

Riksdagens snabbprotokoll 2023/24:96

Torsdagen den 11 april

Kl. 12.00–17.38

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 21 mars justerades.

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Zara Leghissa* (S) av sagt sig uppdraget som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält *Matilda Ernkrans* som suppleant i utrikesutskottet och *Zara Leghissa* som suppleant i trafikutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i utrikesutskottet
Matilda Ernkrans (S)

suppleant i trafikutskottet
Zara Leghissa (S)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:668

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:668 Förföljelse av bahaier i Iran
av *Kadir Kasirga* (S)
Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 29 april 2024.

Skälet till dröjsmål beror på resa.

Stockholm den 9 april 2024
Utrikesdepartementet
Tobias Billström (M)
Enligt uppdrag
Klas Molin
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:673

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:673 Civilsamhällets roll i Sveriges biståndsarbete
av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 26 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är resor.
Stockholm den 9 april 2024
Utrikesdepartementet
Johan Forssell (M)
Enligt uppdrag
Klas Molin
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:677

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:677 Matchningstjänster
av *Teresa Carvalho* (S)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 26 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 9 april 2024
Arbetsmarknadsdepartementet
Johan Pehrson (L)
Enligt uppdrag
Kerstin Bynander
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:680

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:680 Stärkande av demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

av Kadir Kasirga (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 29 april 2024.

Skälet till dröjsmål beror på resa.

Stockholm den 9 april 2024

Utrikesdepartementet

Tobias Billström (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:681

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:681 Stöd till civilsamhället av Lotta Johnsson Fornarve (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 3 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 10 april 2024

Utrikesdepartementet

Johan Forssell (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktrapomemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktrapomemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM50 Den Europeiska försvarsindustristategin EDIS och förordningen om det Europeiska försvarsindustriella programmet EDIP COM(2024) 150, JOIN(2024) 10 till försvarsutskottet

§ 6 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2024) 81 till trafikutskottet

§ 7 Militära frågor

Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU4

Militära frågor

föredrogs.

Anf. 1 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Fru talman och ärade ledamöter! Blommorna har nu slagit ut längs frontlinjen i Ukraina. På det tredje året efter den andra vintern har nu våren anlänt till ett land där kriget rasat alldeles för länge. Angreppet mot ett fredligt land som sökt sitt oberoende och sin europeiska identitet är ett angrepp på oss alla. Sverige och

våra allierade kommer att fortsätta att stödja Ukraina till seger, politiskt, ekonomiskt och militärt.

Våra allierade, ja. Vi har ju nu sådana inom ramen för vårt medlemskap i Nato. I en historiskt snabb process – för det var den faktiskt om man jämför med andra anslutningsprocesser – blev Sverige för drygt en månad sedan fullvärdig medlem i Nato. Då begravdes allianslösheten i landet, saknad av få. Efter en intellektuell och geopolitisk islossning är Sverige för första gången på många hundratals år omringat av allierade.

När kammaren nu debatterar försvarsutskottets betänkande 4, ett motionsbetänkande om militära frågor, känns frontlinjerna ganska långt bort. Visst kan det kännas främmande att frågor om geopolitisk överlevnad, att det västliga demokratiska levnadssättet slåss för sin överlevnad i orter som Charkiv och Cherson, i betänkandet brutits ned till för oss ganska dagsaktuella ställningstaganden om miljöutsläpp i Vättern och statlig myndighetssamverkan i brottsförebyggande syfte. Men allt hänger ihop. Från Vättern till Charkiv är det närmare 1 700 kilometer, men frågorna i dagens betänkande tecknar en linje mellan vad försvaret av Sverige och försvaret av Europa egentligen handlar om.

Fru talman! En soldat i Sverige måste öva för att vara redo för strid. Då behövs vapensystem och fordon byggda av en försvarsindustri som vårt land är stolt över. Det behövs personlig materiel, regnställ och kängor, som ju alltför ofta har saknats när soldaterna ska lösa sina uppgifter på våra förband. Soldaterna och de civilanställda i Försvarsmakten ska ju rekryteras eller pliktas in och utbildas av befäl som måste ha löner de kan leva på och karriärmöjligheter framåt.

Soldater måste få öva för att vara redo för det värsta, med skarp ammunition i fält men också i bebyggelse och på småorter. För de boende där blir det då påtagligt att Försvarsmakten accelererar sin verksamhet i ett farligt omvärldsläge. Övningsverksamheten kan betyda smärre förändringar i miljön genom utsläpp men får aldrig riskera det civila försvarets ansvar att exempelvis försörja vårt land med rent dricksvatten. Det är livsviktigt vid en avspärningssituation.

Allt hänger ihop, och alla har en roll i vårt totalförsvaret. De militära frågorna är breda och djupa.

Fru talman! Det pågår en historisk uppbyggnad av vårt försvar. Garnisonsorterna blir fler i takt med att fler unga killar och tjejer rycker in för att göra sin plikt för vår demokrati. Det sker historiska förstärkningar av våra arméstridskrafter men även till sjöss och i luften.

I Sveriges största garnisonsort Halmstad kokar det av tillväxt. I Sundsvall finns nu värnpliktiga på plats för första gången på närmare ett kvarts sekel, på Västerbottens regemente I 21. På Gotland pågår en febril aktivitet med att rusta pansarregementet, som ön är så stolt över, och för bara någon vecka sedan döptes HMS Artemis i Karlskrona, Sveriges nya signalspanningsfartyg som mycket konkret kommer att höja vår underrättelseförmåga. Inte minst, i min hemstad Göteborg växer Älvsborgs amfibieregemente, Amf 4, snart ur kostymen, det vill säga, lokalerna ute på Kåringberget.

Samtidigt sitter Försvarsberedningen, ett för vissa i denna kammare inte helt okänt organ, och lägger grunden för framtida försvarsbeslut, som ska fattas i just denna kammare.

Av betänkandet framgår en uppenbar sak, och det är den breda samsynen om ett starkt försvar och stödet till Ukraina. Det kan skava lite i kanterna och divideras om detaljer, men den breda samsynen är en styrka för både Sverige och Ukraina. Låt oss fortsätta på den vägen, inte minst för Ukrainas skull.

Betänkandet hanterar så vitt skilda frågor som Försvarsmusikens organisering – en inte helt oviktig fråga – samverkan med länsstyrelser om förgiftning av vår natur och Försvarsmaktens etableringar och tillväxt runt om i landet. Betänkandet är brett för att frågorna vi diskuterar är omfattande.

Regeringen tillsatte i slutet av 2022 en försvarsberedning under ledning av min högt värderade kollega Hans Wallmark, som nu står med ett par dagar kvar av sitt arbete. Detta arbete kommer att vara en grundsten till det totalförsvarsbeslut som regeringen aviserat och som det som sagt ska fattas beslut om i just denna kammare.

Just detta är ett av de bärande argumenten för att Moderaterna anför att utskottets förslag, som innebär avslag på en rad yrkanden kopplade till detta, ska bifallas. Det finns goda idéer, inte minst i synen på samverkan mellan polis och försvarsmakt och om saneringen av dricksvattentäkt. Men detta är som bekant också ett arbete som i mångt och mycket redan pågår, och det har dessutom intensifierats i regleringsbrevet till ansvariga myndigheter. Det finns inga skäl att bedriva dubbelarbete.

I denna kammare möts vi över partigränserna, sprungna ur olika ideologier och politiska betraktelsesätt och ur olika delar av vårt land, i en gemensam strävan att göra det bästa för Sverige och för det livsviktiga stödet till Ukraina. Jag vill därför ta tillfället i akt och tacka mina värderade kollegor i försvarsutskottet, som ofta, vissa skulle möjligen säga alltid, arbetar med det bästa för ögonen i en konstruktiv och positiv anda.

Till sist: Till dig som tjänstgör i uniform eller arbetar civilt i vårt totalförsvar, är anhörig eller har varit ute på mission i fredens tjänst: Tack! Insatsen är viktig, och arbetet spelar roll. Det slit som dagligen läggs ned skapar en stolthet i denna kammare, i detta land och i hela vårt närområde

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 2 ERIK EZELIUS (S):

Fru talman! Vi debatterar försvarsutskottets betänkande 4, *Militära frågor*, och jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 3 under punkt 2, Nyetablering.

Fru talman! Vi lever i en historiskt svår tid. I modern tid har läget i vår närmaste omvärld aldrig varit så oroligt som nu. Då är det en styrka i svensk politik att vi kan samla oss när det gäller de mest allvarliga frågorna i politiken. Det visar på handlingskraft, vilket

man får säga har präglat försvarspolitiken det senaste decenniet.

Försvarsmakten har gått från minskade budgetanslag och en krympande organisation till att på relativt kort sikt få ”tillväxa” – för att använda Försvarsmaktens egen vokabulär – på ett sätt som saknar motstycke. Försvarsbeslutet 2015 utgör ett trendbrott, följt av återaktiveringen av värnplikten 2017. Sedermera kom det historiska försvarsbeslutet 2020 som vi på allvar kan kalla för ett paradigmskifte inom svensk försvarspolitik, med bland annat nyetablerade regementen och flottiljer.

Detta har skett i en omvärld som sedan 2014 präglats av Rysslands annektering av Krim och aggressionerna i östra Ukraina. Det är en styrka att den här kammaren visade sin främsta sida efter den 24 februari 2022 och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, såväl vad gäller de omfattande stödpaketet till Ukraina som omläggningen av den svenska säkerhetspolitiken i och med Natoansökan och numera det fullbordade Natomedlemskapet.

Med anledning av svårigheten och komplexiteten i dessa frågor vill jag också understryka att jag har den djupaste respekt både för denna och för tidigare försvarsberedningars arbete. Vi är många som väntar in den sista delen av beredningens arbete som kommer nu i slutet av april.

Det är en framgångsrik modell att regeringen samlar riksdagens partier för att analysera lägesbilden, vilka behov som föreligger och vilken handling som krävs. Men det förtar inte vikten av att den offentliga debatten löper på.

Många är de olika intressen som analyserar och pekar ut viktiga områden, såväl strategiska som samhällsviktiga. Så har skett tidigare, bland annat efter Rysslands illegala ockupation av Krim som renderade en het politisk debatt kring Gotlands förutsättningar. Här drev politiken på för att det skulle vara en självklarhet att den militära närvaron skulle återetableras på det som benämns som Östersjöns hangarfartyg. Detta skedde i en tid då Sverige var i ett mer utsatt läge eftersom vi inte var medlemmar i Nato.

Fru talman! I fråga om att fatta beslut bör devisen ”hellre förr än senare” vara gällande i angelägenheter som är strategiskt viktiga för Sverige, men numera också i sådant som är viktigt för våra Natoallierade. I försvarsbeslutet 2020 konstaterades det att försvaret av Mellansverige fordrar en närvarande grundorganisation. Det är därför vi i dag kan eller kommer att kunna se verksamheter i bland annat Sollefteå, Östersund, Falun och Kristinehamn, liksom i Sundsvall, som lyftes här.

Nästa steg, anser vi socialdemokrater, i det som är av strategisk vikt för Sverige är den militära närvaron på Nordkalotten. Utifrån flera dimensioner har det framförts varför det krävs en permanent militär närvaro av en helt annan omfattning än vad vi ser i dag. Det är ytterst vår egen förmåga, ihop med Norges och Finlands, som kommer att utgöra den grundläggande kompetensen i vårt gemensamma försvar av

Nordkalotten. Som det brukar uttryckas: Det finns ingen Natoarmé som väntar någon annanstans. Även om artikel 5 givetvis skulle innebära att Nordkalotten inte skulle hamna i knät på Skandinavien allena, påtalar Natos artikel 3 att vi måste ha förmåga att kunna försvara oss själva.

Terrängen och det subarktiska klimatet fordrar en unik kompetens, vilket vi bara själva kan bli bäst på. Detta ser vi bland annat i de förband som vi har norröver som verkar och bor i den typen av terräng och klimat.

Vi socialdemokrater menar att vi behöver ta nästa steg för att förstärka den förmågan med ytterligare ett regemente, den här gången norr om polcirkeln.

Sverige kommer ytterst att ha en viktig uppgift i att fungera som ett transitland för att förse Natos nordöstra flank, det vill säga Finland och Baltikum, med materiel och personal. Då är bland annat förmågan med värdlandsstöd, exempelvis via Narvik och Trondheim, av stor vikt. Detta kräver förutsättningar när det gäller bland annat logistik och underhåll.

Vi ska inte heller underskatta vikten av de strategiska resurser som finns på Nordkalotten, bland annat står Kiruna och Gällivare för 90 procent av Europas järnmalsproduktion samt andra viktiga jordartsmetaller och skogsbruk. I takt med att isarna smälter i Norra ishavet gör detta sammantaget att intresset ökar för den arktiska regionen.

Vi lyfter även i vår motion platsen Kvarn i Motala kommun, en plats där det i dag bedrivs militär verksamhet som en del av P 4, Skaraborgs regemente, med huvudort i Skövde. Kvarn är en lågt hängande frukt och har alla förutsättningar som krävs och behövs för att bli ett regemente. Man har infrastrukturen, övnings- och skjutfält och Markstridsskolan. Kvarn har en lång tradition av militär verksamhet, och i tider när Försvarsmakten ska växa ser vi detta som en naturlig plats att växla upp verksamheten så att det blir ett nytt regemente.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson (S).

Anf. 3 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 4. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Denna debatt sker i ett mycket allvarligt läge i vårt land och vår del av världen, där det pågår ett krig. Kriget i Ukraina är nu inne på sitt tredje år. Putin och Kreml visar inga tecken på att ge upp detta fruktansvärda angrepp. Vi ser hur det fortsätter med oförminskad styrka. Vi ser noll respekt för krigets lagar från Kremls, Rysslands, sida.

Det är, som förut har sagts här, av yttersta vikt att vi fortsätter att stödja Ukraina. Vi har från svensk sida stött Ukraina, men låt oss fortsätta att göra det vi kan för att hjälpa till så att de kan försvara sig och kan vara kvar som ett fritt land.

Vi har också i vårt land gjort viktiga förstärkningar av vårt försvar. Vi var ett land som tyvärr likt samtliga länder i Europa västvärlden, efter kalla kriget drog ned på det väldigt hastigt. Alla vi här i kammaren, och säkert även ni som tittar på detta, vet att det går rätt lätt att riva ned någonting; att släcka ned något går snabbt, men att bygga upp något tar tid, och där står vi just nu. Vi har en bra försvarsmakt, men den behöver bli större och behöver ha mer resurser.

Detta är något som vi håller på med. Det har redan påpekats här i debatten att det pågår ett arbete i Försvarsberedningen, och vi ska vara färdiga om två veckor. Jag hoppas att vi kan få en stark och bred politisk enighet om de nödvändiga satsningar som krävs. Vi har gått med i Nato, och det är bra och av yttersta vikt. Det gör att vår gemensamma förmåga blir starkare och avskräckande. Det är mycket detta det handlar om, att visa för inte minst Ryssland att det inte är någon idé att ge sig på oss.

Det är också viktigt att förstå att även om vi nu har gått med i Nato är det ingen hängmatta vi har hamnat i. Det kommer att kräva att vi gör nödvändiga satsningar för att stärka vårt försvar och vår del av världen. Här har vi brister, till exempel vet vi att det är brist på markstridstrupper. Här är det viktigt, och det hoppas jag att vi kan få enighet om, att vi håller fast vid försvarsbeslutet från 2020. Vi vet att det då var ett tufft omvärldsläge, men det har blivit tuffare sedan dess.

Min förhoppning är att vi kan vara överens om att vi kan hålla fast vid det, exempelvis när det gäller de brigader som vi beslutade om då. Det finns en brigad i Boden, en i Skövde, en i Revinge och en halv brigad här i Stockholm, och det finns också försvarsförmåga på Gotland. Det är viktigt att vi gör det vi har sagt och att detta finns på plats till 2030. Jag hoppas att vi kan komma till ett sådant läge där vi kan vara politiskt överens om det.

Det finns också utmaningar när det gäller sjöfarten. Jag tror att vi har ett särskilt ansvar för att se till att sjöfarten och handeln i Östersjön hålls uppe, både i fred och i kris och i värsta fall i krig. Detta kommer att kräva att vi stärker marinen. Marinen är bra, men den behöver bli större. Flygvapnet är bra, men också här behöver vi se till att stärka upp och inte minst ha resurser att kunna flytta ut de flygplan vi har. De är väldigt bra, men de är sårbara på marken.

Fru talman! Kort sagt finns det utmaningar. Vi har ett skärpt säkerhetspolitiskt läge, men vår förhoppning är att vi tillsammans kan komma att ha en bred överenskommelse om att göra de nödvändiga satsningar och lägga till de nödvändiga pengar som krävs i det kommande försvarsbeslutet. Det är inte konstigare än om man har ett hus och struntar i att underhålla det, eller inte lägger tillräckligt mycket pengar på underhållet. Då kommer det efteråt när man ska få huset i bra skick, fru talman. Det är lite detta det handlar om. Vi har underpresterat under lång tid när det gäller vårt försvarsanslag.

Under kalla kriget satsade vi, som kammaren vet, 2 ½ procent och 3 ½ procent. Vi vet att Polen nu ligger

på 4 procent. Jag hoppas att vi kan få enighet om att göra de nödvändiga satsningarna. Det är inga extravaganser, utan det handlar om att göra nödvändiga satsningar för att kunna försvara Sverige men också för att kunna ge det bidrag som krävs tillsammans med Nato.

Anf. 4 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag står bakom vår reservation men att jag för tids vinnande yrkar bifall endast till utskottets förslag i betänkande FöU4 *Militära frågor* i dess helhet.

Världen har blivit farligare än för ett år sedan, sa Pål Jonson vid Folk och Försvars konferens i år. Jag vill säga: Vackra Sverige! Vi har ett närliggande krig, och vi ska göra allt för att hjälpa Ukraina. Jag är stolt över att få äran att vara en av de beslutsfattare som finns här för er för att kunna få ett slut på Putin.

Fru talman! Samtidigt får vi inte glömma av skadade Sverige, för så ser verkligheten ut. Vi har pågående gängkriminalitet, terrorbrott och dödsskjutningar, ja, rentav ett pågående inbördeskrig, och vi måste få ett slut på detta.

Jag vill inte lämna ett förfallet Sverige efter mig, utan jag vill lämna efter mig ett tryggt och vackert Sverige. Då tänker kanske fru talmannen: Vad har detta med militära frågor att göra? Jo, väldigt mycket. Jag är näst intill säker på att vi i Sverige inte hade varit i den situation som vi i dag är i om vi inte hade monterat ned försvaret en gång i tiden.

Vad grundar jag då detta på, mer än ord? Redan år 2015 försämrades säkerhetsbilden i Sverige, och då beslutade den dåvarande regeringen att återuppta totalförsvaret och de militära frågorna. Vi vet ju alla hur det gick och vilken kritik det har fått och fortsatt får, men mycket annat har hänt sedan dess som gör att vi måste agera nu.

Det är krig i Europa, och säkerhetsläget är att betrakta som ett av de allvarligaste sedan andra världskriget. Försvarsberedningens bedömning att Sverige befinner sig i allvarstider och att det är hög tid för kraftsamling för att skyndsamt bygga upp ett starkare totalförsvaret instämmer jag helt i.

Fru talman! Vi hör om Säpos förhöjda hotbild mot oss i vårt land. Senast den 19 mars fick vi till oss genom medierna att man i Tyskland hade tagit två män från Afghanistan som misstänktes för att ha planerat ett terrordåd i Stockholm.

Vi kan inte blunda för verkligheten. Polisen kommer att behöva särskilt stöd från Försvarsmakten för att kunna hantera stora incidenter. Vi anser även att poliser är i behov av viss försvarsmaktskompetens som inte behöver vara av direkt stridande karaktär. Det kan handla om transporter, bevakning, kommunikation, ledningsstöd, elektroniska motmedel och även ammunitionsröjning och underhåll. Listan kan göras lång, fru talman.

Det finns talande erfarenheter från kriget i Ukraina som tydligt visar på behovet av det jag nämnde, till exempel förmågan att reparera skadad infrastruktur. Visst, fru talman, är jag medveten om att det, för att

detta ska kunna fungera i verkliga livet, krävs anpassad lagstiftning, samverkan och inte minst praktisk samövning, för att hitta de framför allt administrativa hinder som med stor sannolikhet annars kommer att försvåra och försena en gemensam insats.

Det är därför glädjande, fru talman, att utskottet i sitt ställningstagande om punkt 6 i betänkandet, Försvarsmaktens samarbete med andra myndigheter, har fört in en del från yrkande 13 i vår motion. Jag ser med glädje fram emot ett positivt svar från regeringen.

I betänkandet skriver utskottet: "Utskottet utgår från att regeringen undanröjer administrativa hinder för ett utökat stöd, där utökat stöd kan röra sig om delgivning av information, störning av elektroniska kommunikationsmedel eller medel som anses befogade för att säkerställa medborgarnas liv och säkerhet."

Utskottet ställer sig bakom att det försämrade säkerhetsläget, som jag nämnde i mitt anförande, visar på polisens behov av stöd vid extraordinära händelser som exempelvis ett storskaligt terrorangrepp. (Applåder)

Anf. 5 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman och ärade ledamöter! Hej, alla som sitter och lyssnar och tittar hemma! Samtidigt som vi står här och debatterar pågår kriget i Ukraina och kriget i Gaza. Det är två krig som här och nu gör att människor dör och samhällen slås i spillror.

Vi behöver alla arbeta för en fredligare och säkrare värld, både här hemma, i Ukraina och i Gaza. Invasioner och ockupationer måste upphöra. Människor måste få makten att bestämma över sina egna liv och det land som de lever i och genom demokratiska val bygga samhällen som är både säkra och trygga men också demokratiska och jämlika och som har en bra välfärd för alla.

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet *Militära frågor*, som innehåller motioner om ett stort antal olika ämnen som berör det militära försvaret. Just nu är vi på upploppet av Försvarsberedningens arbete, där vi diskuterar och försöker komma överens om det svenska totalförsvarets framtida utveckling.

Det är ett väldigt intressant och givande arbete. Jag rekommenderar och uppmanar alla utskott och politikområden att försöka arbeta på det sättet och försöka hitta likheter och komma framåt mellan partierna. Det finns en styrka i att försöka komma överens.

Vi lever i en tid där behovet av att bygga upp hela vårt totalförsvaret är uppenbart. Det fruktansvärda kriget i Ukraina har med all önskvärd tydlighet visat att vi lever i en mer osäker tid. Det är krig i vår närhet, och Ryssland är ett imperialistiskt land. Vänsterpartiet stöder därför förstärkningarna av Sveriges militära försvaret.

Samtidigt måste vi prata om totalförsvaret ur ett brett perspektiv. Vårt samhälle och vår värld hänger ihop. Det militära försvaret skyddar våra gränser, och det civila försvaret skyddar våra samhällen. Samhället måste fungera här och nu men också under en stor kris och i värsta fall ett krig. Då måste alla verksamheter

kunna skala upp och fortsätta arbeta, men förmodligen under betydligt sämre förutsättningar. Men om personalen i sjukvården går på knäna redan i normalläget och infrastrukturen brister redan nu kommer vare sig sjukvården eller infrastrukturen att kunna klara av en kris eller i värsta fall ett krig.

Fru talman! Vi är alla beroende av att vi har ett fungerande samhälle att leva i för vår överlevnad, ett robust samhälle med hållbara system där vi har mat och vatten, frisk luft och biologisk mångfald. Utan detta fungerar inte våra samhällen. Utan vatten och mat, luft att andas och bin och insekter som ser till att vi kan odla vår mat kommer vi inte att kunna klara oss. Det blir mer och mer uppenbart för oss alla hur totalförsvaret hänger ihop och hur varje litet bi faktiskt är en del av hela vårt totalförsvaret. Utan bin blir det ingen odling, ingen försörjningstrygghet och inget robust samhälle vid kris och krig.

När denna debatt har hållits tidigare år har vi i Vänsterpartiet haft fokus på klimat- och miljöfrågorna. Vi lever trots allt i en klimatkris. Vi har pratat om Vättern, som är en av våra stora dricksvattentäkter och som måste säkras, trots ökade militära övningar runt omkring och över sjön. Vi har pratat om vindkraften som måste kunna byggas ut runt våra kuster samtidigt som Försvarsmakten får plats och utrymme att öva och bedriva verksamhet. Vi har också pratat om utsläppen av PFAS från de av våra flygplatser och övningsfält där både militär och räddningstjänst har övat.

När det gäller utsläppen av PFAS kom alldeles nyligen en dom där Försvarsmakten döms att betala för sanering och rening av vattnet i Uppsala. Det är en dom som vi välkomnar. Det är viktigt att den som orsakar ett utsläpp också ansvarar för rening och uppstädning av detsamma, och när det gäller dricksvatten är utsläppen ännu allvarigare.

En annan viktig fråga att hantera är att Försvarsmakten måste ha bra kontakt med kringboende runt regementen, flottiljer och övningsfält. När övningsverksamheten nu ökar och Försvarsmakten byggs ut finns det risk för konflikter om användning av mark, om buller och om avspärningar under övningar. Det här är problem som Försvarsmakten har ett stort ansvar att hantera och mildra så att boende, näringsliv, jordbruk och friluftsliv kan fortsätta att leva och fungera i närheten av övningsfälten.

Fru talman! Vänsterpartiet har i år en enda motion i det betänkande vi debatterar, och den handlar just om att se helheten. Militära och civila myndigheter måste samarbeta bättre och närmare för att hantera stora kriser och tillsammans bygga upp totalförsvaret. Det finns resurser och kunskaper inom Försvarsmakten som bör komma det civila samhället mer till godo. Det gäller till exempel CBRN, alltså farliga ämnen, minröjning och informationssäkerhet, men även många andra saker. Samhällets resurser måste ses som en helhet – det är så vi hanterar kriser och stora olyckor på bästa sätt.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 10.

Anf. 6 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Många andra i dagens debatt har inlett med att säga att det är oroligt i vår omvärld, och jag vill självklart också understryka att så är fallet. Vi ser det hemska krig som har drabbat Ukraina, och jag vill i den här debatten faktiskt påminna om att kriget har pågått längre än sedan 2022. Det påbörjades redan 2014. Det är något vi måste tänka in och komma ihåg: Det har pågått i tio år.

Vi debatterar nu försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU4 *Militära frågor*. Jag kommer att från Centerpartiets sida beröra tre områden. Det första är stärkt försvarsförmåga i hela landet, det andra är samexistens mellan försvarsmakt, samboende och övriga myndigheter och det tredje är miljö- och klimatarbetet.

Centerpartiet anser att svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga samt att Försvarsmakten ska finnas representerad i hela landet. Utöver att stärka arméns krigsförband och förmåga behöver vi även se till att vi kan försvara svenskt territorium till sjöss och i luften genom att ha hög förmåga inom vår ubåtsflotta, inte bara genom våra fartyg utan också genom vårt flyg. Vi ska även se till att vi kan utveckla alltihop inom de olika försvarsgrenarna.

Inte minst kommer förstärkningar av försvarsförmågan att behöva göras längs Östersjökusten, i Arktis och på västkusten för att exempelvis skydda handelsflödet till och från Göteborgs hamn. För att klara detta är tillgången på personal, materiel och personlig utrustning samt infrastruktur självklart oerhört viktigt. Allt hänger ihop.

Det här är en utveckling som kommer att behöva ske över tid. Den har startats sedan försvarsbeslutet 2015, med påbyggnad 2020, och vi står nu inför att fatta ett nytt försvarsbeslut. Det försvarsbeslut vi ska fatta senare under året kommer dessutom att bli historiskt eftersom vi har med Natodelarna. För att kunna satsa på försvaret i hela landet är det oerhört viktigt att vi tänker på att även Nato behöver tänkas in och att vi förstår att det ska passa hela landet. Gör vi inte det – om det inte finns representerat i hela landet – kan försvarsviljan faktiskt minska hos många av Sveriges invånare.

Fru talman! På de orter runt om i landet där Försvarsmakten i dag finns kan det finnas en stor osäkerhet kring hur den militära utvecklingen ska se ut och hur detta ska göras tillsammans med de närboende. Med tanke på att Försvarsmakten har en särställning i exempelvis miljöbalken är det särskilt viktigt att försöka hitta samexistenslösningar kring försvarets verksamhet på det lokala planet. Det finns annars en uppenbar risk att förtroendet för Försvarsmakten på det lokala planet urholkas, såväl hos allmänheten som hos kommuner, regioner och de lokala politikerna på dessa plan. Om vi inte får till en bra samexistens minskar också försvarsviljan.

Att viljan till tidig dialog, samverkan och samexistens kan finnas även hos lokalsamhällena är

självlklart viktigt. Vi behöver alla ge och ta, tillsammans, i den svåra tid vi är i. Här har de lokala styrena runt om i landet verkligen en viktig och ansvarsfull uppgift att se till att få till en så tidig dialog som möjligt – och även att trycka på för detta gentemot Försvarsmakten. God och tidig samverkan och vilja i olika skeden av en tillstånds- och beslutsprocess är grundläggande för framgång och helt avgörande för att vi ska få försvarsetableringar på så många ställen i landet som möjligt.

Lokal och regional utveckling runt om i hela landet hör också ihop med att vi stärker Försvarsmakten i landet. Med anledning av detta anser Centerpartiet att en översyn av tillämpningen av miljöbalken och praxisutvecklingen behöver göras i syfte att föreslå förändringar som möjliggör en helhetsbedömning och en bredare syn på totalförsvarets intressen samt de facto samexistens mellan olika intressen inom samma geografiska område.

Fru talman! Vi i Centerpartiet är övertygade om att hållbarhet och en grön omställning kan bidra till ökad motståndskraft i totalförsvaret. Försvarsmakten ska ta miljöhänsyn i sin verksamhet i fredstid, och Försvarsmakten arbetar också systematiskt för att uppnå en hållbar verksamhet som återspeglar målen i Agenda 2030 och de nationella miljökvalitetsmålen.

Det finns dock utrymme för förbättringar, och det är tydligt att Försvarsmakten och Försvarets materielverk kan agera kravställare för att, där det är möjligt utan att försvarsförmågan påverkas negativt, i större utsträckning göra hållbara och gröna upphandlingar i all typ av verksamhet som sker inom Försvarsmakten. Detta bör självklart också inkluderas i den årliga hållbarhetsredovisningen.

Det finns stor potential i försvarsforskning och försvarsutveckling som bidrar till både försvarsförmåga och ökad självförsörjning samt till att den gröna omställningen kan ta kraftiga kliv framåt inom Försvarsmakten. Exempelvis har Jas redan testflugits på biobränsle. Försvarsindustrin borde kunna utgöra en viktig del i den gröna industrirevolution som just nu sker runt om i Sverige. Försvarsmakten och Försvarets materielverk bör tillsammans med industrin ta steg framåt för att få ett försvar där hållbarhet, försörjning och säkerhet tillsammans utgör viktiga delar. När det gäller bränslefrågan anser Centerpartiet att det offentliga bör gå före när det gäller upphandlingar så att man kan få biojetbränsle till det som sker inom Försvarsmakten och inte enbart inom det reguljära flyget.

Vi debatterar som sagt det militära försvaret, men just dessa frågor kommer vi att återkomma till lite senare under hösten när vi alltså ska fatta ett nytt totalförsvarsbeslut. Det är viktigt att vi så långt som möjligt verkligen kommer överens nu när världen är så orolig som den är, och jag hoppas att vi kommer att kunna finna en så stor och bred majoritet som möjligt inom ramen för det arbete som sker i Försvarsberedningen. Det är med långsiktighet som vi bygger ett starkare försvar inom Sveriges gränser.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 2.

Anf. 7 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Sverige och Europa befinner sig, som sagts här tidigare, i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge efter Rysslands fruktansvärda och olagliga fullskaliga invasion av Ukraina i det krig som egentligen pågått i tio år. Det är värt att notera att den här konflikten ser ut att bli långvarig och kommer att påverka oss under överskådlig tid framöver. Jag delar därför utskottets slutsats om vikten av att framhålla att snabba och ändamålsenliga åtgärder behövs för att stärka Sveriges militära försvar.

Jag är en del av den tidigare nämnda Försvarsberedningen, som är i sin slutfas. Det är där den långsiktiga inriktningen för försvars- och säkerhetspolitiken kommer att sättas. Miljöpartiet bidrar aktivt och konstruktivt i arbetet och strävar efter att vi ska kunna nå en bred överenskommelse. Det sades tidigare att vi bara är några dagar från att vara klara, men faktum är att det är ungefär två och en halv vecka med intensivt arbete kvar tills vi är färdiga med det här. Det krävs ett hårt politiskt arbete för att vi ska nå breda överenskommelser. Men jag är glad att vi har denna funktion.

Miljöpartiet har i flera år stått bakom en snabbare och mer omfattande uppbyggnad av totalförsvaret, såväl det militära som det civila försvaret. Vi står bakom den överenskommelse mellan alla riksdagspartier som tecknades våren 2022 om att 2 procent av bnp ska avsättas till det militära försvaret så snart som det är möjligt. Vi har också stått bakom samtliga stödpaket till Ukraina. Vårt stöd till Ukraina måste fortsätta, och det måste vara långsiktigt och uthålligt.

Med allt detta sagt är syftet med vårt försvar att bevara freden. Försvaret ska vara krigsavhållande och fredsbevarande. Därför behöver vi ha ett starkt totalförsvar. Genom att vi ökar vår beredskap, både civilt och militärt, kan vi påverka risken för att det blir krig. Vi har makten att påverka framtiden.

Miljöpartiet understryker vikten av att ha en bred syn på säkerhet. Hotbilden är i dag både bred och komplex. Såväl militära hot som icke-militära, civila och hybrida hot existerar parallellt. Vi behöver ha en beredskap för att möta både de militära hoten och andra hot, som klimatförändringar, naturkatastrofer, pandemier och cyberangrepp. Vi behöver alltså ha en beredskap för att stå emot såväl kriser som krig, i allra värsta fall på samma gång. Det innebär också att den beredskap som vi bygger måste kunna hantera många olika typer av hot.

Fru talman! Totalförsvaret behöver växa och Försvarsmaktens olika verksamheter utökas, men det får inte ske på ett sätt som hotar dricksvattenförsörjningen, livsmedelsproduktionen eller miljön. Jag menar att Försvarsmakten i större utsträckning behöver ta hänsyn till hur de kan bedriva sin verksamhet utan att riskera att påverka livsnödvändiga resurser och värden på ett negativt sätt. Försvaret får inte hota det som vi behöver skydda.

Nu pågår den mest omfattande upprustningen av det svenska försvaret i modern tid. Det är en nödvändig upprustning, och den sker som sagt med anledning av det säkerhetspolitiska läge som följer av Rysslands avskryvda anfallskrig. Men parallellt har Försvarsmakten också ställt krav på regeringen om att under fem års tid få omfattande undantag från miljölagarna, som bland annat ska skydda dricksvatten. Men rent dricksvatten innebär också en grundläggande säkerhet, som regeringen nu allvarligt äventyrar.

PFAS, som har nämnts här tidigare, är långlivade ämnen som är skadliga för människa och miljö. Flera av Försvarsmaktens områden är förorenade. Karlsborgs flygplats är en av de mest förorenade platserna i Europa och innehåller halter av PFAS som är miljontals gånger högre än fastställda gränsvärden. Flygplatsen ligger precis vid Vättern. Sanering av Försvarsmaktens förorenade områden, inklusive Karlsborgs flygplats, måste därför ske så snart det är möjligt.

Fru talman! För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen behöver vi satsa massivt på förnybar energi och elektrifiera stora delar av våra samhällen. Miljöpartiet vill storsatsa på förnybar och billig energi. Vi vill därför se strategier och konkreta mål för ökad produktion av vind- och solkraft. Vindkraften är redan i dag den överlägset billigaste energikällan, vilket har lett till att företag står i kö för att bygga i Sveriges bästa vindlägen. Men Försvarsmakten stoppar i dag en alltför stor mängd förnybar energi. Jag anser att Försvarsmakten i stället bör verka för att möjliggöra att mer förnybar elproduktion kommer till stånd som en del i det civila försvarsarbetet.

Fru talman! Klimatomställningen berör hela samhället, och Försvarsmakten kan inte stå utanför denna omställning. Det handlar både om att försvaret ska bidra till minskade utsläpp och om att försvaret ska kunna fungera i ett samhälle som har ställt om. Därför krävs det planering för att Försvarsmaktens fordon ska kunna fungera som en del av totalförsvaret i framtidens energi- och bränslesystem, som baseras på el och förnybara bränslen.

I och med Natomedlemskapet kommer vi att ha fler samövningar med andra länder. Med pandemin och spridningen av afrikansk svinpest i färskt minne är det därför viktigt att försvaret säkerställer att smitta inte kan spridas när man förflyttar personal, fordon och utrustning mellan länder. Just afrikansk svinpest är ett stort problem som skulle kunna få omfattande konsekvenser för svenskt lantbruk vid ökad spridning. Försvarsmakten bör därför få i uppdrag att uppdatera och kommunicera regelverk kring desinficering av terrängående fordon och utrustning som flyttas mellan länder.

Fru talman! När försvarets verksamheter växer behöver också Försvarsmusikens verksamhet växa. Det kan tyckas trivialt att prata om musik när vi med anledning av det säkerhetspolitiska läget står i en stor upprustning av försvaret. Men det är i tider av kris som vi kanske behöver musiken som allra mest. Erfarenheterna från Ukraina visar att både antalet musikkårer och

deras verksamhet har ökat kraftigt sedan den fullskaliga invasionen. De framför musik för soldater som ska strida vid fronten men också vid begravningar av dem som stupat. Jag menar, till skillnad från utskottet, att riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i vår reservation om behovet av att utveckla och stärka Försvarsmusiken och inrätta en ny professionell musikkår, som med fördel kan förläggas till den norra delen av Sverige.

Fru talman! De satsningar som vi gör på det militära försvaret måste vara kloka och ändamålsenliga. Det allvarliga säkerhetspolitiska läget, att Sverige ska integreras som medlem av Nato och att Försvarsmakten samtidigt ska utöka sin verksamhet med fler värnpliktiga och mer anställd personal är såklart en utmaning. Miljöpartiet står bakom överenskommelsen om att avsätta 2 procent av bnp till det militära försvaret. Vi eftersträvar en bred överenskommelse i Försvarsberedningen.

Men jag vill också understryka att det civila försvaret nu behöver växa för att vi ska nå ett totalförsvaret i balans. Det civila försvaret är avgörande för att skydda befolkningen, upprätthålla viktiga funktioner och stötta det militära försvaret i händelse av krig. Därför är det viktigt att nämna det civila försvaret även under en debatt som handlar om det militära försvaret och militära frågor.

Fru talman! Jag står bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall enbart till reservationerna 4 och 7.

Anf. 8 GÖRAN HARGESTAM (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Vi debatterar nu betänkandet FöU4 *Militära frågor*. Jag kommer att fokusera mitt anförande på Försvarsmaktens stöd till polisen. Samhällsutvecklingen i Sverige och Västeuropa de senaste decennierna visar på ett behov av att se över hur samarbetet mellan Försvarsmakten och polisen kan fördjupas och breddas.

Ett argument som fortfarande förekommer i debatten kring Försvarsmaktens stöd till polisen är händelserna i Ådalen 1931, då det tragiska utfallet krävde fem människoliv och flera skadade. Vi kan samtidigt konstatera att det är stora skillnader mellan nutiden och 1931 vad gäller både Försvarsmakten och samhället. Den enskilda soldaten är i dag betydligt bättre utbildad, och den palett av möjligheter som Försvarsmakten kan erbjuda är bred.

I utredningen SOU 2005:70 konstaterar man att de tragiska händelserna i Ådalen måste ses i sitt tidssammanhang och att vi nu efter snart hundra år måste gå vidare. Jag citerar från utredningen: ”Det framstår därför som både förlegat och osakligt att idag av principiella skäl åberopa händelserna i Ådalen år 1931 som grund för att inte kunna låta Försvarsmakten få kvalificerade uppgifter till stöd för angelägna civila verksamheter, t.ex. för dem som Polisen ansvarar för.”

Kampen mot den systemhotande brottsligheten och terrorism är i allra högsta grad aktuell. Säkerhetspolisens hotnivå är fortfarande på nivå 4, vilket innebär en hög risk. Det är därför angeläget att polisens möjligheter att upprätthålla lag och ordning stärks.

Fru talman! Jag kan konstatera att ett flertal viktiga synpunkter har framförts av motionärer från både Sverigedemokraterna och oppositionen. Det vittnar om ett engagemang och att man är angelägen om att försvaret av Sverige och vår demokratiska ordning ska tas på största allvar.

Med de senaste årens utveckling med bland annat gängkriminalitet och upplopp i Sverige finns ett ökat behov för polisen att i extrema situationer kunna tillställas extra resurser. Det finns redan i dag ett väl fungerande samarbete mellan militär och polis inom till exempel transporter, personsök och terrorismbekämpning som skulle kunna utvecklas och som också skulle kunna omfatta fler områden.

När det gäller Försvarmaktens stöd till polisen, till exempel vid samtidiga terrorangrepp på flera platser, skulle stöd kunna lämnas med exempelvis lednings- och sambandsresurser, underhåll, sjukvård och skyddade transporter.

Att kunna ha ett väl fungerande samhälle även i situationer när ordningsmakten är satt under hård press är vitalt för alla som vill leva i vårt land under trygga och ordnade former. Därför är det viktigt att ordningsmakten ges goda förutsättningar att upprätthålla lag och ordning vid systemhotande brottslighet.

Det kan även finnas andra extraordinära situationer som rör sig i gränslandet mellan krig och fred. En främmande makt skulle kunna utnyttja kriminella grupperingar för system- och samhällshotande verksamhet som över tid skulle kunna sätta stor press på Polismyndighetens resurser, som exempelvis alla bomb- och skjutattentat under år 2023.

Fru talman! I flera motioner som Sverigedemokraterna har lagt fram kan man utläsa en viss oro över att nu rådande lagstiftning i sig begränsar möjligheterna att effektivt möta ett omfattande terrorangrepp. Med en anpassad lagstiftning som möjliggör för polismakten att effektivt nyttja alla till buds stående resurser skulle deras arbete förenklas och ge en större handlingsfrihet.

De aktuella brister som finns är inte bara något som kriminella är medvetna om, utan främmande makt är mycket väl medveten om hur man skulle kunna utnyttja bristerna i den svenska lagstiftningen för att vid ett givet tillfälle uppnå maximal effekt.

Sverigedemokraterna anser att frihet och demokrati är värda att försvara med alla till buds stående medel.

Med det tackar jag och ber om ursäkt för att jag överskred den anmälda talartiden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Samhällets krisberedskap

Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU7
Samhällets krisberedskap
föredrogs.

Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! I dag är vi i kammaren för att tala om motionsbetänkandet *Samhällets krisberedskap*. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut, det vill säga avslag på alla yrkanden.

Världen är mer osäker och orolig än på länge, och oförutsägbarheten ökar. Vi behöver vara lite om oss och kring oss helt enkelt. Det behövs övergripande och genomgripande reformer för att stärka vår krisberedskap.

Samhällets krisberedskap kan beskrivas som förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Då den nuvarande regeringen, med den första ministern för civilt försvar sedan Gösta Bohmans tid, verkligen lagt fokus på detta är det nu en hel del på gång, men det behövs såklart mer. Vi behöver alla ta vårt ansvar.

Jag är väldigt glad att regeringen i dag tillsammans med Sverigedemokraterna har gått ut med att det blir ytterligare 385 miljoner kronor i en extra satsning i budgeten för i år.

Det handlar om följande:

- 60 miljoner till stärkt cybersäkerhet.
- Höjd förmåga hos myndigheterna inom det civila försvaret.
- 30 miljoner kronor för att höja förmågan hos SOS Alarm.
- 20 miljoner för att ytterligare stärka beredskapen inom dricksvattenförsörjningen. Vatten är ju en förutsättning för att få en bra livsmedelsförsörjning i Sverige till oss alla.
- 30 miljoner till det statliga forskningsinstitutet Research Institutes of Sweden för att investera i mätteknisk verksamhet.
- 50 miljoner för att stärka lagerhållningen och höja förmågan i sjukvården.
- 25 miljoner för satsningar på prioriterade åtgärder för Sveriges transportinfrastruktur.
- 130 miljoner för bland annat fler nationella förstärkningsresurser. Det kan till exempel handla om för brandbekämpning, reservkraft samt sanering och indikering av farliga ämnen.
- Stärkt skydd av civilbefolkningen. Det blir ytterligare 10 miljoner för upprustning av Sveriges skyddsrum. Här har kriget i Ukraina visat att civil infrastruktur och civilbefolkningen kan bli måltavlor. Därför är detta naturligtvis ytterligare ett väldigt bra och välkommet förslag.

De här satsningarna känns riktigt bra.

Även införandet av civilplikten som är gjord i år är viktig för vår krisberedskap. En aktivering av

civilplikten innebär att vi i Sverige får bättre möjlighet att planera och förstärka personalförsörjningen inom specifika verksamheter. På det sättet säkerställs att rätt person finns på rätt plats i totalförsvaret.

MSB har ansvaret för att utreda personers möjligheter att skrivas in för civilplikt inom räddningstjänst. De personer som kan skrivas in för civilplikt ska genomföra en repetitionsutbildning, och därefter kommer Plikt- och prövningsverket att krigsplacera dem. Förhoppningsvis är det omkring 300 personer som kan utbildas under 2024. Det är naturligtvis också väldigt bra.

Fru talman! Sverige ska vara väl rustat att möta framtidens kriser oavsett om det handlar om pandemier, avbrott i försörjningskedjor eller klimatrelaterade händelser som skogsbränder och översvämningar, eller i värsta fall krig. Rustar vi för krig så klarar vi kris.

Här har vi alla ett ansvar. Rusta dig så att du klarar dig i minst sju dagar utan stöd från samhället. Se till att du har vatten, mat, värmekälla, en vevradio, eventuella mediciner och annat som du tycker att du kan behöva.

Det är alltså tid för handling, precis som Försvarsberedningen säger i sin rapport *Kraftsamling* som kom i december. Man behöver inte vara rädd, men man behöver vara förberedd. Och är man inte förberedd, ja, då är man helt enkelt oförberedd. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 10 HELEN PETTERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag naturligtvis står bakom alla socialdemokratiska reservationer, men jag väljer här att yrka bifall till reservation nummer 4.

Som redan sagts diskuterar vi här i eftermiddag förvarsutskottets betänkande nummer 7, som är ett motionsbetänkande som behandlar motioner från allmänna motionstiden.

Samhällets krisberedskap är ett väldigt vitt ämne som inbegriper väldigt mycket. Det är svårt att få med allt i ett anförande. I grunden handlar det om hur starkt vårt samhälle är. Hur rustade vi är för att hantera kriser är en bra värdemätare på hur starka vi är som land. Här har vi en del att jobba med.

Vi har varit drabbade av ett antal situationer de senaste åren då krisberedskapen har testats i olika omfattning. Det har varit skogsbränder, översvämningar, och för inte så länge sedan var det trafikstopp på E22.

Vi kan i de fallen se och lära oss av misstagen. Vi kan lyfta fram de goda exemplen där de finns. Men uppenbart är att vi har en del att utveckla, inte minst när det gäller ansvars- och befogenhetsfrågor.

Fru talman! Klimatomställningarna ställer nya krav på hela samhället. Arbetet med förebyggande och förberedande åtgärder måste intensifieras. Det innebär bland annat översyn av va-system,

dricksvattenförsörjningen, livsmedelsförsörjningen, risken för skogsbränder, och åtgärder mot översvämningar.

Insatsberedskapen vid naturkatastrofer måste stärkas, och den nationella klimatanpassningsstrategin måste uppdateras och även inkludera klimatanpassning i totalförsvarets krisberedskap.

Sveriges krisberedskap bör delas in i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Har man de utgångspunkterna är målen för krisberedskapen dels att minska risken för olyckor och kriser, dels att värna människors liv och hälsa och grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Det uppnås genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och begränsa eller helst hindra skador på egendom och miljö då olyckor sker och krissituationer uppstår.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor utomlands. Här behöver vi stärka bland annat det nordiska samarbetet för att kunna säkerställa en god och effektiv samverkan i krissituationer. Ett starkare och mer organiserat samarbete med våra nordiska grannländer är en viktig del i utvecklingen av beredskapen i våra gränsområden.

Förmågan att fortsätta bedriva samhällsviktig verksamhet även vid störningar har redan nämnts här i talarstolen. Det måste vara en central del av krisberedskapen. Det arbetet måste präglas av ett allriskperspektiv där sårbarheter i viktiga funktioner identifieras, kartläggs och åtgärdas. På det sättet stärker vi vår grundläggande robusthet i samhället, vilket även är en grundförutsättning för ett civilt försvar.

Det civila försvaret, som nu ska stärkas, ska också bidra till samhällets förmåga att hantera fredstida krissituationer. Planeringen för det civila försvaret ska bygga på arbetet med krisberedskapen. Samhällets krisberedskap och det civila försvaret ska därmed vara ömsesidigt förstärkande.

Fru talman! En bärande del i en fungerande krisberedskap och ett starkt civilt försvar är ett starkt civilsamhälle. Det ser vi inte minst i Ukraina. En befolkning som är välorganiserad bidrar i allra högsta grad till att stärka samhällsfunktionerna under kris och krig. En välutbildad befolkning är ytterst det som bär demokratin och motståndskraften mot desinformation. Starka folkrörelser stärker vår försvarsförmåga i kris och krig. Där skapas de sociala banden mellan människor, som är så avgörande för ett motståndskraftigt samhälle.

Flera av studieförbunden i Sverige har gjort stora insatser för att öka hemberedskapen. Nu är verksamheten utsatt för stor press och kraftfulla neddragningar i statsbidragen. Att dra ned på folkbildningsanslagen i den tid vi lever i nu ter sig ogenomtänkt, för att inte säga kontraproduktivt. Det framtida stödet till utvecklingen av det svenska civilsamhället är av högsta vikt.

Fru talman! Även näringslivets roll i beredskapsarbetet är avgörande. Ett förberett näringsliv gör vår beredskap starkare.

En undersökning som Combitech gjorde för något år sedan visade att det finns stora brister i dag men också en stor vilja till förbättring. Undersökningen visade att endast 10 procent av Sveriges företag har beredskap att klara en påfrestning i samhället, samtidigt som 70 procent vill lära sig mer om vad deras roll är under påfrestningar och om vad de kan bidra med. 77 procent av företagen anger att de upplever en otydlighet från regering och myndigheter om vad som gäller. Det är väldigt oroande siffror och en mycket stor uppgift att ta sig an.

Vi socialdemokrater föreslår därför att regeringen tillsätter en ny myndighet för utveckling och uppföljning av näringslivets beredskap för att ta ett starkt långsiktigt samhällsgrepp om näringslivets beredskapsplanering, roll och ansvar.

Om vi menar allvar med att vi ska ha ett motståndskraftigt samhälle måste alla hjälpas åt. Människor, kommuner, länsstyrelser, regioner, myndigheter, näringsliv, civilsamhälle, riksdag och regering – vi måste alla samordna oss och dra åt samma håll. Vi behöver hjälpa dem som behöver hjälp att bygga sin egen motståndskraft.

Fru talman! Kommunerna har väldigt olika situationer och förutsättningar i vårt land. Men krisberedskapen måste fungera ändå, för när en kris inträffar sker det i någon av kommunerna. Då måste förutsättningarna ges, med både resurser och kunskap, och det måste vara statens ansvar att peka ut riktningen och ge förutsättningar för att möta de behov som finns i syfte att skapa ett starkt totalförsvar på lång sikt. (Applåder)

Anf. 11 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Vi behandlar nu försvarsutskottets betänkande 7, som handlar om något så viktigt som samhällets krisberedskap. Den hör också ihop med det civila försvaret. Som redan har påpekats här hänger detta alltså ihop, för om vi har beredskap att klara krig har vi också betydligt större förutsättningar att klara kriser.

När det gäller civilt försvar vill jag lyfta fram att vi har mycket att lära från Finland. Det är också någonting som tas upp i Försvarsberedningens rapport om det civila försvaret, som kom före jul.

Finland var ett av mycket få länder som inte drog ned på vare sig det militära eller det civila försvaret efter kalla krigets slut. I Finland brukar de ibland när de vill vara vänliga mot oss i Sverige säga att de lärde sig civilt försvar av Sverige. Men Finland lade alltså inte ned det civila försvaret. Här har vi mycket att hämta hem och lära oss om hur de organiserar sig där. Det gäller även sådana saker som att kunna lagra livsmedel, drivmedel och mediciner. Finland har en bättre resiliens.

Det är i hög grad sådant här det handlar om, fru talman. Vi måste ha bättre förmåga att klara oss i kriser. Jag tror att detta delvis beror på att Sverige har varit förskonat från krig under lång tid. Det är förfärligt när ett land blir krigsskadat, men det kan också bli fredsskadat. Lite av detta har vi i vårt land; vi har tänkt att

krig och allvarliga säkerhetspolitiska kriser är någonting som är långt borta och har därför dragit ned beredskapen, tillsammans med våra grannländer.

Nu är vi i en situation där vi förstår att det säkerhetspolitiskt skärpta läge som råder kommer att gälla i överskådlig framtid. Som vi pratade om i den förra debatten är det viktigt att vi lyfter fram de militära utmaningarna, betalar för dem och stärker försvaret på det sätt som behövs. Men, fru talman, det civila försvaret är också viktigt. Det här är två sidor av samma mynt.

Jag vill ta upp en specifik fråga, som handlar om skogsbrandsbekämpning. Här har vi smärtsamma erfarenheter. Jag tillhör dem som har haft förmånen att sitta i riksdagen i många år. Jag var med här 2014 och 2018, då vi hade de stora bränderna. Det visade sig, fru talman, att beredskapen inte fanns där. Det blev särskilt tydligt 2014. Det var smärtsamt att se att Sverige, som tillsammans med Finland är det land som har mest skog i Europa, var nere på knä väldigt snabbt. Tack och lov fick vi hjälp från Europa. Det kom brandmän lite varstans ifrån. Vi fick hjälp från Norge med helikoptrar, för det visade sig att vi hade alldeles för dålig beredskap när det gäller dessa.

Sedan dess har det skett en förbättring, som vi påpekar här. Det görs upphandlingar från MSB av helikoptrar, och det är viktigt.

Jag vill ändå påminna om något jag har fört fram vid många tillfällen: Det finns en myndighet med statliga helikoptrar som lystrar till namnet Sjöfartsverket.

Sjöfartsverket finns, som kammaren säkert känner till, to this very hour på fem ställen i vårt land. Spridningen över landet är bra, och Sjöfartsverket har bra helikoptrar som har kostat jättemycket för skattebetalarna. De är typgodkända för att ha en krok under sig, så de skulle kunna hjälpa till om det värsta händer. Det har funnits tillfällen, exempelvis i Visby på Gotland, då en skogsbrand bröt ut. Då stod denna helikopter där men kunde inget göra.

Så kan vi inte ha det. Vi har kommit en bit på väg, och det är bra. Men, fru talman, det finns fortfarande brister. Vi måste ta detta på allvar så att vi kan använda statens resurser på det sätt som de förtjänar. På det viset är vi bättre förberedda både för skogsbränder och vid andra tillfällen.

Detta kommer att vara en del av Försvarsberedningens rapport, som kommer om två veckor. Där kommer vi också att lägga fast, förhoppningsvis i enighet, de satsningar som behövs för det civila försvaret och även de satsningar som hör samman med det vi pratar om i dag, nämligen samhällets krisberedskap.

Anf. 12 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Inte sedan andra världskriget har det säkerhetspolitiska läget i Sverige varit så allvarligt som nu. Samtidigt bär tidigare regeringar i det här landet ett stort och tungt ansvar för att vårt land i dag är så illa rustat för att kunna möta de hot som nu är en realitet. Jag har tidigare sagt det, men det tål att upprepas: Man resonerade ungefär som att ”Vi plockar ned alla brandvarnare och larmanordningar och säger upp

hemförsäkringen eftersom det ändå inte brunnit eller varit inbrott i huset sedan vi byggde det”. Jag tror inte att någon skulle resonera så om det handlade om ens eget hus. Men uppenbarligen gick det bra när det gällde vårt gemensamma hus Sverige under senare delen av 90-talet, under 00-talet och även in på 10-talet.

Samma misstag gjordes 1925 efter första världskriget när man trodde på den eviga freden, som 14 år senare skulle förbytas till ett nytt våldsamt världskrig. När Sovjetunionen föll samman trodde man åter att världen skulle bli lugn, och totalförsvaret var bara en kostnad. Inte ens när den ryske despoten började visa sitt rätta ansikte 2008 genom anfallet mot Georgien vaknade man. En tidigare försvarsminister sa så sent som 2014 att den säkerhetspolitiska situationen i Östersjöregionen är mer stabil i dag än för tio år sedan och att bedömningen att det är osannolikt med ett väpnat militärt angrepp mot Sverige under överskådlig tid även fortsatt är grunden för utformningen av försvaret.

Medan några av oss hade varnat för att utvecklingen snabbt skulle kunna komma att förändras var det först efter annekteringen av Krim som övriga partier i denna kammare tycktes vakna upp ur sin törnsasömn.

Under alla dessa år hade man nedmonterat försvaret. Medan man behöll det militära på något av en miniminivå slaktade man det civila försvaret fullständigt. Detta är anledningen till att vi befinner oss där vi befinner oss just nu, 2024. Ett försvar går snabbt att raseras men tar väldigt lång tid att bygga upp. Det vet vi av tidigare erfarenhet sedan det ödesdigra beslutet 1925.

Just nu pågår dock en intensiv utveckling av det civila försvaret, och det är givetvis bra. Men vi arbetar mot tiden, och tyvärr går mycket för långsamt.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har på regeringens uppdrag gjort en samlad bedömning av genomförbarheten och konsekvenserna av de åtgärdsförslag som Försvarsberedningen lämnade i sin rapport *Kraftsamling*. Man konstaterar att de förslag som Försvarsberedningen presenterar innebär en kraftigt höjd ambitionsnivå för det civila försvaret i relation till innevarande försvarsbeslut, men man uppmärksammar också allvarliga brister i relation till målen för det civila försvaret där det saknas förslag till åtgärder i *Kraftsamling*.

MSB skriver också att samtliga aktörer under kommande försvarsbeslutsperiod behöva jobba vidare tillsammans för att finna lämpliga sätt att möta även dessa utmaningar. Ytterligare steg behöver tas skyndsamt, och beslut som möjliggör ett högt tempo i utvecklingen framåt behöver tas.

Med det sagt, fru talman, vill jag i denna debatt om samhällets beredskap fokusera på SOS Alarm.

SOS Alarm tillkom 1956, och 1973 överfördes ansvaret för alarmeringen till bolaget SOS Alarm, med staten, Kommunförbundet och Landstingsförbundet som ägare. Fram till 1994 finansierades bolaget med anslag för att 1995 bli ett vinstinriktat företag. SOS Alarm har i dag genom alarmeringsavtalet med staten

ett särskilt beslutat samhällsuppdrag att ta emot och besvara nödsamtal samt annan nödkommunikation till nödnumret 112, inklusive att bedöma och hantera de uppgifter som följer av samtalen. I dag ägs bolaget till hälften av staten och till hälften av Sveriges Kommuner och Regioner.

I en granskningsrapport från Riksrevisionen som släpptes den 7 december förra året framkommer svidande kritik. SOS Alarm svarar alldeles för långsamt på larmnumret, och det råder bristande och outvecklad styrning som gjort larmcentralens verksamhet ineffektiv. Riksrevisionen har kunnat konstatera att SOS Alarm inte uppnått de mål som finns rörande svarstider något år under de senaste tio åren, samt att svarstiderna systematiskt varierar mellan olika delar av landet och beroende på när samtal rings, detta trots att det i en nödsituation är av helt avgörande betydelse att snabbt få svar.

Riksrevisionen bedömer i sin granskning att detta delvis beror på att regeringens styrning är svag och att regeringen inte tillräckligt utnyttjat möjligheterna att följa upp och styra SOS Alarm, varken som uppdragsgivare till eller som hälftenägare av bolaget. Riksrevisionen menar vidare att eftersom det saknas en särskild författningsreglering av den samhällsviktiga alarmeringsfunktionen uppstår ottydligheter när det gäller ansvar, roller och skyldigheter.

Redan 2018 lämnade en utredning förslag till författningsreglering för att ersätta avtalsregleringen. Den socialdemokratiskt ledda regeringen valde dock att varken remissbehandla utredningen eller på något annat sätt gå vidare med utredningsförslaget.

I dessa tider av kris och otrygghet är det extra viktigt att medborgarna känner förtroende för den alarmeringsfunktion som SOS Alarm är satt att sköta. För att upprätthålla detta förtroende är det av yttersta vikt att nödsamtalen behandlas likvärdigt och av en och samma aktör, oavsett var i landet nödsituationen inträffar. Det är även av stor vikt att svarstider upprätthålls över tid och att tillräckliga resurser finns i händelse av kris eller krig.

SOS Alarms uppdrag är komplext, och för att kunna hantera kriser, olyckor och hög belastning krävs en robust organisation. Vidare fyller SOS Alarm en viktig roll i det civila försvaret och måste framöver utformas för och öva på att vara en del av totalförsvaret, i fred såväl som i krig.

Regeringen svarar på Riksrevisionens rapport i sin skrivelse, som nyligen dök upp på våra kontor, att man vid flera tillfällen höjt ersättningen till bolaget för att stärka verksamheten och att målet för medelsvarstid bör kunna nås under innevarande år. Det återstår att se om så blir fallet.

Men jag tror också att man behöver se över driftsformen för SOS Alarm. Att SOS Alarm bedrivs som ett vinstdrivande företag kan, menar vi, vara en av förklaringarna till bolagets tillkortakommande när det gäller otillräckliga resurser för att leva upp till målet om svarstider. Den samhällsviktiga verksamhet som SOS Alarm är satt att hantera utövas inte

nödvändigtvis bäst av ett vinstdrivande aktiebolag. Vi menar att man i stället bör se över möjligheten att omvandla SOS Alarm till annan driftsform. Det kan handla om att gå från vinstdrivande företag tillbaka till tidigare företagsform eller att ombildas till en myndighet.

Regeringen behöver också ta fram lagförslag, som den tidigare utredningen föreslog. Fram tills detta sker måste regeringen, precis som Riksrevisionen föreslår, se över det tillsynsuppdrag som MSB har och ställa högre krav på SOS Alarm. Det är också något regeringen själv lyfter fram i sin skrivelse, där man skriver att tillsynen och kontrollen av bolagets verksamhet kan förbättras genom utveckling inom ramen för MSB:s befintliga uppdrag och regeringens uppföljning.

Vi kan nog alla vara överens om att vi inte har råd att vänta ytterligare tio år innan SOS Alarm fungerar som det ska.

Med detta sagt, fru talman, vill jag våra reservationer till trots – som vi givetvis står bakom innehållet i – yrka bifall till utskottets förslag till beslut i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 13 ANNA STARBRINK (L):

Fru talman! Vår förmåga att möta kriser behöver förbättras. Det civila försvaret måste stärkas. Konkreta reformförslag behöver komma på plats, liksom beslut, och stora resurstillskott behöver säkerställas. Försvarsberedningen, en lång rad utredningar och regeringen är i full färd med detta.

Krisberedskapen i vårt land har försumrats under lång tid när Sverige låtit sig invaggas i tron på evig fred. Det är ett sent men nödvändigt uppvaknande från den troskyldiga slummer som präglat synen på kriser och krig under lång tid. Med krig i vårt närområde och stor osäkerhet om utvecklingen med ett kraftigt försämrat säkerhetsläge går det inte längre att fortsätta snooza.

Det civila försvaret, inklusive vår förmåga att hantera kriser i fred, är en central del av Sveriges totalförsvaret. Samhällets krisberedskap är också något som berör och engagerar invånarna.

Totalförsvaret utgörs till och med ytterst av befolkningen i Sverige. Alla och envar har en roll att fylla. Men regering, riksdag, statliga myndigheter, kommuner och regioner måste förstas organisera och skapa förutsättningar för en god förmåga att hantera kriser. Det är en central del av det gemensamma ansvar i samhällskontraktet med invånarna.

Jag vill också peka på att näringslivet, frivilligorganisationerna, arbetsmarknadsorganisationerna, trosamfunden, kulturlivet, föreningslivet och förstås de enskilda människorna är viktiga aktörer i fråga om vår förmåga att möta kriser. Det har vi sett prov på många gånger.

Många av förslagen i motionerna som vi diskuterar i dag är vällovliga och tar sikte på sådant som redan har tagits till vara på olika sätt eller som diskuteras i de pågående processerna.

En lång rad förslag har presenterats i stor politisk enighet genom Försvarsberedningen. Jag förväntar mig förstås att flera av de förslagen kommer att återkomma till riksdagen för beslut.

Försvarsberedningen har i sin rapport *Kraftsamling* analyserat behovet av att stärka det civila försvaret. Rapporten inleds med orden ”Det är tid för handling!”. Det är precis vad det är. Ett totalförsvaret som utgår från de krav som höjd beredskap och krig ställer kommer att bidra till att förstärka också den fredstida krisberedskapen.

Det civila försvaret ska därför göras redo att möta de största påfrestningarna. För det krävs ett omfattande arbete. Där är prioriteringar helt nödvändiga.

Fru talman! Som vi har hört tidigare i debatten har regeringen i dag presenterat nya satsningar på det civila försvaret. Det är kompletterande punktinsatser som presenterats för innevarande år. Det handlar om att höja tempot ytterligare i arbetet med bland annat cybersäkerhet, SOS Alarm, sjukvård, transportinfrastruktur, skyddsrum och statliga förstärkningsresurser. Det satsas 385 miljoner kronor i vårändringsbudgeten för innevarande år. Det är satsningar som är viktiga, men de möter förstås bara en liten del av de stora behov som finns och som måste hanteras över tid.

Försvarsberedningen har i rapporten *Kraftsamling*, som jag nämnde tidigare, gjort bedömningar av de behov som finns och hur det civila försvaret kan utvecklas med utgångspunkt från bland annat lärdomar från Ukraina.

Det finns behov av att utveckla och forma ledning i det civila försvaret och även i det ekonomiska försvaret. Försörjningsberedskapen och cybersäkerheten behöver stärkas. Och de krav som digitaliseringen medför behöver mötas. Det gäller även räddningstjänsten, skydd av civilbefolkningen och förstås hälso- och sjukvården. Men det gäller även kulturlivet, omhändertagandet av kulturarvet och inte minst skolans och förskolans roll samt en lång rad andra områden.

Detta leder, som alla förstår, också till behov av stora resurstillskott och ett konkret och målmedvetet utvecklingsarbete. Jag förväntar mig att regeringen i kommande budgetarbete kommer att ta höjd för det på både kort och lång sikt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 14 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Jag vill säga hej till alla som sitter och lyssnar hemifrån.

I dag debatterar försvarsutskottet motioner på området samhällets krisberedskap. Det är en debatt som återkommer årligen. Varje år när vi debatterar detta känns debatten väldigt aktuell. Vi hade först två år med pandemi, och efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har vi nu haft två år med krig i Europa. Vi lever dessutom med en pågående klimatkris, och vi vet att vårt samhälle blir utsatt för cyberattacker varje dag. Detta sätter vårt eget försvar och vår krisberedskap på

prov och kräver att vi gör satsningar för att göra vårt samhälle mer robust och säkert.

Fru talman! De senaste årens händelser och de upplevelser som många människor har av både pandemin och det pågående kriget har satt stort fokus på frågor om krisberedskap och civilt försvar. För några år sedan var det kanske lite svårt för oss att föreställa oss vad en kris som påverkar hela samhället innebär eller att föreställa oss ett krig mitt i Europa. Uppmaningen om att ha en krislåda hemma kändes nog lite abstrakt för många. Men nu är vårt perspektiv på hur sårbart vårt samhälle är och betydelsen av att bygga det starkare annorlunda.

Vi lever nämligen i ett sårbart samhälle. På grund av privatiseringar och nedskärningar i stora delar av vår välfärd, framför allt sjukvården, vet vi att samhället i dag både är svårare att styra under en stor kris och har hål och brister även i ett normalläge.

Till det kommer de naturkatastrofer som är effekter av klimatförändringen. Det är alltifrån bränder och torka till översvämningar. Just översvämningar har under vintern och början av våren drabbat min hemort i Skåne. Vi har återigen blivit påmind om kraften som finns i vatten och den förödelse som översvämningar innebär.

Det har också nyligen varit ett stort och förödande oljeutsläpp i Blekinge och ett omfattande jordskred vid E6:an i Bohuslän. Dessa stora naturkatastrofer riskerar både människors liv och att leda till miljöförstöring och omfattande skador på egendom.

Efter varje kris måste vi bygga samhället starkare, så att vi kan möta nästa kris. Vi vet ju att de kommer igen. När en kris är över är det viktigt att vi lär oss av det som hänt och inte glömmer bort eller lägger det bakom oss alltför snabbt. Vi behöver utvärdera på alla nivåer och göra de förbättringar som krävs för att kunna möta framtida kriser, även om vi vet att de inte kommer att se likadana ut i morgon som de gjorde i går.

Vi behöver också fortsätta att stärka samhällets motståndskraft. Det gör vi inte genom att fortsätta göra nedskärningar i offentlig sektor, låta verksamheter leva på miniminivåer av ekonomiska resurser eller privatisera samhällsviktig verksamhet. En sådan utveckling, som vi ser i dag, gör krisberedskapen sämre.

Fru talman! Kommuner och regioner har ett grundläggande och mycket stort ansvar för att planera hur verksamheter som sjukvård, äldreomsorg och förskola ska kunna fortsätta vara igång under stora kriser. Det kräver resurser, förberedelser, samarbete, kunskapshöjning och övningar. Vi behöver också återta samhällsviktiga verksamheter, framför allt inom välfärden, i offentlig regi.

Vi vet att verksamheter som går på knäna redan när det är lugnt i samhället har svårt att växla upp om vi hamnar i en stor kris. För att verksamheten ska fungera i händelse av kris krävs det att personalen inte är underbemannad eller utarbetad redan från början.

Vi behöver ha en fullt finansierad sjukvård och äldreomsorg som har de resurser som behövs och

personal med såväl högre löner som bättre arbetsvillkor och tid för vidareutbildning. Fler måste vilja ta jobben i välfärden och kunna jobba både i normalläge och under stora kriser. Man ska kunna känna stolthet, kunna gå till jobbet varje dag och orka jobba hela vägen fram till pensionen.

Vi har ett gemensamt ansvar för att göra vårt samhälle starkt och motståndskraftigt. För Vänsterpartiet är det självklart att jämlika samhällen, där vi planerar, finansierar och genomför saker tillsammans, är starkare samhällen. Under kriser ser vi att hjälpsamheten och solidariteten ökar. Det finns en grundläggande vilja och strävan att hjälpa åt när svåra saker händer.

Fru talman! Samtidigt som vi står här och debatterar pågår krigen i Ukraina och i Gaza. Vi vet att dessa två krig leder till att människor dör och att samhällen slås i spillror. Vi behöver allihop arbeta för en fredligare och säkrare värld, såväl här hemma som i Ukraina och i Gaza.

Invasioner och ockupationer måste upphöra. Människor måste få makt att bestämma över sina egna liv och de samhällen de lever i genom att bygga demokrati, jämlikhet, säkerhet, trygghet och bra välfärd för alla.

Fru talman! När man läser detta betänkande ser man hur många olika frågor krisberedskapen berör. Det är alltifrån klimatanpassning till brandsäkerhet och fyrverkerier.

Vänsterpartiet har tre motioner att ta upp i den här debatten.

En av våra motioner handlar om bostadspolitiken. Vi kräver bättre tillsyn av brandsäkerheten i flerfamiljshus. Enkla saker som fungerande brandvarnare, som testas regelbundet, är en åtgärd som räddar liv.

En annan av våra motioner handlar om att MSB på nytt bör skicka ut broschyren *Om krisen eller kriget kommer* till alla som bor i Sverige. Broschyren skickades ut första gången 2018. Det har hänt väldigt mycket sedan dess, och den behöver skickas ut igen. Och nu är det faktiskt så, fru talman, att regeringen har gett MSB i uppdrag att skicka ut broschyren. Man skulle alltså kunna säga att vår motion har blivit bifallen.

Den reservation som jag vill lyfta fram är nummer 1 om organisering av frivilliga. Vi vet från tidigare kriser att frivilliga insatser och volontärarbete är väldigt viktigt för att hantera och mildra de kriser vi upplever. Det kan handla om allt från att handla mat, som under pandemin, till att ta hand om skadade djur, som under det senaste oljeutsläppet i Blekinge. För att frivilliga ska kunna hjälpa till på bästa sätt krävs organisering och utbildning. Det kan göras inom ramen för en frivillig resursgrupp, FRG, i kommunen. Sådana kan göra väldigt stora insatser under kriser, och vi i Vänsterpartiet anser därför att frivilliga resursgrupper bör finnas i alla kommuner och att detta bör utredas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 1.

Anf. 15 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar nu samhällets krisberedskap. Vad är en kris? De senaste åren har vi sett mängder med kriser som verkligen har drabbat oss, till exempel pandemin, stora naturkatastrofer och andra saker som har varit påfrestande för samhället i stort.

Krisberedskapen ska finnas, och finns, i hela landet och blir mer och mer aktuell när saker och ting förändrar sig i vårt samhälle. Krisberedskapen är en del av vårt civila försvar, som just nu är under stark uppbyggnad, vilket Försvarsberedningen föreslog i sin förra rapport *Kraftsamling*. När det gäller uppbyggnaden av det civila försvaret, där vi ju också självklart vill försöka få med och stärka samhällets krisberedskap, kan vi dra stora och viktiga lärdomar av det fantastiska arbete som görs i Ukraina.

Jag kommer under mitt anförande att prata om klimatomställning, kustbevakning och Rakel, blåljusnätets system.

Klimatomställningen ställer nya krav på hela samhället. Även om den globala medeltemperaturökningen begränsas till under 2 grader kommer klimatförändringarna att ha en stor påverkan eftersom Sveriges temperatur väntas stiga mer än det globala genomsnittet. Detta leder i sin tur till oftare återkommande extremväder såsom värmeböljor, skyfall och mer snö. Det har vi sett den här vintern när snön verkligen har ställt till det och drabbat människor på många håll i landet. Det handlar om ökad risk för översvämningar, skogsbränder, olika ras och höjda vattennivåer.

För en effektiv och pragmatisk krisberedskap måste klimatförändringarna och deras konsekvenser för livsförutsättningar och ökade sårbarheter tas med i analys och utförande inom olika myndigheter i deras arbete. Insatsberedskapen vid naturkatastrofer måste öka för att säkra bland annat dricksvatten och skydd mot översvämningar. Den nationella klimatanpassningsstrategin måste uppdateras och även inkludera totalförsvaret och krisberedskapen. Arbetet med förebyggande och förberedande åtgärder måste därför stärkas. Det innefattar bland annat översyn av va-system, dricksvattenförsörjning, risken för skogsbränder och åtgärder mot översvämningar.

Fru talman! Kustbevakningen är en del av totalförsvaret och vår krisberedskap. Centerpartiet anser att Kustbevakningen är en viktig resurs för hela landet.

Kustbevakningen har många viktiga uppgifter kopplade till exempelvis gränsbevakning, miljöövervakning, bekämpning av oljeutsläpp och räddningstjänst till havs. Men myndigheten har inte alltid kunnat ha en tillfredställande beredskap och närvaro till sjöss, och patrulleringar har emellanåt faktiskt behövt ställas in, vilket leder till sämre möjligheter att genomföra all den verksamhet myndigheten har att genomföra. I dag kan till exempel miljöräddningsberedskapen inte upprätthållas i förhållande till den hotbild som finns och som vi även har sett under senaste tiden. Minskad miljöberedskap till sjöss innebär också försämrade möjligheter att utföra myndighetens övriga uppdrag inom brottsbekämpning och kontroll.

Om beredskapen inte kan upprätthållas kan vi hamna i en situation där det dras ned på den lokala närvaron, vilket i sin tur kanske skulle innebära en centralisering av Kustbevakningen. Ur ett hela-landet-perspektiv med lika tillgång till trygghet och säkerhet för alla i vårt land föreslår Centerpartiet att åtgärder vidtas för att den decentraliserade och lokala organisation som Kustbevakningen har i dag vidmakthålls och stärks.

Fru talman! Centerpartiet anser att svensk räddningstjänst behöver utvecklas för att alla som bor i Sverige, både i städer och på landsbygden, ska ha samma rätt till trygghet och säkerhet och tillgång till ett likvärdigt skydd. Under många år har det varit svårt att rekrytera deltidsbrandmän på landsbygden. MSB, i samarbete med Sveriges Kommuner och Regioner, bör göra mer för att lyfta fram de kommuner som lyckats bredda sin rekrytering för att andra ska kunna göra det samma. Regeringen behöver ta större ansvar för att kommunerna har de nödvändiga rättsliga verktygen och att stödet till kommunerna ökar genom fler utbildade brandmän runt om i landet.

Utbildning av räddningstjänstpersonal sker i dag främst genom MSB:s olika utbildningar. Det är viktigt för likvärdigheten i landet att utbildningar inom räddningstjänsten ges i en omfattning som motsvarar kommunernas behov av både deltids- och heltidspersonal. Det kan fortsättningsvis krävas förstärkningar för att möta kommunernas behov av fler utbildade personer. Räddningstjänsten är återigen en sådan del som vi ser har betytt mycket i Ukraina och som kommer att betyda mycket framöver. Där kan Sverige verkligen lära sig något.

Drönare har blivit ett allt viktigare verktyg för räddningstjänsten inför och vid en insats för att snabbare och smidigare få överblick över ett potentiellt insatsområde och lokalisera en olycksplats i ett område utan mobiltäckning eller kanske få kontroll över en skogsbrand. Drönare kan också förse med hjärtstartare och potentiellt nå en person med hjärtstopp snabbare än vad en utryckande brandbil hade kunnat göra. I dagsläget omgärdas dock möjligheten att använda drönare för räddningstjänsten av alltför mycket byråkrati och höga kostnader.

Fru talman! Radiokommunikationsnätet för blåljusmyndigheter och samhällets krisberedskap, Rakel, är föråldrat. Sverige behöver därför ett nytt kommunikationssystem som är mycket robust och säkert och där staten har rådighet. Systemet behöver kunna fungera oberoende av funktioner i andra länder och anpassas till en snabb teknikutveckling. Utgångspunkten ska vara en lösning mellan staten och en eller flera kommersiella mobiloperatörer med hänsyn till det säkerhetspolitiska läget i omvärlden. Systemet måste kunna hantera mobil datakommunikation och tjänster för mobildata till användarkretsen. Arbetet med ett uppdaterat Rakelsystem påbörjades inom ramen för januariavtalet under förra mandatperioden och måste drivas igenom under den här mandatperioden.

Fru talman! Jag vill sammanfatta det jag har pratat om med att Centerpartiet vill att svensk räddningstjänst ska stärkas och utvecklas så att människors tillgång till trygghet stärks och blir likvärdig runt om i hela landet, att rekryteringen av deltidsbrandmän ska ses över och att MSB ska ha en större samordnande roll i rekrytering och utbildning. Vi vill också att det ska bli enklare och billigare för räddningstjänster att använda drönare i krissituationer och att blåljusmyndigheter i hela landet ska ha tillgång till robust elektronisk kommunikation. Detta arbete pågår och måste slutföras.

Att stärka krisberedskapen är inte något som myndigheterna och staten kan göra själva. Jag skulle vilja lyfta fram den absolut viktigaste delen, och det är civilsamhället. Det är vi, allihop tillsammans, som bygger en stark krisberedskap. Två saker är oerhört viktiga för att vi ska klara av en kris: samlingslokaler och studieförbund. Det handlar om att folkbilda om hur man klarar en kris och hur vi tillsammans kan vara med och lösa en kris.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 4.

Anf. 16 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Det pågår i dag en global klimatkris som i Sverige medför stigande medeltemperaturer, ökad nederbörd, mer långvariga värmeböljor och stigande havsnivåer. Vi befinner oss mitt i denna klimatkris. Isar smälter, havet stiger, skördar slår fel och skogar brinner. Det blir allt tydligare att vi måste agera.

För att skapa en hållbar framtid måste samhället arbeta parallellt med minskning av växthusgasutsläppen och kontinuerlig anpassning till det förändrade klimatet.

Arbetet med samhällsskydd och beredskap behöver utvecklas och förstärkas. Svagheter i Sveriges grundläggande infrastruktur, försörjning och andra viktiga samhällsfunktioner innebär sårbarhet för både angrepp och andra störningar, som naturkatastrofer. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste öka, och insatser måste göras för att förebygga kriser. Det civila försvaret behöver stärkas, för krisberedskapen och det civila försvaret hänger ihop.

När klimatet förändras drabbas Sverige på flera olika sätt. Risken för skred och erosion ökar i takt med att regnen blir allt kraftigare. Bränder, översvämmade städer, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar har fått och kommer att få uppleva.

Vid värmeböljor ökar risken för hälsoeffekter på befolkningen. Värmebölja är ett begrepp som används för en längre period med höga dagstemperaturer, och de senaste åren har vi upplevt flera sådana. Klimatförändringarna kommer att medföra fler och ännu längre värmeböljor, och ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar vissa

mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen.

Jag anser därför att vår beredskap för att hantera konsekvenserna av klimatförändringarna måste stärkas. Långsiktig planering är en av nycklarna till ett brett klimatanpassningsarbete i Sverige. Vi vill därför att regeringen inrättar en bred parlamentarisk grupp som långsiktigt kan leda arbetet med klimatanpassning och skapa stabilitet för Sveriges klimatanpassningsarbete.

För att Sverige ska kunna bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning måste ansvaret olika aktörer emellan förtydligas. Arbetet ska inte fördröjas på grund av otydlig ansvarsfördelning.

Därutöver behöver det göras en kartläggning av offentliga byggnader som kan skydda befolkningen med svalka vid värmeböljor. Vi måste också klimatanpassa offentliga byggnader för att skydda dem och deras innehåll mot klimatrelaterade risker.

I Riksrevisionens rapport *Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön* framgår det dels att de klimatanpassningsåtgärder som kommunerna ska planera för är svåra att finansiera och dels att kortsiktigheten i statens finansiering försvårar planeringen av långsiktiga insatser eftersom statens anslag varierar stort över tid. Detta försvårar också ett effektivt användande av medlen.

Varannan svensk kustkommun, 56 procent, har svarat i en enkätundersökning att de upplever att den statliga finansiering som är kopplad till klimatanpassningsåtgärder är otillräcklig. Det är inte konstigt, för beräkningar visar att kostnaden för att förebygga kusterosion och översvämmingar bara i kustkommunerna väntas överstiga 100 miljarder kronor år 2100. Till detta kommer kostnader för andra åtgärder för att förhindra skador från till exempel skyfall och hälsorisker vid värmeböljor i andra delar av landet.

Det är dock viktigt att komma ihåg att kostnaderna för förebyggande åtgärder troligen långt understiger den kostnad som skulle uppkomma för skadehantering om dessa åtgärder uteblev. Därför bör vi inte enbart satsa på klimatanpassning, utan vi måste också skyndsamt och kraftfullt minska utsläppen av växthusgaser för att förebygga förvärrade kriser framöver.

Fru talman! Jag föreslår att man förutom ett långsiktigt stabilt nationellt stöd för klimatanpassning även inför ett separat klimatanpassningskliv, i likhet med satsningen Klimatklivet, som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta.

Det behövs även en nationell plan för riktad statlig finansiering till ett antal storskaliga projekt på lokal och regional nivå, där statligt finansieringsstöd är helt nödvändigt.

Fru talman! Utöver klimatanpassning vill jag också nämna Kustbevakningens väldigt viktiga roll för miljöövervakning och för att skydda kusterna. Det senaste året har vi sett flera incidenter, som sabotage på kablar och ledningar i Östersjön. Vi har också i närtid haft ett allvarligt oljeutsläpp med anledning av det grundstötta

fartyget Marco Polo. Kustbevakningens miljöräddning och räddningstjänst till sjöss är viktigare än någonsin.

Även Tullverket har en viktig roll för att bevara trygghet, motverka terrorism och i tid upptäcka faror.

Dessa två myndigheter tillsammans med polisen är beroende av varandras kompetens och insatser. Därför är det viktigt att både Kustbevakningen och Tullverket får förstärkningar för att kunna samarbeta tätare i syfte att svara upp mot den breddade hotbilden mot Sverige.

Fru talman! För att klara kriser och ytterst krig behöver vi nu ett starkt och robust samhälle. Det civila försvaret och krisberedskapen bygger ytterst på att vi har ett samhälle och en välfärd som fungerar i fredstid. På så sätt har olika verksamheter och funktioner i samhället bättre förutsättningar att ställa om till ett läge med kris eller krig.

Därför ser Miljöpartiet med stor oro på hur den nuvarande regeringens nedskärningar har drabbat vården och omsorgen och skolan. En vård som håller på att gå sönder i fredstid kommer inte att klara de utmaningar som ett krig innebär.

Även transporter är något som vi vet är avgörande för att ett samhälle ska fungera, såväl i fredstid som i kris eller ytterst krig. Men på grund av bristande investeringar i järnvägen kan man vara långt ifrån säker på att tågen går i Sverige ens en lugn och solig dag. Hur ska det då kunna fungera när vädret är sämre och om samhället dessutom befinner sig i kris?

Fru talman! Hotbilden är bred och komplex, och vi behöver vidta åtgärder såväl inom krisberedskapen och det civila försvaret som inom det militära försvaret, som vi tidigare har diskuterat här, för att skapa ett robust samhälle som klarar av att stå emot de hot som vi står inför.

Jag och Miljöpartiet står bakom alla våra reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 5.

Anf. 17 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkande FöU7 *Samhällets krisberedskap*.

Samhällets krisberedskap kan beskrivas som förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Hemvärnet är en viktig del i samhällets krisberedskap.

Fru talman! I en frivillig försvarsorganisation kan du få utbildning och kunskap för att hjälpa myndigheter och kommuner när de behöver förstärkning vid kris eller krig. Vi har fått till oss att både försvarsorganisationerna och regeringen ser positivt på den utveckling som sker.

Vi sverigedemokrater vill att de frivilliga organisationerna ska ha ett nära samarbete med och stöd av Försvarsmakten i sin verksamhet. Då är det också, fru talman, av stor vikt att de medel som Försvarsmakten får för frivilligverksamhet till fullo utnyttjas.

Hemvärnet bör kompletteras med ett återinförande av driftvärnet för att skydda kritisk infrastruktur. Såväl hemvärn som driftvärn ska utrustas med modern

materiel, samöva med såväl Försvarsmakten som övriga totalförsvarsmyndigheter samt kunna hålla en mycket hög insatsberedskap.

Under 2022 har frivilliga försvarsorganisationer bidragit till att främja totalförsvaret genom totalförsvarsupplysning och rekrytering samt utbildning av medlemmar inom krisberedskap och civilt försvar. Det är även, fru talman, glädjande att de frivilliga försvarsorganisationerna har bidragit till ökad folkförankring och försvarsvilja. Mot bakgrund av det ökande intresset för att engagera sig i frivilliga försvarsorganisationer beslutade regeringen att skjuta till extra medel till de frivilliga försvarsorganisationerna i år.

De så kallade frivilliga försvarsorganisationerna är en grupp föreningar med särskilda uppgifter vid kris och höjd beredskap som är väldigt viktiga för vårt samhälle. Organisationerna samlar medlemmar över hela vårt land. Flera kommuner samarbetar också med olika frivilliga försvarsorganisationer inom den så kallade Frivilliga resursgruppen, FRG. Syftet är, fru talman, att kommuner vid allvarliga händelser ska ha tillgång till extra personalresurser som fått särskild utbildning för en allvarlig samhällsstörning. Här får kommuner och regioner inte glömma att inkludera de frivilliga organisationerna.

Fru talman! Vi sverigedemokrater och utskottet välkomnar att intresset för att engagera sig i frivilliga försvarsorganisationer fortsätter att vara stort, och vi ser positivt på att regeringen har tillfört extra medel för dessa organisationers verksamhet under detta år. Vi sverigedemokrater tycker, som nog klart och tydligt har framgått här, att de frivilliga organisationerna fyller en viktig och central roll, och det är därför viktigt att uppmuntra till fortsatt engagemang. De utgör därutöver såväl en rekryteringsgrund som en plattform för personlig kompetensutveckling inom en rad specialområden som är av stor vikt för totalförsvarets kompetensförsörjning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 9 Frågestund

Anf. 18 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Niklas Wykman, försvarsminister Pål

Jonson, statsrådet Jessica Roswall och socialminister Jakob Forssmed.

En fråga ska vara övergripande och av allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Niklas Wykman besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Konkurrensen på finansmarknaden

Anf. 19 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till finansmarknadsministern.

Svenska folket har ju drabbats av en formidabel kostnadskris. Många vanliga barnfamiljer har sett sina hushållskostnader öka med kanske 100 000 kronor om året. Samtidigt har de stora bankerna i Sverige gjort miljardvinster: förra året, 2023, ett resultat som ledde till att de kunde dela ut över 120 miljarder i vinst till sina ägare.

En orsak till bankernas stora vinster är den bristande konkurrensen i banksektorn. Mot den bakgrunden har vi socialdemokrater föreslagit flera saker. Vi har föreslagit att SBAB, den statliga banken, skulle kunna få nya verktyg för att kunna konkurrera och förbättra villkoren. Vi har föreslagit en bankskatt som skulle kunna återföras till hushållen och deras ekonomi.

Min fråga till Niklas Wykman är: Vilka åtgärder planerar regeringen här och nu för att förbättra konkurrensen på finansmarknaden och stärka konsumenternas position?

Anf. 20 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar Mikael Damberg för en angelägen fråga.

Det har varit och är tuffa tider för svenska hushåll. Inflation är ju pensionärers och löntagares värsta fiende. Den gröper ur marginalerna i hushållsekonomin. Den är också skadlig för svensk konkurrenskraft och för svensk tillväxt på längre sikt. Det är därför regeringens prioritering tydligt har varit att vi ska komma tillbaka till prisstabilitet och att Riksbanken ska ha möjlighet att nå sitt prisstabilitetsmål för den svenska ekonomin.

Konkurrensen på bankmarknaden är angelägen. Det finns skäl att vidta åtgärder för att skärpa den. Ett antal sådana åtgärder har varit de förslag som finns kring att enklare få sina amorteringsunderlag digitalt men också de utredningar som har varit kring ränteskillnadsersättning.

Här finns mycket att göra, mer än vad som ryms inom en minut, men det är bra att alla parter arbetar aktivt i denna riktning.

Anf. 21 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det är bra att det i framtiden ska bli lättare att byta bank. Det är en utredning som vi tillsatte och som ministern jobbar med.

Vi socialdemokrater har också lämnat andra förslag som att öka transparensen och att göra det lättare att jämföra banker mellan varandra. Men vi vill också ge den statliga banken nya verktyg som lönekonto, så att den kan konkurrera med andra banker med tuffare villkor och erbjuda bättre villkor för dem som lånar pengar.

Tycker finansmarknadsministern att det kan vara ett intressant förslag att gå vidare med?

Anf. 22 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tycker att en del av de förslag som har kommit från Socialdemokraterna, på samma sätt som många av de förslag som regeringen har presenterat och som har förekommit i olika utredningar, är bra och angelägna. Hård konkurrens på marknaden gynnar i längden konsumenterna.

Att använda ett enskilt statligt bolag med specialuppdrag behöver alltid göras med aktsamhet utifrån de regelverk som finns i EU, men också utifrån de olika typer av sideeffekter som det kan få för konkurrens, att väldigt mycket risk samlas på ett ställe och så vidare. Jag vill därför uppmana till ett visst mått av aktsamhet att agera på det sättet.

Den nya könstillhörighetslagen

Anf. 23 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Min fråga går till Jakob Forssmed och handlar om den nya könstillhörighetslagen, som kommer att göra det enklare att byta juridiskt kön.

Åldersgränsen kommer att sänkas från 18 till 16 år, och det kommer inte att krävas någon könsdysforidagnos. Samtidigt kan ett bekräftande av en könsidentitet genom juridiskt könsbyte sedan leda till att man även går vidare med en medicinsk behandling, vilket i sin tur kan leda till att ännu fler unga ångrar sig – kanske när det är för sent.

I sammanhanget är det också viktigt att komma ihåg att målgruppen för den nya lagen ofta lider av psykisk ohälsa utöver själva könsdysforin. Med den låga åldersgränsen och, som sagt, avsaknaden av diagnoskrav skapas en risk för att personer med psykisk ohälsa inte får rätt vård och i värsta fall att irreversibel skada görs.

Därav frågan: Hur ser ministern på riskerna med en ny könstillhörighetslag för unga med psykisk ohälsa?

Anf. 24 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar frågeställaren för frågan.

Regeringen har valt att inte gå vidare med lagrådsremissen *Förbättrade möjligheter att ändra kön*. Frågan hanteras ju av riksdagen och bereds i socialutskottet. Frågor om ärendet får hänvisas till riksdagens ledamöter.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om vikten av att de frågor som ställs faller under ministrernas ansvarsområde.)

Anf. 25 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Jag vet att regeringens företrädare vid flera tillfällen har undvikit att svara på frågan just med hänsyn till att det här är ett utskottsinitiativ. Men jag hoppas att ministern inser att alldeles oavsett kommer detta att ha en inverkan på regeringens arbete i allmänhet men i synnerhet på ministrernas ansvarsområde. Flera av regeringens företrädare har också uttryckt sig om det här med sin titel.

Som jag ser det har regeringen inte tagit höjd för konsekvenserna av den kommande lagstiftningen och i stort sett förhållit sig okritisk.

Jag vill tacka för det korta svaret men ändå ge ministern en möjlighet att utveckla resonemanget om hur man faktiskt ser på riskerna med lagen.

Anf. 26 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar återigen för frågan.

Som jag konstaterat är detta en fråga som just nu bereds av riksdagen. Den typen av frågor får ställas till riksdagens ledamöter och i de debatter och sammanhang där dessa bereds.

Jag är säker på att man kommer att kunna hantera denna fråga på ett rimligt sätt. Sedan är det naturligtvis upp till regeringen att hantera alla frågor på bästa möjliga sätt, givet förutsättningarna. Men i det här läget är det rimligt att ställa den typen av frågor till riksdagens ledamöter.

Utredningen om Försvarsmaktens personalförsörjning

Anf. 27 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Min fråga går till försvarsministern.

Försvarsberedningen är nu i sitt slutskede. Utan att avslöja någonting hade vi nyligen en väldigt intressant diskussion om personalfrågor. Personalen är såklart den viktigaste resursen, såväl värnpliktiga, soldater och civilanställda som officerare.

I januari tillsatte regeringen en utredning om personalfrågor i Försvarsmakten, väldigt efterlängtad och bra. Det är många frågor som tas upp där, som åldersgränser, villkor, Pliktrådets ställning, tjänstledigheter, tidsbegränsningen, krigsplaceringar och mycket annat som är viktigt.

Utredningen har fått väldigt mycket tid på sig. Den ska vara klar den 1 juli 2025. Den får ett och ett halvt år på sig, till efter nästa försvarsbeslut.

Min fråga till försvarsministern är: Kan ministern tänka sig att delar av utredningen om personalförsörjning kan redovisas tidigare än den 1 juli 2025?

Anf. 28 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Hanna Gunnarsson för frågan men också för hennes djupa personliga engagemang för Försvarsmaktens personal, som jag verkligen uppskattar.

Utredningen tillsattes i januari och berör en rad olika frågor. Den berör hur vi kan öka tillgängligheten när det kommer till civil personal, reservofficerare, anställda soldater och också värnpliktiga.

Det är precis som Hanna Gunnarsson säger att Försvarsmaktens personal är ryggraden i vår försvarsförmåga. Vi kommer inte att kunna åstadkomma ökad tillväxt om vi inte också får fler personer inom Försvarsmakten. Det är också därför som jag tror att det är viktigt att vi bygger ut värnplikten, så att vi kan få fler människor som kan söka sig till uppdrag som soldat, reservofficer, specialistofficer eller officerare.

Jag utesluter inte att det finns möjligheter att gå snabbare fram, antingen om man utreder snabbare eller om man kan landa i ett delbetänkande. Det är ju viktigt att vi får så bra förutsättningar som möjligt att växa snabbt, och då måste vi naturligtvis försöka ta höjd för det.

Anf. 29 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för det svaret! Jag tror att det hade varit väldigt bra om man hade kunnat gå fram lite snabbare med vissa frågor och eventuellt kunna göra delbetänkanden. Det är ju en del frågor som vi redan är eniga om. GSS/K-soldaterna och tolvårsgränsen är vi inte eniga om, och många partier vill förändra regelverket. Tjänstledigheten för reservofficerarna finns det ett tillkännagivande om. Det är likadant med Pliktrådets självständighet.

Jag tar med mig detta och hoppas att försvarsministern kan snabba på vissa grejer i utredningen.

Anf. 30 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag har också uppmanat utredaren Roland Ekenberg, som också har nära kontakt med Försvarsberedningen, att ta i beaktande det slutbetänkande som kommer från Försvarsberedningen den 26 april och som rör krigsorganisation och grundorganisation. En del av dessa saker berör lagstiftning; där är det svårare att agera snabbare. Men en del berör förordningar och allmänt förhållningssätt, så jag utesluter inte att det finns möjlighet att gå snabbare fram än ett och ett halvt år.

Fritidskortet

Anf. 31 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Det är riktigt bra att det avsätts medel för att stärka barns och ungas möjligheter till aktiv fritid. Det är vi helt överens om. Men när det gäller att regeringen har valt att administrera pengar via ett statligt fritidskort skiljer vi oss åt.

Hittills får man nog säga att fritidskortet har svenskt rekord i regelkrångel och tidsödande byråkrati redan innan det har införts. Kortet var tänkt att börja

gälla i år, men det är nu framflyttat till tidigast 2025. Och inte nog med det: Kostnaden för krånglet uppgår till miljontals kronor – pengar som hade kunnat gå direkt till föreningslivet, en betydligt rakare väg till barns och ungas aktiviteter.

I dag minskar andelen barn och unga som deltar i idrotts- eller kulturaktiviteter. Det är ett problem för folkhälsan och bidrar till utanförskap. Fortfarande finns det chans för regeringen att backa från detta. Min fråga till socialminister Jakob Forssmed är därför följande: Varför är prestige och byråkrati viktigare för regeringen än att barn och unga i hela landet ska få möjlighet till en aktiv fritid här och nu?

Anf. 32 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Med fritidskortet försöker vi göra någonting nytt för att engagera inte minst dem som i dag inte har tillgång till idrottsrörelsen och inte finns i föreningarna. Vi vill ge dem ökade möjligheter, inte minst de barn som finns i socioekonomisk utsatthet. Vi såg ju i Pep-rapporten häromdagen att det är en ökande andel som slutar eller inte alls börjar med idrott eller någon fritidsaktivitet. Att då rikta ett stöd som bara kan gå till detta och inte konkurrerar med matkassen eller elräkningen är naturligtvis oerhört angeläget.

Sedan behöver vi bygga ett robust system för detta. Det är komplicerat och komplext. Det är någonting som vi jobbar hårt med att få på plats. Det rör en stor behandling av personuppgifter, exempelvis, och det kräver omfattande lagstiftning och att myndigheter samverkar samtidigt som det ska vara enkelt och rimligt att använda både för den enskilde och för föreningen. Det är naturligtvis komplicerat att ta fram ett sådant system, men detta är alltså syftet, och när vi får detta på plats är jag övertygad om att det kommer att göra en stor skillnad.

Anf. 33 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Precis som jag inledningsvis sa hade de pengar som regeringen lägger på fritidskortet kunna göra nytta på en gång och på ett mycket effektivt sätt om de bara hade kommit föreningslivet till godo. Nu läggs pengarna i stället på administration och byråkrati som ingen efterfrågar, till ingen nytta över huvud taget. Eftersom projektet drar ut på tiden uppstår frågan vart de pengar som skulle gå till barn och unga under innevarande år tar vägen. Min följdfråga till statsrådet blir alltså: Hur kommer årets avsatta pengar att komma barn och unga till del?

Anf. 34 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Vi kommer mycket snart, i närtid, att redovisa hur vi avser att använda pengarna för innevarande år så att de kommer ut i föreningslivet och kan göra nytta, inte minst när det gäller att förbereda för det jag tror att vi kommer att få se, nämligen att fler barn och unga kommer att bli engagerade.

Jag noterar att Centerpartiet säger att vi är överens om tagen här och om att stötta föreningslivet på det här sättet. Jag noterar dock samtidigt att Centerpartiet stryker hela satsningen på fritidskortet i sitt budgetalternativ. Man har visserligen några mindre satsningar, men de svarar inte alls upp mot det som regeringen vill göra.

Finansmarknaden och regeringens klimatpolitik

Anf. 35 ELIN SÖDERBERG (MP):

Fru talman! Min fråga går till finansmarknadsministern.

Riksbanken konstaterade i en rapport i fjol att en försenad eller utdragen klimatomställning ökar risken för stora prISRörelser och osäkerhet på de finansiella marknaderna. Europeiska centralbanken och Europeiska systemrisknämnden presenterade under 2022 en rapport om vilka systemrisker som kan tänkas följa av klimatförändringarna. Rapporten konstaterade att eftersom det finansiella systemet är tätt sammanlänkat ökar sannolikt risken för att klimatrisker förstärks och sprider sig genom systemet.

Regeringen bedriver nu en politik som kraftigt ökar utsläppen av växthusgaser, förvärrar de klimatrelaterade riskerna och bidrar till att vi i Sverige inte når våra klimatomål. Jag undrar: Har finansmarknadsministern analyserat konsekvenserna för finansmarknaden av regeringens rådande klimatpolitik eller brist på sådan?

Anf. 36 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Regeringen har en politik som för första gången når vårt nettonollutsläppsmål 2045. Det är mycket bra. Vi ska vara rädda om vår planet och våra medmänniskor, djur och natur.

När det kommer till de ekonomiska riskerna eller riskerna för det finansiella systemet som hänger samman med klimatarbetet vill jag säga att de egentligen är uppdelade i två delar. Det första är de risker som i sig själva finns med klimatförändring. Det kan ju handla om en rad olika sorters påverkan på vår ekonomi och på människors levnadsvillkor. Det andra är kopplat till de biverkningar som kan komma av regleringar. Tillgångspriser kan skifta väldigt kraftigt när till exempel en produktionsmetod blir mycket dyrare eller rent av blir olaglig.

Därför är det väldigt bra att centralbanker och regeringar gör den här typen av analyser och bedömningar. Det är en viktig del i stabilitetsarbetet, helt enkelt. Det är en växande och viktig del av den ekonomiska analysen och bedömningen.

Anf. 37 ELIN SÖDERBERG (MP):

Fru talman! Tack, finansmarknadsministern, för svaret!

Jag kan rekommendera finansmarknadsministern att läsa Klimatpolitiska rådets rapport. Av den framgår tydligt att regeringen inte har en plan för hela vägen till nettonoll. Klimatpolitiska rådet fastslår att det påståendet brister i saklighet.

Vi kan konstatera att det finns stora luckor i regeringens klimathandlingsplan som gör att vi i dag är på väg att missa våra åtaganden till 2030. Av svaret kan jag inte se att finansmarknadsministern har gjort någon analys av de svenska konsekvenserna.

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 38 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tror att kvalificeringsgraden på debatten har sprungit ifrån Miljöpartiets analys något. Detta är ett mycket intensivt arbete som pågår inte bara i centralbanker, nationella regeringar och parlament utan också i EU-samarbetet, med taxonomi och mycket intensivt arbete för att på totalen skapa goda förutsättningar för omställning och för kapital till omställning. Det handlar också om noggrann övervakning av de risker som är förknippade med detta. Här pågår ett mycket intensivt nationellt och internationellt arbete, inte minst i EU.

Svensk bataljon till Lettland

Anf. 39 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! I januari i år på Folk och Försvars rikskonferens i Sälen sa statsminister Ulf Kristersson att Sverige ska bidra med en reducerad bataljon till den brigad som finns i Lettland och som leds av Kanada, som ett led i Natos arbete för stabilitet, fred och avskräckning. Min fråga till försvarsminister Pål Jonsson blir därför: Hur går det med det arbetet?

Anf. 40 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Jörgen Berglund, för frågan! Arbetet går bra, både med den militära integrationen av Sverige i Nato men också utformandet av den reducerade bataljon som ju Sverige har för avsikt att ha i Lettland. Arbetet fortskrider enligt plan. Det sker också i nära dialog med Danmark, som ju har haft den rotationen före Sverige. Detta är till del ett svensk-danskt samarbete, och vi har också fört nära dialog med Kanada, som har det huvudsakliga ansvaret för hela brigaden som sådan.

Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Ja, det låter naturligtvis väldigt bra. Man blir också lite nyfiken. Jag tänker på ett sådant arbete som nu bedrivs i till exempel Lettland med utländska styrkor av olika slag, som en del av Natos, så att säga, avskräckningsförmåga. Finns det ytterligare saker som regeringen funderar på att Sverige skulle kunna bidra med inom ramen för Nato?

Anf. 42 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Ja, det gör det. Det svenska bidraget i Lettland syftar, precis som Jörgen Berglund vet, till att stärka Natos förmåga, avskräckning och försvar. Nato är en defensiv försvarsallians, men man är väldigt tydlig med att ett angrepp på ett land är ett angrepp på andra. Därför är den förstärkta militära närvaron i

Lettland viktig. Detta är naturligtvis till del också en konsekvens av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Vid sidan av det tittar vi på om man kan bidra till Natos stående maritima styrkor och möjligen också till Air Policing insatser framöver.

Ett höjt bolånetak

Anf. 43 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Tidigare i våras meddelade regeringen på en pressträff att man gett Finansinspektionen i uppdrag att ta ställning till ett höjt bolånetak. Både finansministern och finansmarknadsministern, som var närvarande, redogjorde för de positiva effekter som detta kunde ha.

Som jag ser det är det en klar effekt: att blankolån i samband med husköp minskar. Därmed minskar kostnaderna, och säkerheten för den enskilde ökar.

Vi kunde senare ta del av att Finansinspektionen i dagsläget inte ville göra de förändringarna.

Vi kristdemokrater tror att ett höjt bolånetak tillsammans med ett borttagande av det andra amorteringskravet skulle underlätta på bostadsmarknaden. Min fråga till finansmarknadsministern är: Hur arbetar regeringen vidare med ett höjt bolånetak?

Anf. 44 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack, Larry Söder, för en bra fråga! Den inrymmer många problemdimensioner. Det handlar om den otillräckliga funktionalitet vi har på svensk bostadsmarknad. Det handlar om den höga skuldsättning vi har generellt bland svenska hushåll, som ju pressar hushållen väldigt hårt när räntor går upp och som också kan vara ett stabilitetsproblem för den svenska ekonomin. Och det handlar särskilt om den snabba utvecklingen av blankolån, lån utan säkerhet, som vi har sett.

Regeringen vidtar flera åtgärder för att mota denna utveckling. Det gör hushåll väldigt sårbara när de har väldigt stora skulder och inte motsvarande tillgångar.

Ett förslag för att mota detta var det här med bolånetaket. Det är en fråga som Finansinspektionen äger. De svarade avvisande kring detta. Det pågår dock en utredning som ska se över hur regelverken totalt ska fungera. Den ska vara färdig i höst. Vi avser att återkomma i samband med det.

Anf. 45 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag tror att ungdomar som går in på marknaden för ägda bostäder i ganska hög grad tar blankolån för att klara av att betala den sista delen i husköpet. Jag tror att ett höjt bolånetak skulle kunna hjälpa ungdomarna att vara lite säkrare i sitt husköp. Jag tror också att det jag nämnde om det andra, amorteringskravet, skulle kunna hjälpa ungdomar att ta sig in på marknaden för ägda bostäder.

Ser finansmarknadsministern en möjlighet att arbeta med de två delarna samtidigt för att underlätta för ungdomar?

Anf. 46 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Detta var en möjlig åtgärd som Finansinspektionen hade kunnat vidta men som man valde att inte vidta. Vi har en utredning som ser över de samlade reglerna på detta område. Som Larry Söder beskriver kan man ha starka misstankar kring att dessa tak gör att det blir mer av blankolån, mer av osäkra lån. De kostar också hushållen mer.

Men nu är det en utredning som tittar på dessa regler. Vi får återkomma i höst till hur vi ska agera i den här frågan. Men i kärnbeskrivningen har Larry Söder såklart rätt. Detta riskerar att driva på blankolån och skapa olika typer av trösklar in till det ägda boendet.

Artilleriammunition till Ukraina

Anf. 47 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsminister Pål Jonson. Ukraina är nu i desperat behov av ammunition, särskilt, och av utrustning och vapen för att vinna kriget mot Ryssland.

Europeiska unionen har lovat att förse Ukraina med 1 miljon artillerigranater. Detta löfte utstakades för ett år sedan. Nu har endast en tredjedel levererats, och detta dessutom alldeles för sent.

Det produceras inte tillräckligt med försvarsmateriel inom EU eller Sverige. Ukraina blir lidande såväl som våra egna säkerhetsintressen. Samtidigt har Nordkorea, för att nämna ett exempel, skickat uppemot 3 miljoner artillerigranater till den ryska imperialistiska sidan. Vi ligger efter.

Vad kan Sverige göra för att snabba på produktionen och försändelserna av, särskilt, ammunition till Ukraina?

Anf. 48 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för en angelägen fråga! Sverige har skickat försvarsmateriel till Ukraina för över 30 miljarder. Vi skickade för en dryg månad sedan vårt 15:e stödpaket, som var det största hittills, på ungefär 7 miljarder. Det innehöll också artilleriammunition.

Vid sidan av detta arbetar vi på en rad sätt med hur vi kan stärka stödet. Ett sätt att få fram mer artilleriammunition snabbt handlar om det så kallade tjeckiska initiativet, som vi också är med och finansierar. Det bygger på att man upphandlar artilleriammunition utanför EU. Det är en fördel, för då kan vi snabbt få fram den artilleriammunitionen till Ukraina.

Vi har också gett ett nytt uppdrag till Försvarsmakten att ta fram nya paket, för Sverige kommer att fortsätta stötta Ukraina. Vi kommer också att verka för att den svenska försvarsindustrin ska ha möjlighet att sälja mycket enklare direkt till Ukraina, och vi kan bidra med finansiering på det sättet.

Anf. 49 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag har en uppföljande fråga. Det pågår nu inom EU en diskussion om att omvärdera Europeiska centralbankens

riktlinjer för etiska investeringar. I nuläget klassas vapeninvesteringar som icke hållbara investeringar.

Vi har en liknande utmaning i Sverige, där både Miljömärkning Sverige AB och Pensionsmyndigheten i sina riktlinjer klassar just investeringar i vapen som icke hållbara investeringar.

Nu ansvarar inte försvarsministern för dessa verksamheter, ska påpekas. Men anser försvarsministern mer generellt att det är en rimlig syn på vapeninvesteringar?

Anf. 50 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tror att en lärdom från detta krig är att en stark försvarsindustriell bas är en del av ett lands samlade försvarsförmåga. Det ser vi genom att detta är ett utötningskrig. Då är det viktigt att ha en stark försvarsindustriell bas.

Det arbete som nu sker på europeisk grund, där man ser över riktlinjerna för Europeiska investeringsbanken, välkomnar vi. Vi tycker att det är naturligt att man gör det arbetet. Det har också statsministern gett uttryck för.

Högerpopulism och stöd till Ukraina

Anf. 51 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Vi känner väl till EU-ministerns engagemang för EU. I tider av kris och osäkerhet behöver vi sammanhållning i Europa för Sveriges och svenska folkets bästa.

Samtidigt ser vi populistiska högerkrafter på frammarsch. De kan skörda framgångar i det kommande EU-valet, utöver det inflytande som de redan har fått i många EU-länders regeringar. Forskning visar att partier med populistiska tendenser tenderar att vilja ge mindre stöd till Ukraina mot Ryssland. Därför vill jag fråga EU-ministern: Hur ser regeringen och EU-ministern på detta hot från de högerpopulistiska krafterna och på att det kan bli ett minskat stöd till Ukraina från EU:s medlemsländer? Och vad kan detta i sin tur göra när det gäller vår egen säkerhet?

Anf. 52 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack, Matilda Ernkrans, för frågan! Den är lite mångfasetterad, skulle jag säga.

Från den här riksdagen har vi ett brett stöd för att fortsätta stötta Ukraina så länge som det krävs. Det är jag väldigt tacksam för. Det stärker såklart också regeringens arbete på EU-nivå.

Den fråga som Matilda Ernkrans väver in lite grann gäller den utmaning som vi faktiskt alla står inför nu när vi har ett kommande Europaparlamentsval. Det handlar om en risk som vi behöver motverka. Det handlar om hur vi kan motverka desinformation. Det har vi ett brett arbete om.

Sedan skulle jag vilja säga något om vad vi såg i den senaste diskussionen om det som vi har diskuterat flera gånger: stödet till Ukraina när det gäller handelslättnader. Där skulle jag säga att det är regeringar av olika karaktärer, runt om i Europa, som vi har haft

utmaningar kring. Men det svenska stödet är som sagt ytterligt starkt.

Gränshinder i Norden

Anf. 53 ANN-CHRISTINE FROHM
UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Efter att vår svenska delegation i Nordiska rådet besökt våra gränsregioner i Sverige-Norge och Sverige-Finland är det tydligt att det är gränsfrågorna som vi bör fokusera och lägga det mesta av vårt arbete på.

Under 2023 löstes dock endast 5 av de 34 individuella gränshinder som man prioriterat. Vi har därmed väldigt långt kvar till målet om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region.

Jag vill därför fråga Nordenministern hur hon kommer att verka för att vi gemensamt i Norden så snabbt som möjligt ska kunna lösa ut de gränshinder som vart efter identifieras.

Anf. 54 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Vi har en vision 2030. Det är långt kvar tills vi når den, och det är kort om tid. Det är därför oerhört viktigt att vi försöker skynda på vårt arbete. Vi måste prioritera, och Sveriges regering har under ordförandeskapet prioriterat just integration och gränshinderfrågor.

Jag själv har sett till att vi dels har den här prioriteringen, dels att jag i mina kontakter med samordningsministrarna alltid har frågan om gränshinder på agendan. Det finns två delar i detta. Precis som frågeställaren lyfter fram är det å ena sidan för få gränshinder som rivs. Å andra sidan kan man säga att det kanske har varit de lätta hindren, och nu har vi rätt svåra gränshinder framför oss.

Det handlar alltså om att riva fler gränshinder men också om att se över hur vårt arbete med gränshinderfrågor kan förbättras och effektiviseras. Det är ett dubbelt arbete som pågår, dels bland samordningsministrarna, dels, vet jag, i Nordiska rådets svenska delegation. På Nordiska rådets senaste session på Färöarna den här veckan var nog frågan uppe flera gånger. Jag försöker i alla fall att göra det jag kan.

Barnfamiljers ekonomiska situation

Anf. 55 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! Min fråga går till socialministern.

Den 20 mars anordnades en konferens om barnfattigdom i Sverige där alla riksdagspartier deltog. På konferensen släpptes en rapport om barnfamiljers ekonomiska svårigheter. Drygt varannan ensamstående förälder och tre av tio sammanboende föräldrar med lägre inkomster har haft svårt att betala fritidsaktiviteter till barnen. Det borde oroa ministern.

Ett effektivt sätt att stödja barnfamiljer som har det svårt är genom bostadsbidraget. På konferensen svarade samtliga riksdagspartier utom M och SD att man vill att bostadsbidraget ska höjas i takt med

kostnadsutvecklingen. I och med att det fanns en majoritet för att genomföra ett sådant förslag har jag lagt ett initiativ om detta i socialförsäkringsutskottet, vilket endast V och MP röstade för.

Jag undrar om det är vanligt att partierna far med osanning på olika konferenser.

Min fråga är: Hur ska socialministern se till att barnfamiljer har en skälig levnadsstandard som ger barn och unga möjlighet till fritidsaktiviteter?

Anf. 56 Socialminister JAKOB

FORSSMED (KD):

Fru talman! Tack till ledamoten för en viktig och angelägen fråga!

Ett svar är det som vi redan har berört under den här frågestunden, nämligen fritidskortet som just ska göra det möjligt att betala för fritidsaktiviteter utan att det behöver konkurrera med matkassen eller elräkningen. Det är komplicerat, men vi arbetar hårt med att få kortet på plats under nästa år.

Jag vill också understryka att regeringen har höjt och därefter vidmakthållit den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget med 40 procent, vilket för en ensamstående med barn kan innebära en så stor höjning som 2 000 kronor i månaden. Det har gjort oerhört stor skillnad, och vi har nyss också redovisat beskedet att det förlängs ytterligare. Det är väldigt angeläget, inte minst för att värna den här gruppen som har en väldigt tuff ekonomisk situation.

Järnvägen och försvarsberedskapen

Anf. 57 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag älskar tåg. Men det är bara att konstatera att det råder kaos i tågtrafiken just nu. Det handlar om brist på underhåll, personalbrist och brister i ledarskap.

Tåget har även en avgörande roll för landets säkerhet och försvar, vilket inte minst är aktuellt nu när vi har gått med i Nato. Särskilt gäller det kanske hur det funkar vid gränsövergångarna till Danmark, Norge och Finland. Jag undrar därför vad försvarsministern gör konkret inom sitt område för att möta de behov som är knutna till vår svenska järnväg.

Anf. 58 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Anna Lasses, för en angelägen fråga!

Vi arbetar intensivt på Försvarsdepartementet, naturligtvis i nära dialog med infrastrukturminister Andreas Carlson, med hur vi behöver anpassa svensk infrastruktur mot bakgrund av vårt Natomedlemskap. Vi har också haft möjlighet att söka och även få medel genom EU för att stärka det som heter militär mobilitet, det vill säga att man ska ha möjlighet att transportera stora mängder försvarsmateriel över gränserna. Inte minst handlar detta om samarbete mellan Sverige och Norge, som har EU:s längsta gemensamma gräns. Vi har alltså ett intensivt samarbete mellan våra departement.

Vi samordnar även mycket av det arbetet inom ramen för Nato. Det kommer att finnas förväntningar inom Nato på att vi stärker vår infrastruktur just för att göra de nya försvarsplaner som Nato håller på att upprätta trovärdiga. Då är en robust infrastruktur i alla dess delar en mycket viktig komponent. Det arbetet är pågående.

EU och regeringens klimatpolitik

Anf. 59 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Min fråga går till EU-minister Roswall.

Klimatet är vår tids ödesfråga, och de senaste månaderna visar att vi globalt redan passerat målen om 1,5 graders uppvärmning. Från Tidölaget hörs ofta argumentet att Sveriges del i klimatpåverkan är mycket liten och att det därför är viktigare vad som sker i Kina, USA och även på EU-nivå. Låt oss därför se vad som sker på EU-nivå och hur statsrådets eget parti agerar där.

I går publicerade Naturskyddsföreningen en rapport som visar hur de svenska EU-parlamentarikerna agerat gällande klimatet. Inte förvånande är det klimatförnekande partiet SD allra sämst, men därefter kommer just Moderaterna. Hur kommer det sig att statsrådets parti röstar emot klimatstärkande åtgärder och i flera fall dessutom arbetar för att sänka kraven ytterligare? Det är inte bara i EU-parlamentet; vi ser också i ministerrådet hur regeringen gång efter annan agerar mot en rad klimatstärkande åtgärder.

Anf. 60 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack, Jacob Risberg, för frågan! Förmodligen som förväntat delar jag inte alls den uppfattningen. Regeringen har, som Jacob Risberg och jag har haft diskussioner om flera gånger här, jobbat hårt under ordförandeskapet med att få Fit för 55 på plats. Det är en viktig nyckel för oss alla när det gäller att komma åt våra klimatproblem och utmaningar. Klimatomställningen stannar som sagt inte vid Sveriges gräns, utan det är någonting som vi måste lösa gemensamt – en typisk EU-fråga som kräver gemensamma svar.

När det gäller vissa lagstiftningsfiler har jag ibland varit kritisk till EU, eftersom det är alltför mycket detaljreglering snarare än målreglering. Situationer i de olika medlemsstaterna skiljer sig ju åt. En fråga är till exempel skogen, där jag brukar lyfta fram Cypern som exempel på ett land som har en annan typ av natur än vad vi har i norra Sverige.

Där vi inte ser att lagstiftning på EU-nivå ger de nödvändiga positiva förändringarna för klimatet behöver vi därför markera ibland.

(Applåder)

Gängbrottslighet och trygghetshöjande åtgärder

Anf. 61 JOHANNA RANTSI (M):

Fru talman! Runt klockan tio på kvällen den 2 januari i år skakades min hemkommun Mölndal av en

kraftig explosion. Det var en bomb på flera kilo. Det var kriminella som utförde ett sprängdåd mot ett lägenhetshus i centrala Mölndal. I samma hus har det sedan sprängdådet anlagts bränder vid fyra tillfällen kvälls- och nattetid. Vid den senaste branden fick många uppsöka sjukhusvård.

Grannar är med rätta oroliga. Självklart arbetar Mölndals stad och polisen med trygghetshöjande åtgärder, och jag vet att vår regering arbetar både strategiskt och hårt för att göra hela Sverige, inklusive Mölndal, tryggare.

Fru talman! Jag vill därför ta tillfället i akt att å Mölndalsbornas vägnar fråga statsrådet Niklas Wykman om han kan redogöra för vad regeringen vidtar för åtgärder för att komma till rätta med kriminella som sätter skräck i bostadsområden på detta sätt.

Anf. 62 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack, Johanna Rantsi, för frågan! Den organiserade och gränslösa brottslighet som vi möter i Sverige är ett oerhört stort och alldeles ohyggligt samhällsproblem. Jag kan på samma sätt som Johanna Rantsi vittna om hur det är när det sprängs bomber i närheten av där man bor. Så ska vi inte ha det i Sverige.

Det finns tyvärr inte *en* lösning för att komma åt den organiserade brottsligheten. Det handlar om vistelseförbud och säkerhetszoner, visitationszoner, som det tidigare kallades, mer polisiära resurser, fler polisiära verktyg och att låsa in människor som begår den typen av brott under längre tid så att de inte är ute i samhället och förstör. Vidare handlar det om att arbeta intensivt med att stoppa rekryteringen, dragningskraften och lockelsen i att bli kriminell med hjälp av antibrytande åtgärder i skola och socialtjänst.

Sammantaget handlar det om allt från repressiva åtgärder till mer av trygghet, säkerhet och kontroll, till bättre förebyggande åtgärder. Sverige har gjort för lite för länge. Nu gör vi allt vi kan.

(Applåder)

EU och det småskaliga kustfisket

Anf. 63 LIZA-MARIA NORLIN (KD):

Fru talman! Min fråga går till EU-minister Jessika Roswall.

Fiskerinäringen har en lång tradition i vårt land och är otroligt viktig. Den ger såklart god och nyttig mat till våra tallrikar. Men det är också en nyckel ur beredskapsperspektiv och för levande kustbygder.

En stor del av villkoren beslutas i EU. Jag vill därför fråga statsrådet Roswall vad regeringen gör på EU-nivå för att slå vakt om det småskaliga kustfisket i vår Östersjö.

Anf. 64 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Det är landsbygdsminister Kullgren som kan svara på detta, men som EU-minister har jag koll på vad mina kollegor gör.

Jag delar såklart uppfattningen om betydelsen av det småskaliga fiskets viktiga roll. Det var ett av de

viktiga ingångsvärden som Sverige hade när vi förhandlade om detta i oktober förra året och där Peter Kullgren representerade oss.

Kommissionens förslag innebar ett stopp på det småskaliga sillfisket, men det lyckades vi ändra på. Nu kan det fisket fortsätta. Sverige bedrev också den mest restriktiva linjen när det gäller kvoterna totalt, med hänsyn till beståndets status och näringsens långsiktiga betydelse.

Jag kan konstatera att med Sveriges arbete i dessa frågor har vi nått framgång med att kvoterna har reducerats, och om inte Sverige hade drivit på hade vi sannolikt hamnat på mycket högre nivåer. Det här visar återigen hur framgångsrikt Sverige har varit i diskussionerna.

Bankernas åtgärder mot bedrägerier

Anf. 65 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Bankbedrägerierna, inte minst mot äldre, är en plågsam och hänsynslös brottslighet, vilket vi alla uppmärksammades på i *Uppdrag granskning* i februari. Regeringen såg sig föranledd att ingripa med handlingskraft och kallade till sig storbankerna för att ta reda på vad de egentligen gör. Budskapet var att om inte bankerna gör någonting är regeringen beredd att vidta åtgärder, till exempel lagstiftning.

Bankerna ska återkomma i vår med besked, men det finns ingen deadline – i alla fall inte vad jag har uppsnappat. De facto har inte särskilt mycket hänt mer än på någon bank under den här perioden.

Mina frågor till statsrådet Wykman blir därför följande: När ska bankerna redovisa sitt uppdrag för regeringen? Vilken miniminivå anser regeringen att bankerna måste ha för självreglering innan regeringen är beredd att lagstifta om fördröjningsmekanismer vid överföring eller spärr mot överföringar till konton som inte är godkända?

Anf. 66 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar Ingela Nylund Watz för en mycket angelägen fråga.

Det vi har sett i granskningar i medierna, men som tyvärr de flesta av oss kan relatera till i vår närhet bland familj, vänner och släkt, är att bedrägerierna är helt oacceptabla och fruktansvärda. De måste mötas med kraft.

Vi har kallat till oss bankerna och Polismyndigheten för att säkerställa att de arbetar effektivt med frågan. Precis som Ingela Nylund Watz säger ska bankerna i närtid återkomma till regeringen med sin åtgärdslista. Utifrån det får vi givetvis göra en bedömning av om vi behöver gå vidare med lagstiftningsåtgärder eller andra typer av åtgärder.

Polisen, andra myndigheter, telekombolag och samhället brett behöver göra mycket för att komma till rätta med den typen av problem. Det vilar absolut ett tungt ansvar på bankerna. Nu ska vi se vad de har att redovisa, och därefter får vi göra en bedömning av om

vi behöver återkomma med till exempel lagstiftningsåtgärder.

Reglerna för spel riktade till barn

Anf. 67 BJÖRN TIDLAND (SD):

Fru talman! Min fråga går till finansmarknadsministern.

Eftersom barn har svårare än vuxna att sälla och vara kritiska mot budskap på nätet är de extra mottagliga för reklambudskap, särskilt vad gäller handel med skins i olika dataspel. Därför behöver reglerna för spel riktade till barn vara skarpare än vad som gäller i dag.

Ett uppmärksammat problem är så kallade skins som köps och säljs för stora summor, och detta är de facto en form av spel om pengar. Om det skulle finnas krav på exempelvis bank-id borde det försvåra för minderåriga att spela bort stora summor pengar.

Anser finansmarknadsministern att nuvarande regler och lagar fångar upp problemen vad gäller spel i form av skins som riktar sig mot barn?

Anf. 68 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar Björn Tidland för en mycket aktuell fråga. Den är komplicerad att besvara på en minut, men jag ska försöka göra mitt bästa.

I en del av fallen är detta klassat som spel om pengar. Det är så jag också tolkar frågan, det vill säga spel om pengar. Då gäller den lagstiftning som finns. Man får inte arrangera spel om pengar till barn under 18 år. Det är alltså förbjudet.

När man har konstaterat att det är fråga om spel om pengar finns en mycket omfattande lagstiftning och olika typer av åtgärder som myndigheter kan vidta för att mota detta och för att döma och lagföra dem som på olika sätt begår överträdelse mot lagen. Det är bra.

Sedan finns emellanåt ett gränsland, och då är det en bedömningsfråga. Det går inte att utesluta att man här behöver mer av generell lagstiftning eller tydligare lagstiftning på området.

Föreningsaktiva anställda på myndigheter

Anf. 69 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Min fråga riktar sig till Jakob Forssmed i egenskap av ansvarig för civilsamhällesfrågor.

DN rapporterar om hur en kvinna som är engagerad i gruppen Rebellmammorna har blivit av med sitt jobb på Energimyndigheten efter att i medierna ha framställts som en säkerhetsrisk. Detta har skett trots att hon hela tiden har varit öppen med sitt klimatengagemang, har genomgått kontroll hos Säpo och har blivit godkänd för att arbeta på myndigheten.

Jakob Forssmeds ministerkollega Carl-Oskar Bohlin har gått så långt att han har fört dialog med Energimyndighetens generaldirektör för att i detalj följa upp hur myndigheten har hanterat detta.

Rebellmammorna är en grupp som arbetar för att sätta ljuset på klimatkrisen. Deras metod är att sitta tillsammans i en cirkel på marken och sjunga sånger om

att de är oroliga för sina barns framtid. Deras manifestationer är helt igenom fredliga, vilket också bekräftas av polisen.

Vi har i Sverige grundlagsskyddad rätt att manifesteras och uttrycka våra åsikter, och det är denna rättighet Rebellmammorna utövar. Ska föreningsaktiva kunna jobba på svenska myndigheter?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag ser att det har varit en liten konversation här framme som har landat i att statsrådet Niklas Wykman, Moderaterna, tar svaret.)

Anf. 70 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Fråga om enskilds anställning och de rutiner som finns omkring säkerhetsklassning och säkerhetsprovade tjänster och så vidare är inte föremål för allmän debatt, utan det är en fråga för den berörda myndigheten och för de lagar och regler som gäller om detta.

Ett fördjupat nordiskt samarbete

Anf. 71 LARS PÜSS (M):

Fru talman! Jag har precis kommit tillbaka från Nordiska rådets temasession på Färöarna. Då kunde man tro att det är en fråga till Jessika Roswall, men det är det inte. Under det senaste året har jag dessutom ingått i en grupp som har sett över Helsingforsavtalet om hur vi ska fördjupa det nordiska samarbetet.

Efter både Finlands och Sveriges inträde i Nato har en fråga med all tydlighet kommit fram i diskussionerna, nämligen att man i det nordiska samarbetet också borde diskutera försvars- och säkerhetspolitik. Jag vet sedan tidigare att vår försvarsminister är en varm Nordenvän, och han har själv suttit i Nordiska rådet. På vilka områden anser han det vara mest angeläget att fördjupa det nordiska samarbetet?

Anf. 72 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Varmt tack, Lars Püss, för en viktig fråga!

Det nordiska samarbetet vilar både på en intressegemenskap i och med att vi delar hotbild och på att vi delar en djup värdegemenskap. Det skapar goda förutsättningar för att vidareutveckla ett redan sedan tidigare bra nordiskt samarbete. Framför allt har Sverige och Finland haft ett djupt samarbete. Genom att hela Norden nu är fullt ut integrerade i Nato skapas det givetvis helt nya möjligheter, i grunden för att vi kommer att ha en gemensam försvarsplanering.

På nästa möte med Nordefco, som är det nordiska försvarssamarbetets främsta uttryck, kommer vi förhoppningsvis också att underteckna en ny vision för det nordiska försvarssamarbetet fram till 2030. Jag ser goda förutsättningar för att alla delar av Försvarsmakten, inte minst luftförsvaret, kommer att ha bra förutsättningar att fördjupa sitt samarbete. Vi har också en intensifierad dialog kopplad till bland annat

infrastruktur för att kunna främja rörlighet över gränser när det gäller militära resurser och förmågor. (Applåder)

Bankernas ansvar vid bedrägerier

Anf. 73 YUSUF AYDIN (KD):

Fru talman! Min fråga riktar sig till finansmarknadsministern.

Antalet bedrägerier mot äldre har ökat kraftigt de senaste åren. Kriminella utnyttjar på ett cyniskt sätt äldre människors svaghet och utsatthet och kommer därigenom åt deras livsbesparingar. Det drabbar dessa människor väldigt hårt psykiskt, och de tappar tilliten till sina medmänniskor, vilket vi också såg i reportaget i *Uppdrag granskning*.

Bankernas säkerhetsarbete har inte riktigt hängt med i digitaliseringen, vilket har lett till svagheter. Mycket av ansvaret har förskjutits till kunden, som står för merparten av risken. Därför har vi kristdemokrater velat utreda frågan om det ekonomiska ansvaret för bankerna vid bankbedrägerier.

Hur avser regeringen att gå vidare för att bekämpa denna typ av brottslighet, som drabbar samhällets mest utsatta?

Anf. 74 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar för ännu en fråga på detta mycket angelägna område.

Som kammaren redan har hört en gång ska bankerna i närtid återkomma till regeringen och presentera sina åtgärder. Om dessa inte är tillräckliga går det inte att utesluta lagstiftning på detta område och andra områden. Man använder till exempel även telekomtjänster för att begå denna typ av bedrägerier. Det vilar ett tungt ansvar på bankerna, men det är ytterst staten som måste motverka kriminaliteten genom rättsväsendet. Det finns också andra viktiga länkar i detta arbete. Alla måste kliva fram och göra sitt; det går inte att gömma sig bakom varandra i kampen mot denna typ av brottslighet. Här behöver alltså var och en göra sitt.

En sak man behöver vara vaksam på är att man inte genom olika sorters regler öppnar för nya typer av bedrägerier, till exempel att man upprättar målvakter som bedrar varandra och på så sätt göra nya brottsvinster.

Det är komplicerat, men bankernas teknikutveckling bör göra det möjligt att komma åt detta på ett mer effektivt sätt. Om inte de förslag bankerna kommer med duger kommer vi att återkomma till dem.

Avregleringen av sjukvården och apoteken

Anf. 75 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Varje vecka ser vi exempel på hur marknadsmisslyckandena skadar vårt land inom olika områden. Vi har sett hur kriminella utnyttjar marknadslösningar för att driva exempelvis vårdcentraler, vaccinationsmottagningar och HVB-hem. Vi har hört Säpo varna för att barn radikaliserar i privata förskolor och skolor. Under pandemin såg vi alla hur brist på

lagerhållning och en alltför privatiserad vård försvårade då vi behövde ställa om för att vårda alla covid-patienter. Förra året slogs rekord i tågförseningar, och på det har vi nu ett stort antal haverier på våra vågar.

Vi socialdemokrater ser detta och kan bara konstatera att det är dags för en ny riktning för Sverige.

Hur ser socialministern på marknadiseringen inom sjukvården och apoteksmarknaden? Vad är han villig att göra för att åtgärda de problem som lyfts fram?

Anf. 76 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en viktig och angelägen fråga.

Det bedrivs ett mycket aktivt arbete i Regeringskansliet, inte minst för att stävja välfärdsbrottsligheten. De ljusskygga aktörer som ger sig in i våra välfärdssystem för att tillskansa sig medel därifrån har inte där att göra. Vi bedriver ett mycket aktivt arbete med detta på en lång rad departement, och det är högt tryck i detta arbete, vilket har visat sig i en lång rad initiativ för att komma till rätta med denna typ av problem.

Innebär det att man ska göra exakt det Socialdemokraterna vill? Det tror jag inte. Jag tror fortfarande att privata vårdföretag och vårdgivare som är seriösa och långsiktiga och vill vara med och göra stora och viktiga insatser har mycket att bidra med också i dessa system och sammanhang. Det har visat sig historiskt att de har kunnat bidra med effektiviseringar, nytt tänkande och nya arbetssätt som också har kommit att ha betydelse för den övriga vården.

Men systemen måste fungera. De som inte har där att göra ska ut därifrån. Det är regeringen fast besluten att se till.

Försvarets personalförsörjning

Anf. 77 GÖRAN HARGESTAM (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsminister Pål Jonson.

Det norska försvarsdepartementet släppte i veckan en proposition om det norska försvarslöftet 2023–2024, vilken innehåller en förstärkt satsning för att behålla och rekrytera personal. Satsningen pekar på en ny incitamentsstruktur för karriär och löneutveckling för att motverka de omfattande problem som finns med personalförsörjningen.

I det amerikanska och det brittiska försvaret finns en mer utbredd och beprövad incitamentsstruktur, med bostäder, bidrag till universitetsstudier med mera.

Tänker försvarsministern verka för att regeringen gör en översyn av de lagar och förordningar som begränsar den nuvarande incitamentsstrukturen till att endast beröra löner och karriärutveckling där Försvarsmakten i stället skulle kunna erbjuda vissa personalsegment en mer kreativ palett av förmåner och incitament enligt amerikansk och brittisk modell?

Anf. 78 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Vi arbetar på en rad olika sätt för att stärka Försvarsmaktens personalförsörjning. Vi diskuterade förut den utredning som Roland Ekenberg håller i och som ser över hur vi ska öka tillgången på civila, officerare, reservofficerare och anställda soldater.

Till detta kommer att vi har vidtagit åtgärder. Vi har ju finansierat för att kunna bygga ut antalet platser på officersutbildningen från 250 till 275, och vi har höjt ersättningsnivåerna för officersaspiranterna. Vi har alltså vidtagit en rad åtgärder för att stärka personalförsörjningen i alla delar. Men jag utesluter inte att vi kommer att behöva vidta fler åtgärder. Försvarsmakten är starkt beroende av sin personal, som är dess viktigaste beståndsdel. Vi kommer givetvis också att beakta vad Försvarsberedningen säger i sin slutrapport, som kommer den 26 april.

Personlig utrustning för soldater

Anf. 79 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Min fråga går till försvarsministern.

Försvarsministern vet att jag länge har varit aktiv och intresserad i frågorna om personlig materiel till våra värnpliktiga och soldater. Hur går det generellt? Har de fått någon ny personlig materiel? Och mer specifikt: Hur går det med underkläder för kvinnor, såsom behåar och trosor? Vi har ändå haft kvinnor i Försvarsmakten i över 30 år.

Anf. 80 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Alexandra Anstrell för frågan och hennes djupa personliga engagemang på detta område.

Det har funnits stora brister i den personliga utrustningen under en längre tid, och det är inte bra. Vi har vidtagit åtgärder för att hantera detta. Det handlar om att se till att det är balans mellan mål och medel – vi höjde ju försvarsanslaget med 28 procent, eller 27 miljarder, i år. Vi har också gett Försvarsmakten i uppdrag att regelbundet komma till Försvarsdepartementet och redovisa hur arbetet med organisationsbestämmande materiel och personlig utrustning går. Det är viktigt att det är bra villkor för de värnpliktiga.

Vi vill också att fler kvinnor ska söka sig en karriär i försvaret, antingen som officerare, soldater eller reservofficerare. Då är det givetvis extra viktigt att man kommer till rätta med de brister som finns, inte minst när det gäller ballistikskydd för kvinnor och underkläder.

De redovisningar jag hittills fått av Försvarsmakten pekar på att situationen ser väsentligt bättre ut i år än vad den gjorde i fjol, så det går åt rätt håll.

(Applåder)

Rekreationscenter för veteraner

Anf. 81 LENA JOHANSSON (S):

Fru talman! Min fråga går till försvarsministern.

Sverige har en lång tradition av att sända soldater och annan personal på internationella insatser. Det finns utlandsveteraner representerade i samtliga av Sveriges län. Här finns mycket kunskap, kompetens och erfarenhet som kommer hela Sverige till gagn innan, under och efter insats.

Vi känner alla en stor tacksamhet och stolthet gentemot våra veteraner och deras anhöriga, och tidigare regering har arbetat mycket aktivt med veteranpolitiken.

Försvarsministern har tidigare här i kammaren i en interpellationsdebatt lyft frågan om ett veterancentrum liknande det i Norge, där både veteraner och deras anhöriga erbjuds återhämtning, nätverksbildande samt rekreation. Det kallas även rekreationscentrum.

Med anledning av detta vill jag fråga försvarsminister Pål Jonson om ministern avser att vidta några ytterligare åtgärder i frågan om ett svensk rekreationscentrum i enlighet med den norska modellen.

Anf. 82 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Lena Johansson för frågan om veteraner. Är det någon fråga jag tror att vi ska eftersträva en bred enighet kring här i kammaren så är det just frågan om erkännandet av våra veteraner.

Vi har nu presenterat en veteranstrategi. Det gjorde jag i december. Vi diskuterar hur vi sedan kan gå vidare med konkret innehåll i detta. Det kan till exempel handla om ett veterancentrum för rekreation för soldater som har varit ute på internationella insatser.

Jag har själv haft möjlighet att besöka det centrum som finns utanför Kongsvinger och tycker att det är en imponerande verksamhet. Jag utesluter inte att vi ska kunna vidta liknande åtgärder i Sverige. Samtidigt finns det ett antal frivilligorganisationer som erbjuder den typen av service och stöd.

Vi kommer att arbeta vidare med de här frågorna, och vi kommer att eftersträva en bred politisk samsyn precis som vi gör när vi skickar ut soldater utomlands. Veteranpolitiken är en del av den samlade politiken som vi har för internationella insatser och veteraner.

Stärkt sammanhållning och försvarsvilja

Anf. 83 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Min fråga går till Nordenministern.

Vi som är ledamöter i Nordiska rådet och Nordenministern har nyss kommit hem från ett möte på Färöarna, där fokus låg på säkerhet och beredskap. Vi fick ett intressant besök där av Louise Dedichen, Norges chef för militärmissionen till Nato. Bland annat berättade hon för oss att unga män och kvinnor i Norge står på kö för att få göra värnplikten och blir besvikna om de inte får göra sin insats.

Flera talare underströk betydelsen av sammanhållning för att ha en god beredskap och säkerhet. Jag håller med om att sammanhållning är helt avgörande för säkerhetsberedskap men också för andra samhällsvärden. Här kan vi tyvärr se stora skillnader mellan våra olika nordiska länder, där Sverige sticker ut och

numera delvis saknar det kitt som har bundit oss samman i tidigare generationer. Det skulle kunna försvaga vår roll i Nordens beredskap.

Jag undrar: Hur ska vi i Sverige öka vår sammanhållning och viljan att försvara vårt hem på jorden? Kan vi lära något av de andra nordiska länderna?

Anf. 84 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag svarar på frågan då jag tolkar det som att den gäller vilken försvarsvilja vi har.

De flesta internationella mätningar pekar på att vi har en stark försvarsvilja i Sverige. Det är i grunden bra. Vi har sett uttryck för det. Till exempel har vi efter att det fullskaliga kriget i Ukraina bröt ut sett en ökning med ansökningar till hemvärnet med över 600 procent. Vi har sett exempel på att väldigt många fler människor också engagerar sig i de frivilliga försvarsorganisationerna. Det finns också mätningar som pekar på ett ökat intresse bland de värnpliktiga för att göra värnplikten efter att kriget bröt ut. Det inger hopp.

Jag tror att det som Staffan Eklöf refererar till är att många ungdomar i mönstringsenkäten gör självskattningen att de inte har förmåga att genomföra värnplikten. Jag vet att Plikt- och provningsverket nu ser över möjligheten att tillse att värnpliktiga också behöver lämna in ett intyg för att verifiera om de har brister som kan hindra dem.

I allmänhet pekar dock de flesta mätningar på att det finns en stark försvarsvilja i Sverige. Det är naturligtvis oerhört viktigt för vår försvarsförmåga. (Applåder)

Fritidskortet och anslagen till Försäkringskassan

Anf. 85 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Min fråga riktar sig till statsrådet Forsmed.

Fritidskortet är väl i princip regeringens enda satsning på kultur och fritid för barn och unga. Ändå skjuts införandet upp gång på gång.

Försäkringskassan har haft uppdraget att utreda och förbereda förvaltingen av ett utförrregister, alltså ett register över vilka föreningar som man ska kunna använda sitt fritidskort hos. Försäkringskassan flaggar dock för betydande kostnader för att införa och administrera detta register över föreningar. Myndigheten säger själv att även om resurser tillförs finns en stor utmaning i att få ett utvecklat register med adekvat kvalitet under 2025. Det finns alltså en klar risk att man inte klarar uppdraget ens till nästa år.

Min fråga är då: Kommer myndigheten, alltså Försäkringskassan, att få ökade anslag för att klara detta eller är tanken att det ska tas inom befintligt anslag till myndigheten?

Anf. 86 Socialminister JAKOB

FORSSMED (KD):

Fru talman! Tusen tack, ledamoten Ewa Pihl Krabbe, för frågan!

Vi kommer att jobba på för att detta ska införas under 2025. Vi kommer naturligtvis att ta in det här underlaget precis som andra underlag för att få på plats ett så bra och robust system som möjligt där så mycket medel som möjligt går ut till de ungdomar och barn som är i stort behov av att komma in i dessa verksamheter. Detta jobbar vi på med, och detta är ett av de viktiga underlag som behövs för att få ett så bra system som möjligt.

Detta är verkligen inte regeringens enda satsning på kultur och fritid för barn. Exempelvis gör vi nu en stor och långsiktig riktad satsning på att stärka föreningslivet i utsatta i områden där det är som svagast för att fler barn och ungdomar ska kunna ha en möjlighet att delta i föreningsliv. Det ska finnas fler ledare och fler långsiktiga sammanhang som man kan vända sig till för att få en samhörighet i stället för andra typer av gemenskaper som är destruktiva.

Jag var själv i går i Göteborg och såg hur de här pengarna kommer väl till användning just för att stärka det lokala föreningslivet i utsatta områden. Det är en satsning jag är väldigt stolt över.
(Applåder)

Gårdsförsäljning

Anf. 87 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater har upprepade gånger ställt frågan om så kallad gårdsförsäljning till regeringen. Till svar har vi fått att regeringen arbetar med att ta fram en lagrådsremiss som ska möjliggöra gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker samtidigt som Systembolagets monopol värnas.

Socialminister Jakob Forssmed har kommunicerat att gårdsförsäljning kan bli verklighet redan 2025, bland annat på tidningen Expressens debattsida. Då regeringen avser att anmäla förslaget till EU-kommissionen i enlighet med sedvanliga anmälningsförfaranden och tillämpliga direktiv krävs emellertid att processen inte drar ut på tiden om förutsägelsen om 2025 ska hålla.

Låt oss konstatera att gårdsförsäljning har efterfrågats länge. Frågan har utretts tre gånger, och antligen pågår arbetet med att realisera detta. Min fråga till socialministern är därför: Hur går arbetet med lagrådsremissen, när räknar regeringen med att riksdagen kan fatta beslut i frågan och kommer förslaget att omfatta även destillerade drycker?

Anf. 88 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar Eric Palmqvist för frågan. Det är inte bara i tidningen Expressen som det har redogjorts för detta utan också i en del andra medier.

Arbetet fortgår. Vi har fortsatta ambitioner om att detta ska införas under det första halvåret 2025. Vi har fortfarande ambitionen att detta ska införas, och vi ser förutsättningarna för att småskalig och hantverksmässig gårdsförsäljning kommer att vara positivt för besöksnäringen, inte minst på landsbygden.

Vi ser också att det är viktigt att värna Systembolaget i det här sammanhanget, och därför kommer förslaget naturligtvis också att innehålla begränsningar av olika slag.

Vi förutsätter att vi får en bra process i EU-sammanhang. Det är en förutsättning för att vi ska klara tidsplanen. Men regeringens arbete håller tidsplanen för att få det på plats.

Det är en komplex och komplicerad fråga, men det finns ingen anledning för oss att ändra några besked i detta, utan vi håller fast vid det vi har sagt och har alla ambitioner att leverera på detta.

Sveriges militära integration i Nato

Anf. 89 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Med oroligheter som ständigt trappas upp runt om i världen och med krig i vår direkta närhet bör vår beredskap också trappas upp. Medlemskapet i Nato är en viktig pusselbit i det arbetet, och försvarsministern har pratat om det förut i den här frågestunden.

Vi har nu varit medlemmar i Nato i en månad. Jag skulle vilja fråga försvarsminister Pål Jonson hur arbetet fortskrider med den militära integrationen och om det finns några lärdomar från den första månaden som försvarsministern kan delge oss här i kammaren.

Anf. 90 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Marlène Lund Kopparklint, för frågan!

Sverige har stor erfarenhet av att samverka med Nato sedan tidigare. Det har vi gjort i Afghanistan, i Kosovo och i Libyen, och vi har också deltagit i nästan alla Natoövningar.

Under den senaste tiden har vi naturligtvis också blivit integrerade i Natos gemensamma försvarsplanering. Detta arbete går bra. Vi känner oss djupt välkomna in i försvarsalliansen, också eftersom vi har viktiga militära resurser och förmågor som vi kan stärka Nato med. Vi har till exempel unika förmågor när det kommer till Östersjöområdet. Vi har också det som heter subarktisk förmåga, det vill säga att kunna agera i väldigt krävande miljöer.

Vi har fört en nära dialog med Finland om vilka lärdomar som finns. De brukar peka på att man ska komma ihåg de tre i:na: intensiteten när det kommer till medlemskapet, den myckna informationen samt identiteten – att hela tiden tänka att vi är Nato och att Nato inte är någon annan. Det är några av de generella lärdomar som vi har dragit efter den första månaden i försvarsalliansen.

Upphandlingsregler och säkerhetsläget

Anf. 91 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Det allvarliga och oroliga säkerhetsläge som vi befinner oss i debatteras i snart alla frågor och används i alla möjliga sammanhang.

Jag har själv varit med och diskuterat här i kammaren och ställt frågor till såväl försvarsministern som infrastrukturministern när det gäller upphandlingen av Gotlandstrafiken. Där har vi fått svaret att Trafikverket inte har fått några särskilda skäl att tänja på reglerna för att ta hänsyn till säkerhetsläget. I den senaste debatten med infrastrukturministern hänvisades till att frågorna måste drivas på EU-nivå, och han försäkrade mig att regeringen kommer att göra det.

Min fråga går till EU-minister Jessika Roswall: Hur hanteras dessa frågor i EU? Diskuteras det något om att vi kanske måste driva på lite och att det nuvarande säkerhetsläget i hela Europa gör att vi måste tänja lite på upphandlingsreglerna så att säkerhetsläget beaktas?

Anf. 92 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack för frågan, Heléne Björklund!

Då jag nyss har sagt att jag har koll på alla mina kollegor måste jag återkomma om detta. Som Heléne Björklund säger är det infrastrukturministern som ansvarar för infrastrukturfrågorna. Med detta sagt är det helt riktigt att försvarsfrågor, säkerhetsfrågor och beredskapsfrågor är frågor som går in i alla utskott och alla olika konstellationer som vi samverkar med, oavsett om det handlar om nordiska frågor, Nordefco, som Pål Jonson var inne på, eller EU.

Det generella svaret i dag är att när vi pratar om säkerhetsfrågor på EU-nivå – från toppen ned till alla olika ministernivåer – är infrastruktur en del, civil beredskap en annan och militär beredskap ytterligare en, men frågan finns såklart med på agendan även på högsta nivå, också för infrastrukturministrarna.

Jag ber om ursäkt för det generella svaret, men det är en stor fråga som berör oss alla.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.12 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 april

TU12 Cykelfrågor

Punkt 1 (Mål för cykling)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

93 för res. 1
14 för res. 3
186 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

168 för utskottet

93 för res. 1

32 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 1 -

Avstod: 19 C, 13 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Punkt 3 (Infrastruktur för cykling)

1. utskottet

2. res. 7 (C)

Votering:

199 för utskottet

19 för res. 7

75 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 L, 1 -

För res. 7: 19 C

Avstod: 61 SD, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Punkt 5 (Bestämmelser för ökad säkerhet för cyklist)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

Votering:

199 för utskottet

62 för res. 11

32 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 L, 1 -

För res. 11: 61 SD, 1 -

Avstod: 19 C, 13 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU13 Vägtrafik- och fordonsfrågor

Punkt 1 (En fossilfri fordonsflotta)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 2

13 för res. 3
261 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Huvudvotering:
240 för utskottet
19 för res. 2
33 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 60 SD, 59 M, 14 KD, 13 L, 2 -
För res. 2: 19 C
Avstod: 20 V, 13 MP
Frånvarande: 14 S, 12 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Punkt 5 (Besiktningmarknaden för fordon)

1. utskottet
2. res. 10 (S)
Votering:
200 för utskottet
93 för res. 10
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 V, 19 C, 14 KD,
13 MP, 13 L, 1 -
För res. 10: 92 S, 1 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Punkt 8 (Bilpooler)

1. utskottet
2. res. 16 (S, V, MP)
Votering:
148 för utskottet
126 för res. 16
19 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 59 M, 14 KD, 13 L, 1 -
För res. 16: 92 S, 20 V, 13 MP, 1 -
Avstod: 19 C
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Punkt 11 (Vägtrafikregistret)

1. utskottet
2. res. 23 (SD)
Votering:
231 för utskottet
62 för res. 23
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 59 M, 20 V, 19 C, 14 KD,
13 MP, 13 L, 1 -
För res. 23: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU4 Militära frågor

Punkt 1 (Organisation och förmåga)

1. utskottet
2. res. 2 (C)
Votering:
182 för utskottet
20 för res. 2
91 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 S, 61 SD, 59 M, 20 V, 14 KD,
13 MP, 13 L, 1 -
För res. 2: 1 S, 19 C
Avstod: 90 S, 1 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Serkan Köse (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Annika Strandhäll (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Nyetablering)

1. utskottet
2. res. 3 (S)
Votering:
200 för utskottet
93 för res. 3
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 V, 19 C, 14 KD,
13 MP, 13 L, 1 -
För res. 3: 92 S, 1 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Punkt 3 (Försvarsmusiken)

1. utskottet
2. res. 4 (MP)
Votering:
280 för utskottet
13 för res. 4
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 20 V, 19 C, 14 KD,
13 L, 2 -
För res. 4: 13 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Punkt 4 (Sanering och minskad miljöpåverkan)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

202 för utskottet

12 för res. 7

79 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 1 SD, 59 M, 20 V, 1 C, 14 KD,
1 MP, 13 L, 1 -

För res. 7: 12 MP

Avstod: 60 SD, 18 C, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej
men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Försvarsmaktens samarbete med andra myndigheter)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Votering:

273 för utskottet

20 för res. 10

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 14 KD,
13 MP, 13 L, 2 -

För res. 10: 20 V

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU7 Samhällets krisberedskap

Punkt 1 (Organisering av frivilliga)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

273 för utskottet

20 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 14 KD,
13 MP, 13 L, 2 -

För res. 1: 20 V

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Punkt 4 (Klimatanpassning för krisberedskapen)

1. utskottet

2. res. 4 (S, C)

3. res. 5 (MP)

Förberedande votering:

111 för res. 4

13 för res. 5

169 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

169 för utskottet

111 för res. 4

13 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 V, 1 C, 14 KD, 13 L,
1 -

För res. 4: 92 S, 18 C, 1 -

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 5 KD,
5 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Äldreomsorg

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU20

Äldreomsorg

föredrogs.

Anf. 93 MONA OLIN (SD):

Herr talman! Vi debatterar nu SoU20 *Äldreomsorg*. I Sverige ökar andelen äldre i befolkningen. Tyvärr lever många äldre svenskar under svåra förhållanden med knappa månadsinkomster och bristande tillgång till vård och omsorg. Våld, övergrepp och försummelser är också vanligt förekommande.

Det är nödvändigt att omvärdera synen på äldreomsorgen för att säkerställa högkvalitativ vård och ett välfärdssamhälle. Det är viktigt att äldreomsorgen präglas av empati och trygghet och att alla äldre får tillgång till god vård. Språkravet inom Tidöavtalet förväntas bidra till en förbättrad äldreomsorg med fokus på både patienternas säkerhet och personalens arbetsmiljö. Detta är en fråga som särskilt Sverigedemokraterna varit väldigt drivande i och som även övriga partier senare förstått vikten av. Vi är glada över det, även om man som med mycket annat vaknat sent. För att förbättra situationen krävs också åtgärder för att attrahera och behålla personal inom vården genom förbättringar av arbetsvillkor och arbetsmiljö.

Nu tänkte jag prata lite om lagen om valfrihetssystem. För de flesta människor är möjligheten att välja viktig och självklar, oavsett ålder eller situation. Äldreomsorgen är inget undantag. Genom valfrihet i äldreomsorgen ökar de äldres och deras anhörigas inflytande över vården och omsorgen.

I december 2023 genomförde Vårdföretagarna en undersökning bland personer över 85 år. Resultaten

visade att majoriteten stödde valmöjligheten inom äldreomsorgen. Det är 85–93 procent som vill ha möjligheten att välja utförare inom hemtjänsten, att välja äldreboende och att välja mellan offentlig och privat äldreomsorg.

Valfrihet och privata vårdformer är en positiv utveckling. Det är viktigt att alla vårdgivare upprätthåller hög kvalitetsstandard. Vid upphandling inom ramen för LOV specificerar kommunen de krav som utförarna måste uppfylla. Sverigedemokraterna anser att kvalitet alltid bör prioriteras framför pris vid upphandling. De äldres självbestämmande ökar, och de blir mer nöjda när de själva får välja vem som ska få kliva inna för dörren och hjälpa dem med omsorg och service.

Sverigedemokraterna anser att LOV bör vara obligatorisk för äldreomsorgen i alla kommuner i landet. Att få välja sitt eget boende när åldern kommer är för oss lika självklart som att man väljer sin egen mataffär, sitt eget apotek och sin egen vårdcentral.

Undernäring är ett utbrett problem i Sverige, särskilt bland äldre. Enligt information från Livsmedelsakademien är en stor del av de äldre i riskzonen för undernäring, eller faktiskt undernärda. Hela 30 procent av dem över 80 år som inte har hemtjänst beräknas vara undernärda.

Detta är en situation som är oacceptabel. De drabbade får en försämrad livskvalitet på grund av bland annat generellt dåligt hälsotillstånd, svaghet, ökad risk för fallolyckor, följsjukdomar och frekventa sjukhusbesök.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv har undernärda betydligt längre vårdtider än andra patienter. De drabbas tre gånger oftare av fallolyckor och vårdkomplikationer, och det kräver längre rehabiliteringstid.

Fördelarna om det förebyggande arbetet förbättras är betydande både för den enskilda individen och för samhället som helhet. Här ser jag att en nationell nollvision skulle kunna göra en verklig skillnad. Genom relativt enkla åtgärder kan mycket uppnås, till exempel att frågan alltid tas upp redan vid första kontakten med den enskilda individen.

Ensamhet kan vara självvald, men när den är oönskad kan den leda till negativa känslor och påverka hälsan. Ofrivillig ensamhet kan göra att man känner sig obehövad och saknar nära relationer, vilket kan orsaka psykisk och fysisk ohälsa.

Att tidigt identifiera äldre personer som lider av ofrivillig ensamhet och erbjuda stöd är viktigt, och både socialtjänsten och hälso- och sjukvården har en central roll i detta.

Det finns betydande skillnader i psykisk hälsa mellan olika grupper, och äldre är en grupp som sällan får specialiserad psykiatrisk vård. Det är dock den grupp som tar flest antidepressiva mediciner.

Trots att psykisk ohälsa bland äldre är vanligt uppmärksammas det inte tillräckligt, vilket leder till att många inte får rätt hjälp i tid. Därför är det viktigt att arbeta förebyggande och tidigt upptäcka symtom.

Social gemenskap, fysisk aktivitet, sund kost och meningsfulla aktiviteter är alla viktiga för ett

hälsosamt åldrande och kan bidra till att förebygga psykisk ohälsa. Ökad kunskap hos vårdpersonal och äldre kan hjälpa till att identifiera riskfaktorer och stärka friskfaktorer hos äldre.

Jag ser fram emot att ta del av Folkhälsomyndighetens slutredovisning om ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser och förslaget till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. Detta ska presenteras i februari 2025.

Jag avslutar med att säga att välfärden ska sträcka sig genom hela livet. Därför anser Sverigedemokraterna att beskrivningen av äldres levnadsstandard självklart ska vara ”goda levnadsvillkor”.

Anf. 94 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Mona Olin, för anförandet!

Det är mycket i ledamotens anförande som jag delar. Det gäller synen på valfrihet inom äldreomsorgen, hur vi ska arbeta för att motverka ensamhet och att vi överlag behöver en äldreomsorg av god kvalitet i Sverige.

Ledamoten avslutar också med att säga att välfärden ska sträcka sig genom hela livet och att vi ska erbjuda ”goda levnadsvillkor”. Goda levnadsvillkor är den nya formulering som vi har i förslaget till ny socialtjänstlag till skillnad från skälig levnadsstandard.

Det är en viss ambitionshöjning där. Men ambitionshöjningen ligger inte alls i linje med den ambitionshöjning som Sverigedemokraterna presenterade innan valet. Där påtalade man väldigt tydligt att man ville se en samlad äldreomsorgslag som dessutom skulle vara en rättighetslag på samma sätt som LSS och med samma rättigheter till god standard som är utgångspunkten i LSS.

Nu fick vi under förra hösten reda på att regeringen har kastat förslaget till ny äldreomsorgslag i papperskorgen med Sverigedemokraternas goda minne. Sverigedemokraterna var väldigt tydliga när man svarade på enkäter inför valet. Inte minst var det en enkät från SPF Seniorerna där man sa: Vi välkomnar en äldreomsorgslag. Det är angeläget för oss att det blir just en rättighetslag som innebär att den äldre har rätt till vissa insatser.

Vi kan konstatera att det finns mycket att göra i svensk äldreomsorg och att en äldreomsorgslag hade fyllt en väldigt viktig funktion inte minst för att brygga över mellan socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Min fråga är: Varför har Sverigedemokraterna ändrat sig om behovet av en äldreomsorgslag?

Anf. 95 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Christofer Bergenblock!

Det stämmer att vi ser likadant på många frågor som rör äldreomsorgen. Jag tror egentligen att alla partier kan ställa sig bakom att de äldre ska leva ett gott

liv, behandlas med respekt och få bra omsorg. Detta ska givetvis ske genom hela livet.

Vi hade i vårt förslag en äldreomsorgslag. Men när man tittade på att uppdatera socialtjänstlagen valde man att ta in delar där som kunde ha ingått i äldreomsorgslagen. Det är kanske inte så lyckat att hantera samma fråga i två olika lagar. Vi ser att de frågor som äldreomsorgslagen skulle ha omfattat tillvaratas i socialtjänstlagen.

Anf. 96 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Arbetet med nya socialtjänstlagen var i full gång när vi befann oss i valrörelsen. Man hade kunnat konstatera redan då att det i så fall skulle gå att lyfta in förslagen från äldreomsorgslagen i den nya socialtjänstlagen.

Det kanske uppfattas mer som oärligt i enkäterna att man ändå vidhöll att man ville ha en äldreomsorgslag av den anledningen att pensionärsorganisationerna har efterfrågat det. Det är klart att det är lättare att svara ja även om man hade en annan baktanke. Det låter lite märkligt att man ändrade sig så snabbt. När valet var över så övergav man också idén om en äldreomsorgslag.

Själva poängen med en äldreomsorgslag var just att samla frågorna om äldreomsorgen, där vi sett att det finns stora brister i dag. Det var vad Coronakommissionen kom fram till både i sitt delbetänkande och i sitt slutbetänkande. Det var vad Riksrevisionen visade i sin rapport från januari förra året.

Det är stora brister i svensk äldreomsorg, och kopplingen mellan äldreomsorgen och sjukvården fungerar i dag inte som den ska. Tanken var att det skulle överbryggas i den nya äldreomsorgslagen. Det är svårt att se hur det kommer att göras på samma sätt i den nya socialtjänstlagen.

Utgångspunkten från Sverigedemokraterna var att den nya äldreomsorgslagen skulle vara just en rättighetslag.

Därför blir min följdfråga till ledamoten: Hur ska en ny socialtjänstlag, som ju inte kommer att vara en rättighetslag, kunna kompensera frånvaron av en samlad äldreomsorgslag?

Anf. 97 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman och ledamoten! Som jag sa har vi ställt oss bakom att de frågor som hanterar äldreomsorgen kommer att täckas av socialtjänstlagen. Den utvecklas, och flera områden läggs till som inte har varit med i lagen tidigare.

Dessutom var det ingen som under valrörelsen visste hur valet skulle utfalla. Det är inget parti som före valet kan gå ut med information om hur man tänker göra, vem man tänker samarbeta med och hur regeringssamarbetet kommer att se ut.

Anf. 98 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! År 2020 deltog Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson i en debatt med

dåvarande migrationsminister Morgan Johansson om kvotflyktingar. Åkessons argument var att dåvarande regering prioriterade flyktingar för att äldre skulle få den välfärd som de har rätt till. Det finns en anledning till att han nämnde de äldre och välfärden i första hand.

Nu står vi här och debatterar äldreomsorgen. Min fråga till sverigedemokraten Mona Olin är: På vilket sätt har äldreomsorgen blivit bättre med denna högerregering ledd av Sverigedemokraterna? Hur har de äldre fått en bättre välfärd via regeringens politik? Hur tycker ni att det går, helt enkelt?

Det var många lovord som kom från Åkesson för cirka fyra år sedan, innan vi hade ett nationellt val. Men nu görs nedskärningar inom äldreomsorgen över hela landet. Man öppnar upp för vinstdrivande företag att etablera sig i kommuner som använder sig av LOV.

Det skärs ned på vård- och omsorgspersonalen, och de som blir kvar tvingas springa snabbare mellan brukare. Det är stopp för vikarier vid sjukfrånvaro. Personalen tvingas arbeta delade turer, och äldre får vänta relativt länge på att flytta till äldreboenden i förhållande till sina behov och återstående livslängd. Det erbjuds färre aktiviteter och utomhusvistelser på äldreboenden. Brukare får en halv i stället för en hel macka till mellanmålet. Allt detta sker medan SD-regeringen delar ut skattesänkningar och bidrag till de rika.

Min fråga är alltså: På vilket sätt har regeringens prioriteringar lett till att äldreomsorgen har blivit bättre?

Anf. 99 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman och ledamoten Nadja Awad! Regeringen har redan fattat flera viktiga beslut för att förbättra äldreomsorgen.

Ledamoten påstår att vi, eller regeringen, vidtar sparåtgärder inom äldreomsorgen. Sverigedemokraterna sitter inte i regeringen, utan vi är ett samarbetsparti i Tidööverenskommelsen. Äldreomsorgen bedrivs av kommuner och regioner. Kommuner och regioner har ett ansvar för att själva hantera sin ekonomi.

Regeringen har dock fattat stora beslut. Det har sluttits en överenskommelse med SKR om drygt 3,4 miljarder som innebär ett fortsatt stöd till utvecklingsområdet hälsofrämjande, förebyggande, habiliterande och rehabiliterande arbetssätt för äldre. Regeringen har gjort satsningar för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. En treårig gemenskapssatsning påbörjades 2023, och det finns ett pågående anslag för stimulansbidrag för åtgärder inom äldreomsorgen. Folkhälsomyndighetens anslag ökar med 20 miljoner 2024. Många olika beslut har alltså fattats.

Dessutom har Socialstyrelsen i sitt regleringsbrev uppdraget att betala ut 95 miljoner kronor till landets kommuner för att de ska arbeta för att motverka ofrivillig ensamhet.

Det finns alltså många exempel som visar att både regeringen och Tidösamarbetspartierna arbetar för att de äldre ska få det bättre.

Anf. 100 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Jag vill påminna ledamoten om att regeringen enligt lag har ett finansieringsansvar gentemot kommunerna. Det innebär att regeringen ska tilldela kommunerna och regionerna de resurser de behöver för att kunna bibehålla kvaliteten och även kunna utveckla den vid behov.

Jag vill påminna ledamoten om detta, för Sverigedemokraterna är det största partiet i regeringsunderlaget. Det innebär att partiet har ett stort ansvar för att säkerställa att äldreomsorgen, som vi pratar om i detta fall, får de resurser som behövs för att man inte ska behöva säga upp personal och för att de äldre ska kunna få den vård och omsorg de har rätt till utifrån sina behov.

Det blir dock väldigt svårt för äldreomsorgen att bibehålla kvaliteten och utveckla sin verksamhet när Sveriges Kommuner och Regioner efterfrågade 28 miljarder kronor inför det här året och regeringen, med Sverigedemokraterna i spetsen, bara gav en tredjedel av pengarna.

Det är väldigt ledsamt att höra att regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar efter snart två år vid makten är skattesänkningar och bidrag till de rika. Samtidigt säger regeringen precis som ledamoten Mona Olin säger här: Kommunerna ska ta sitt ansvar.

Menar ledamoten att kommunerna ska höja den kommunala skatten? Det finns nog flera av Sverigedemokraternas väljare som lyssnar nu. Ska kommunerna behöva höja skatten för dem och andra för att äldreomsorgen ska kunna överleva?

Anf. 101 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Jag håller helt med Nadja Awad om att de äldre måste få den vård och omsorg som de behöver och förtjänar. Det råder ingen tvekan om det.

I höstas kom en prognos från SKR om att det behövdes pengar till kommunerna. En prognos är inte alla fakta, utan en prognos är en aning om vad man tror att kommuner och regioner kommer att behöva.

Det måste väl vara positivt att det startas vinstdrivande företag i kommunerna för att bedriva äldreomsorg! Om det saknas platser för äldre och företag vill starta verksamhet innebär ju det en lättnad för kommunerna och en positiv utveckling och en förbättring för de äldre. Det blir inte dyrare för de äldre, och det blir inte dyrare för någon.

I själva verket ska de privata företagen få ersättning med samma summa som kommunen räknar ut att en äldreomsorgsplats kostar per dygn, och det får de också. Det är bara det att i slutet på året kanske socialtjänstens budget går back för att kommunens äldreomsorg har kostat mer. Då får nämnden pengar för det, för den kan liksom inte gå back, och så rättas det till i bokslutet. Dessa pengar kommer inte dem som bedriver privata vårdinstanser till del.

I själva verket betalar många kommuner mer för den äldreomsorg de själva bedriver än för den privata. Och man kan alltid undra: Är en relativt dyr äldreomsorg ambitiös eller är den ineffektiv?

Anf. 102 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! I Sverigedemokraternas ledamotsinlägg hör vi en del positivt om äldres psykiska hälsa och behovet av psykiatrisk och psykologisk behandling och vård. Vi kan nog enas om att de allra sjukaste och de som finns inom äldreomsorgen inte får tillräckligt.

Jag vill dock prata om en annan sak. Inför valet 2022 sa Sverigedemokraterna väldigt tydligt att partiet välkomnade en äldreomsorgslag som markerade ansvarsfördelningen och hur omsorgen om de äldre skulle bli bättre. Ni lyfte även problemet med att äldreomsorgen varierar kraftigt i kvalitet över landet. Det var också det väldigt tydliga svar som Sverigedemokraterna gav till pensionärsorganisationerna, som vi fick höra tidigare i debatten.

Nu har dock Sverigedemokraterna helt ändrat åsikt och anser inte att en äldreomsorgslag behövs. Vilka förslag vill egentligen Sverigedemokraterna genomföra för att kvaliteten i äldreomsorgen ska bli jämnare i landet utan en ny lagstiftning? Det framgår inte i den väldigt kortfattade text om äldreomsorgen som finns i Tidöavtalet hur det ska göras.

Anf. 103 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Anna Vikström!

Jag ser att vi har likadana tankar om många frågor – bland annat den psykiska hälsan, som du tar upp. Det är ett väldigt viktigt ämne att diskutera. Jag tror att alla även här är överens om att man måste sätta in tidiga och förebyggande insatser för att hjälpa de äldre att må bra under sin ålderdom.

När det gäller äldreomsorgslagen har jag redan debatterat denna med ledamoten Bergenblock. Jag kan bara återigen konstatera att vi före valet satsade på det som var rätt då. Jag säger inte att det är fel med en äldreomsorgslag, men när man sitter i ett samarbete med regeringspartier handlar det om att ge och ta. Ibland vinner man, ibland vinner man lite och ibland vinner man inte.

Vi jobbar ändå väldigt aktivt för att de äldre ska få det bra, inte minst med alla de satsningar som jag redan har berättat om, som god och nära vård och personcentrerad och patientsäker hälso- och sjukvård. Vi har förslag om nationella regler för vilken kvalitetsnivå som ska gälla på äldreboenden och om att alla kommuner ska erbjuda LOV till de äldre.

Jag tycker att Sverigedemokraterna verkligen kan känna sig starka i de frågor som man driver inom äldreomsorgen.

Anf. 104 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, ledamoten!

En del av de punkter som ledamoten nu räknar upp hör ju till det som skulle omhändertas inom äldreomsorgslagen, som Sverigedemokraterna före valet sa att man var positiv till men som man nu har ändrat åsikt om. Detta tycker jag är väldigt synd. Förslaget är ju klart. Det är remitterat, det ligger där och det skulle kunna tas vidare direkt av både Sverigedemokraterna

och regeringen. Jag tycker att detta rimmar illa med det Sverigedemokraterna propagerade för före valet.

Häromdagen skrev SPF Seniorerna och Riksförbundet Hjärtlung en insändare om behovet av att stärka hälso- och sjukvården och den medicinska vården i äldreomsorgen, vilket hör till det som äldreomsorgslagen skulle omhänderta. Det behövs en lagstiftning som tar ett väldigt brett grepp om frågan för att stärka den kommunala hälso- och sjukvårdens innehåll och ställning.

Jag har hört från ledamöter från majoriteten – jag kan inte svära på att det var från Sverigedemokraterna – och faktiskt även från äldreministern att det är den nya socialtjänstlagen som på något sätt ska styra upp den kommunala hälso- och sjukvården. Det ställer jag mig väldigt frågande till. Hur ska socialtjänstlagen reglera hälso- och sjukvården, som ändå har en egen lagstiftning? Kan ledamoten förklara hur det är tänkt?

Anf. 105 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Anna Vikström!

Ledamoten säger att det finns ett färdigt förslag som det bara är att ta vidare för SD och regeringen. Ja, det gör det, men nu har vi en regering som inte vill göra det. Vi i SD bestämmer inte över regeringen. Vi är det största partiet inom Tidögruppen, men vi bestämmer ändå inte över regeringen. Och även om vi gjorde det måste vi komma överens inom gruppen.

Det är viktigt att kommunerna får en säkrare ställning inom sjukvården när det gäller dess innehåll, vad de ska göra och vilken ställning de ska inta. Samtidigt har alla rätt till sjukvård, och det är bättre att hantera alla inom samma lag än att bryta ut en grupp och sätta upp egna lagar för den.

Vi har en hälso- och sjukvårdslag. Vi har satsat pengar på att sjukvården ska utveckla sin kompetens inom flera olika områden som psykisk ohälsa, förebyggande insatser mot undernäring samt fallolyckor. Socialstyrelsen har haft i uppdrag att ta fram ett arbetsmaterial för detta där man också har lagt in undernäring.

Jag är säker på att de äldres frågor kommer att tillvaratas inom sjukvården.

Anf. 106 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! I dag debatterar vi motioner om äldreomsorgen från den allmänna motionstiden. Jag yrkar bifall till reservation 1, även om vi står bakom alla våra reservationer.

Jag vill först säga att jag i grunden är väldigt imponerad av hur äldreomsorgen i särskilda boenden har utvecklats till det den är i dag, med hemliknande miljöer och aktiviteter utifrån förmåga och vilja, liksom hur personalen, som ofta är undersköterskor, har byggt upp verksamheten med stor professionalitet och kompetens. Det är en viktig resa som har gjorts från forna tiders boenden och vårdhem. Jag såg en del av dessa under min utbildning för länge sedan, och tro mig: Dit vill vi inte tillbaka.

Men äldreomsorgen behöver i dag bättre förutsättningar. Jag hör ofta numera att det finns en oro för att äldreomsorgens behov hamnat i skymundan av andra problem i samhället. Jag får också frågor om vad som görs från regeringens sida för att förbättra äldreomsorgen.

Enligt Inspektionen för vård och omsorg finns det brister när det gäller kompetensförsörjning och personalkontinuitet inom äldreomsorgen. Det finns äldreboenden som erbjuder en sammanhållen god vård och omsorg av hög kvalitet. Men kvaliteten är oacceptabelt ojämn, och det finns strukturella brister inom den kommunala hälso- och sjukvården.

Det är i regel multisjuka äldre med komplexa vårdbehov som bor i särskilt boende. Tyvärr drabbas de av att den medicinska vården och behandlingen fortfarande visar omfattande brister. Bland annat är läkemedelshanteringen bristfällig. I 81 procent av kommunerna har personalen som ansvarar för att ge läkemedel inte tillräckliga förutsättningar för att utföra detta på ett patientsäkert sätt.

Vård i livets slutskede fungerar inte heller tillfredsställande. I nästan alla kommuner saknar personalen tillräckliga kunskaper inom medicinsk vård och omsorg för att observera och tolka signaler om bland annat försämringar i hälsotillstånd och för att bedöma om en sjuksköterska behöver kontaktas. Och i drygt hälften av alla kommuner är sjuksköterskorna för få för att de ska ha förutsättningar att bedöma patientens hälsotillstånd på plats. Därtill är den totala läkartiden ofta otillräcklig för att tillgodose de boendes behov.

Det framgår dessutom att den kommunala hälso- och sjukvården har blivit alltmer avancerad de senaste åren. Kommunerna förväntas i dag kunna ombesörja alltmer av den sjukvård som tidigare var regionernas ansvar.

Det är också en fråga hur mycket rehabilitering dessa multisjuka boende får. Antalet fysioterapeuter och arbetsterapeuter har i princip inte ökat sedan 2017, och det görs mycket få rehabiliteringsplaner på särskilda boenden, enligt Inspektionen för vård och omsorg.

Tandvården är också en viktig hälsofråga. Nu finns det tecken på att tillgängligheten till tandvård för äldre personer har minskat, när de i stället behöver mer.

Mot bakgrund av detta, herr talman, behöver en ny resa göras för att förbättra den kommunala hälso- och sjukvård som ges inom äldreomsorgen. Den S-ledda regeringen tog initiativ till en utredning av en ny äldreomsorgslag. Utredningen är nu klar och lämnar flera förslag på lagstiftning som syftar till att stärka hälso- och sjukvården för personer med äldreomsorg. Det handlar bland annat om fast läkarkontakt, fast omsorgskontakt, dygnet-runt-tillgång på läkare och sjuksköterska och att stärka rehabiliteringsansvaret och även ledning och samordning av den kommunala hälso- och sjukvården.

Men SD och regeringen har valt att stoppa införandet av en äldreomsorgslag och lägger utredningen på hyllan, vilket jag beklagar djupt. Socialdemokraterna

anser att den svenska äldreomsorgen behöver en ny äldreomsorgslagstiftning. Vi vill att regeringen tar utredningens förslag och inkomna remissynpunkter vidare och arbetar fram ett förslag till ny lagstiftning under mandatperioden.

Herr talman! Kompetensförsörjningen i äldreomsorgen är en stor utmaning. Dels tävlar arbetsgivare om arbetskraften i vissa regioner, dels är de anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor i äldreomsorgen inte tillräckligt bra. Det gör det svårt att rekrytera och behålla undersköterskor och vårdbiträden.

Den förra, S-ledda regeringen påbörjade det stora arbetet med att lyfta upp, trygga och modernisera den svenska äldreomsorgen. Vi tog initiativ till skyddad yrkestitel för undersköterska och till en utredning om hållbar kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre. Också den verkar ligga på hyllan hos regeringen. Vi tog initiativ till Äldreomsorgslyftet, som är ett statsbidrag för kompetensförsörjning av personalen, och till ett sektorsbidrag, som är ett statsbidrag som går direkt till äldreomsorgen. Vi tog också fram ett centralt stöd för språkbedömning, införde fast omsorgskontakt i hemtjänsten med mera.

Vi socialdemokrater föreslår mot bakgrund av den växande personalbristen inom vård och omsorg att regeringen ska ta ett helt nytt initiativ till något som vi kallar en beredning för välfärdens personalförsörjning. Förebilder för liknande beredningar och samverkansstrukturer finns på till exempel försvars- och trygghetsområdet. Vi tror att det krävs i den här situationen, då kompetensförsörjning i välfärden är en av det kommande decenniets största utmaningar för kommuner och regioner.

Herr talman! Det är hög tid för fler reformer inom äldreomsorgen. Men vi ser att regeringen prioriterar annat, till exempel sänkt skatt, före kvaliteten i äldreomsorgen. Det finns fog för oron, som flera har gett uttryck för, att äldreomsorgens behov hamnat i skymundan.

Vi socialdemokrater vill att äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet över hela landet, utgå från den äldres behov och självbestämmanderätt och bemannas av rätt utbildad personal som har bra arbetsmiljö och trygga arbetsvillkor.

Äldre med behov av insatser från både vård och omsorg ska mötas av ett professionellt team som den äldre känner. En sådan äldreomsorg ger människor möjlighet att åldras i trygghet.
(Applåder)

Anf. 107 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkande SoU20 *Äldreomsorg*. I betänkandet finns ungefär 70 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Äldreomsorg engagerar människor. Det ser vi inte minst här i dag. Vi har alla vår egen bild av hur vi vill att vår äldreomsorg ska vara. Ska den vara i kommunal regi, ska den vara i ett kooperativ eller ska den bedrivas i privat regi? I undersökningar

med äldre har det framkommit att nio av tio själva vill välja utförare av hemtjänst och boende.

Varför ska vi bara välja när vi är yngre? Föräldrar väljer ju förskola till barnen, om det finns något att välja mellan i den kommun vi bor i. Vi väljer också skola till barnen. Men när vi blir äldre förväntas vi inte välja själva. Varför ska min kommun välja boende till min mamma, som är 80 år? Varför ska hon inte få välja det själv?

Herr talman! Det finns mål för omsorgen om äldre. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället men också över sin vardag. Man ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende. Man ska bemötas med respekt, ha tillgång till god vård och omsorg och erbjudas jämlik vård och omsorg.

Herr talman! I dag lever vi allt längre och får generellt fler friska år. Andelen som är 80 år och äldre väntas öka från 5,5 procent 2020 till 9,1 procent 2050, det vill säga nästan fördubblas. Även om äldres hälsa har förbättrats kommer äldres behov av vård och omsorg alltså att öka kraftigt de kommande åren.

Samtidigt ökar utmaningarna med kompetensförsörjning inom äldreomsorgen, och som vi alla vet är personalen inom äldreomsorgen det allra viktigaste. Behovet av kompetensförsörjning kan främst mötas genom att öka attraktiviteten och hitta nya arbetssätt. Arbetsmiljön behöver förbättras, och statusen behöver höjas.

Skyddad yrkestitel för undersköterskor är just en sådan satsning. Den skyddade yrkestiteln är ett viktigt verktyg för att säkra kompetensen och öka lägstanivån. Men den är också viktig för att höja yrkets status och öka attraktionskraften och därigenom bidra till att stärka kompetensförsörjningen.

Som jag nämnde tidigare är personalen äldreomsorgens absolut viktigaste resurs. Därför satsar regeringen på Äldreomsorgslyftet och förlänger det till 2026 med 1,7 miljarder kronor.

Herr talman! Goda kunskaper i svenska språket är en förutsättning för att arbetet inom äldreomsorgen ska kunna utföras på ett säkert sätt. Äldre ska kunna förstå personalen och kunna göra sig förstådda. Den moderatledda regeringen har därför tillsatt en utredning som utreder språkkrav för personal inom äldreomsorgen. Det finns redan i dag kommuner som använder sig av språktest.

Sedan den 1 juli 2022 finns det nya bestämmelser i socialtjänstlagen med krav på att den som har hemtjänst ska erbjudas fast omsorgskontakt. Undantaget är om kommunen bedömer att det är uppenbart att det inte behövs. Från och med den 1 juli är det ett krav att den som utses till fast omsorgskontakt ska ha yrkestiteln undersköterska. Det är ett krav som inte har funnits sedan tidigare, vilket egentligen är lite förvånande.

Språkkrav och att den som utses till fast omsorgskontakt ska ha yrkestiteln undersköterska är viktiga steg för att öka tryggheten för våra äldre och höja kompetensen.

Herr talman! Välfärdsteknik används redan i dag i många kommuner. Den gör de äldre mer självständiga

och är ett stöd också för personalen. En proposition om välfärdsteknik antogs i december förra året. Den ger nu stöd till kommunernas arbete med att införa välfärdsteknik och stärka kunskapsläget. 20 miljoner kronor går till SKR och Kompetenscenter välfärdsteknik.

Herr talman! Den vård och omsorg som utförs i hemmet hos de äldre har blivit mer avancerad. Den medicinska kompetensen måste stärkas i landets samtliga 290 kommuner. Utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunerna ska stärka kommunernas tillgång till läkare, ge förslag på hur kommunerna kan anställa egna läkare och även ge förslag på hur kompetensförsörjningen kan stärkas.

Herr talman! Demens är en av de stora folksjukdomarna i Sverige. Hundratusentals svenskar lever med någon form av demens, och tiotusentals svenskar får en diagnos varje år. Anhöriga till dem som lever med en demenssjukdom gör ett viktigt men tungt arbete.

Vi kan än så länge inte bota en demenssjukdom, men den kan motas. Några av världens främsta forskare inom ämnet arbetar i Sverige. Vi behöver en uppdaterad demensstrategi som tar hänsyn till ny forskning inom både vård och läkemedel och som rör både kommuner och regioner.

Herr talman! Utredningen om en äldreomsorgslag, som tidigare diskuterades här, överlämnades till den tidigare regeringen i juni 2022. Den tidigare regeringen valde att inte gå vidare med förslaget om en sådan lag. Förutsättningarna för en helhetssyn kring den enskildes behov riskerar att försämrats om man särskiljer äldreomsorgen från övrig socialtjänst. Äldreomsorgen kommer fortsättningsvis att regleras i socialtjänstlagen, som också kommer innan sommaren i år. Alla människor har rätt till en värdig ålderdom.

Anf. 108 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, Malin Höglund, för anförandet! Det glädde mig särskilt mycket att ledamoten lyfte fram frågan om valfrihet inom äldreomsorgen. Det är ju en fråga som är viktig för många äldre.

Under ett seminarium som arrangerades av SPF Seniorerna tillsammans med Vårdförbundet presenterades en enkät som visade att äldre vill ha valfrihet. Precis som man vill ha valfrihet genom hela livet vill man ha det på äldre dagar. Man väljer förskola till sina småbarn. Man väljer skola till sina större barn. Man väljer vårdcentral när man är vuxen. Naturligtvis förväntar man sig även när man är gammal att kunna välja hemtjänstföretag och äldreboende.

Nu är det ju tyvärr på det viset att väldigt många äldre – faktiskt majoriteten – inte har möjlighet att göra de här valen på grund av att Sveriges kommuner inte har infört lagen om valfrihet. Därmed frångås människors möjligheten till den valfrihet som man borde ha rätt till och som i dag är en självklarhet vad gäller till exempel att välja vårdcentral.

Äldreministern, moderaten Anna Tenje, var med på seminariet. Trots att hon sa att hon var en stark förespråkare för valfrihet, precis som vi hörde ledamoten

säga nyss också, kunde hon inte presentera en enda åtgärd hon vidtagit och inte en enda utredning som hon tillsatt som minister för att öka äldres valfrihet. Det låter som att det här bara är munvader från Moderaternas sida och ingen praktisk politik.

Min fråga till ledamoten är hur det kommer sig att Moderaterna inte längre arbetar aktivt för att stärka äldres rätt till valfrihet.

Anf. 109 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Som Christofer Bergenblock vet utförs äldreomsorgen i kommunerna. Det är kommunerna som bestämmer. Det är kommunernas politiker som bestämmer hur det ska se ut, vad man ska ha för olika boenden och om de bara ska finnas i kommunal regi eller om man är öppen för boenden i privat regi, som till exempel i Mora där jag kommer ifrån. Vi har även ett kooperativ. Det var därför jag ville nämna det. Det finns faktiskt olika varianter. Kommunens politiker bestämmer hur det ska se ut i kommunen, helt enkelt.

Jag är en stark förespråkare för valfrihet. Som jag nämnde väljer man ju förskola och skola till sina barn, men så fort man blir äldre förväntas kommunen lösa det där – trots att man som äldre också vill välja! Nio av tio vill själva välja hur de ska bo. Kommunen ska kunna tillmötesgå önskemålen och se till att det finns boenden, kanske såväl kommunala som kooperativa och privata. De ska se till att det finns en variation, men dit har vi inte riktigt kommit än, utan det ser väldigt olika ut i landets 290 kommuner.

Anf. 110 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Visst är det så att äldreomsorgen utförs i kommunerna. Utbildningen i grundskolorna utförs också i kommunerna, men det är inte kommunerna som väljer om det ska finnas fristående alternativ till den. Det är staten – det vill säga riksdagen – som har bestämt att det ska finnas möjlighet för alternativa utförare att etablera sig. Det görs också runt om i hela Sverige. Vårdcentraler drivs av regionerna. Där är det också på det viset att andra har möjlighet att etablera en vårdcentral och bedriva verksamhet.

Det Moderaterna säger om att man är för valfrihet blir alltså inte riktigt konsekvent när det kommer till äldreomsorgen. Man är ju inte beredd att ta det steg som krävs för att vi faktiskt ska få valfrihet inom svensk äldreomsorg. Man noterar att nio av tio äldre vill ha valfrihet men är inte beredd att ta konsekvenserna av det och lagstifta. Vi har haft lagen om valfrihet i Sverige sedan 2007. Det är uppenbart när inte ens möjligheten till val av hemtjänstföretag erbjuds i hälften av Sveriges kommuner att lagen inte har implementerats på det sätt som vi önskade vid det tillfället. Då behöver man gå ett steg till.

Min följdfråga är om Moderaterna kommer att stödja Centerpartiets förslag om att lagstifta om LOV åtminstone inom hemtjänsten. Vi hörde alldeles nyss att det även är ett krav från er samarbetspartner

Sverigedemokraterna, som uppenbarligen också driver det här. Kommer man att stå upp för äldres rätt till valfrihet, eller är det bara munväder? Det undrar jag.

Anf. 111 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag får återigen säga att det ju är kommunerna själva som bestämmer hur de vill ha det. Det är väldigt olika hur kommunerna styrs runt om i Sverige. Alla styrs inte på samma sätt. Det finns många olika koalitioner. Så länge det inte är något parti som har 51 procent kan man kanske inte driva alla sina frågor. Det gäller även i min kommun. Där samarbetar vi i Moderaterna med Centerpartiet och Kristdemokraterna. Vi har inte 51 procent och kan därmed inte heller bestämma.

Men detta är en kommunal fråga – det tycker jag absolut. Jag tycker att man ska uppmuntra kommunerna att se till att det finns flera olika sorters boenden. Det ska finnas kommunala boenden för dem som vill bo så, men man ska också uppmuntra andra aktörer att se till att det finns privata boenden och att det finns kooperativ för dem som vill bo på det sättet, till exempel lite mindre.

LOV inom hemtjänsten är en sak som till och med min kommun har tagit beslut om, men vi har ingen aktör. Vi har tagit beslut om det, men vi får ingen aktör. Det tror jag inte att vi är ensamma om. Vi är en ganska liten kommun. De flesta av Sveriges kommuner är inte jättestora utan ligger kanske runt 16 000 invånare. Då kan det vara svårt att få aktörer att komma dit.

Det här är alltså ingen jätteenkel sak, men vi kan enas om att vi tycker rätt lika. Vi vill att det ska finnas valfrihet för de äldre så att de kan få fortsätta välja.

Anf. 112 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Ja, en del av det som Malin Höglund säger och har anfört tidigare om behoven i äldreomsorgen när det gäller kvalitet håller jag med om. De behoven finns. Jag håller även med om det jag tyckte mig höra om behovet av att stärka hälso- och sjukvården i landet.

Men när vi pratar om hälso- och sjukvård i särskilt boende måste jag säga att det inte kommer att fungera att lägga in det i socialtjänstlagen. Hälso- och sjukvården är en egen lagstiftning, så det låter sig helt enkelt inte göras. Man kan kanske göra andra administrativa delar eller samverkansdelar i den nya socialtjänstlagen, men när det gäller hälso- och sjukvården menar vi att det behövs en särskild äldreomsorgslag för att göra det här.

Jag skulle också vilja säga att i olika granskningar av äldreomsorgen framgår det att personalen inte har rätt förutsättningar att utföra sitt arbete på ett bra sätt. Man har otrygga anställningar, och kontinuiteten bryter. Det drabbar de boende – man har inte tillräckligt bra kännedom om de boendes behov och önskemål. En hel del personal får inte heller rätt utbildning eller kompetensutveckling.

Nu står också kommunerna inför stora ekonomiska problem. En majoritet behöver göra nedskärningar i välfärden.

Min fråga till ledamoten är hur förutsättningarna för personalen att utföra ett högkvalitativt arbete i äldreomsorgen ska stärkas i detta läge, nu och framöver, och vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att stärka den långsiktiga kompetensförsörjningen i äldreomsorgen.

Anf. 113 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! För det första tror jag att personalen måste börja tala gott om sitt eget arbete.

Jag var till Älvdalen i fredags och besökte en undersköterska och hennes man. De ville till förskräckelse visa hur många som hade sökt till vård- och omsorgsprogrammet i tre kommuner – Mora, Orsa och Älvdalen. Det var 19 som hade sökt och 12 som blivit antagna. Det täcker inte ens behovet i Älvdalens kommun.

Flera av kommunerna runt om i Sverige tar inte heller emot praktikanter från vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet, för de anser sig inte ha tid.

Jag tror att de anställda måste göra lite av jobbet själva, tala gott om sitt yrke och inte nedvärdera det, för de gör ett fantastiskt bra arbete. Det är ett otroligt viktigt arbete de gör.

Kommunerna måste också vara beredda att ta emot praktikanter.

Det anställs väldigt många personer i kommuner och regioner till sådant som jag tycker kanske inte behövs. Under de senaste sex åren, tror jag att det är, har det anställts 100 000 personer inom kommuner och regioner till sådant som inte riktigt hör till välfärdsyrkena. Det kan vara kommunikatörer eller andra. Jag säger inte att de inte behövs. De behövs också. Men det måste anställas fler personer som arbetar i välfärdens kärna. Det tror jag mycket mer på.

Äldreomsorgslyftet är ett sätt att stärka kompetensen, och det förlängs nu till 2026 med 1,7 miljarder kronor.

Anf. 114 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag hörde inte vilka åtgärder regeringen vidtar i det här läget med stora nedskärningar och neddragningar även inom den kommunala omsorgen – skolan ska vi inte debattera i dag – för att stärka upp och göra yrkena inom äldreomsorgen mer attraktiva.

Vi kan inte tro att en bransch blir attraktiv om belastningen bara ökar. Det behöver tvärtom göras reformer som stärker kompetensförsörjningen. Det gäller arbetsvillkor och kompetensutveckling på plats, och det gäller ledarskapet.

Vårt förslag är ju att ta ett helhetsgrepp om en beredning för hela välfärdens kompetensförsörjning. Jag är naturligtvis nyfiken på vad ledamoten tycker och vad regeringen är beredd att göra för satsningar i det här läget för att underlätta kompetensförsörjningen och öka kvaliteten.

Jag noterade att Malin Höglund i förra debatten nämnde en utredning som vi hade tillsatt och som var klar 2021. Den heter *Vilja välja vård och omsorg* och handlar om just äldreomsorgen. Jag menar att den skulle gå att använda, men vad jag vet ligger den också på hyllan hos regeringen tillsammans med äldreomsorgslagen. Det tycker vi är väldigt tråkigt.

Vad är regeringen beredd att göra?

Anf. 115 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Återigen: Äldreomsorgslyftet är ju det som stärker för att personalen ska få mer kläder på sig, så att säga, och klara sitt uppdrag bättre.

Att ha utbildade undersköterskor är som att man har utbildad personal i förskolan. Vi skulle ju inte prata om skolan, men det är samma sak där. Det ska vara utbildad personal. Antingen är man undersköterska, eller också är man vårdbiträde. Det måste vara skillnad på det, för vi måste höja statusen på jobbet.

Ledarskapet är otroligt viktigt. Det hörde jag även i Älvdalen i fredags. Det är otroligt viktigt att ledarskapet höjer sina anställda, för de gör faktiskt ett fantastiskt jobb. Det är A och O. Ledarskapet är A och O, inte bara inom det här området.

Kommunerna måste också göra sina egna effektiveringar. Vad är det som är viktigt att ha? Vad är det vi kan plocka bort? De här 100 000 personerna som har kommit till som extra de senaste sex åren inom kommuner och regioner, behövs de? Kan vi ta bort dem eller utbilda dem till undersköterskor eller något annat jobb inom välfärden i stället? Kommunerna har också ett jobb att göra i det här, absolut.

Anf. 116 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Vänsterpartiet har under lång tid pekat på riskerna med nedmonteringen av den svenska välfärden.

Privatiseringar, vinstjakt och krav på ekonomisk effektivitet inom äldreomsorgen har resulterat i många timvikarier, lägre bemanning, hög personalomsättning och sämre löner. Äldre ses inte som individer med egna behov utan som enheter i en redan underfinansierad välfärd som ska generera ett ekonomiskt överskott till aktieägarna i privata företag.

På grund av att regeringen inte tillför tillräckligt mycket i statsbidrag till kommunerna sker det nedskärningar över hela landets äldreomsorg som innebär att äldreomsorgen just nu befinner sig i kris.

Situationen inom äldreomsorgen har genom detta även påmint oss om den ojämlikhet och ojämställdhet som råder.

Givet att antalet personer över 80 år kommer att öka kraftigt är det av vikt att vidta åtgärder nu för att ha beredskap för kommande behov av såväl medicinsk kompetens som tillräckligt antal anställda.

Utan en utbyggd äldreomsorg faller det på anhörigas lott att ta ett ökat ansvar, och det är ett faktum att kvinnor är överrepresenterade både bland personal och bland dem som tar ett stort ansvar för äldre familjemedlemmar. En utbyggd och välfungerande

äldreomsorg är därför en förutsättning för ett jämställt samhälle.

Ändå har knappt någon av observationerna eller något av påpekandena och förslagen i Coronakommissionens drygt 300 sidor långa rapport om äldreomsorgen under pandemin lett till åtgärder från regeringen och Sverigedemokraterna. Det innebär att äldreomsorgen befinner sig i ett minst lika utsatt tillstånd som före pandemin och därför är lika exponerad för nya kriser.

Därför har Vänsterpartiet kallat äldreminister Anna Tenje till socialutskottet på grund av regeringens nedprioritering av äldreomsorgen. För att få till en bra äldreomsorg för våra äldre och en bra arbetsplats för våra anställda som ger vård och omsorg krävs ett politiskt ledarskap som regeringen och Sverigedemokraterna enligt Vänsterpartiet inte visar i frågan.

För att få en jämlik äldreomsorg behöver kommunerna tillföras tillräckliga resurser. Livskvalitet för brukare och välbefinnande för anställda ska kosta. Vänsterpartiet har därför konsekvent budgeterat för statsbidrag som Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har efterfrågat och mer därtill för att utveckla verksamheterna mer.

Grundbemanningen måste vara tillräcklig för att kunna ge en vård och omsorg av god kvalitet, samtidigt som anställda ska ha tid till kompetens- och yrkesutveckling på arbetstid. Detta gynnar både brukare och personal. Det ska vara en tillräcklig bemanning på särskilda boenden och i hemtjänsten, inte minst vad gäller vård och behandling av demenssjuka.

Att medarbetarna har möjlighet till kontinuerlig kompetens- och yrkesutveckling är en del i att skapa attraktiva jobb, vilket behövs för att trygga en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning. I dag saknas bindande nationella bemanningsriktlinjer.

Kommunal har listat förslag på nationella bemanningsriktlinjer som innefattar krav på 1) ett lägsta antal heltidsanställda per äldre, 2) att 90 procent av personalen ska vara tillsvidareanställd, 3) att heltidsarbete ska vara norm och 4) att 100 procent av personalen ska vara yrkesutbildad inom vård och omsorg eller under utbildning. Vänsterpartiet menar att sådana nationella bemanningsriktlinjer är nödvändiga för att stärka äldreomsorgens kvalitet och öka jämlikheten mellan Sveriges alla kommuner.

Vänsterpartiet vill också ha en hållbar arbetsmarknad, där människor orkar jobba till pensionsåldern utan att slitas ut i förtid. Kortare arbetstid – en generell arbetstidsförkortning – med bibehållen lön vore ett avgörande steg i en sådan progressiv och frihetsvidgande utveckling, tillsammans med möjligheten att påverka sin egen arbetsmiljö och begränsningen av delade turer.

Vänsterpartiet anser också att den svenska äldreomsorgen behöver återgå till att styras med utgångspunkt från hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om vård och omsorg efter behov – för paragrafen efterlevs inte i dag. Äldre får vänta länge på att flytta till äldreboenden i förhållande till deras behov och

återstående livslängd. Det innebär att många har en lång väntan innan de kan få den vård och omsorg de behöver.

Ett annat exempel är aktiviteter på äldreboenden, som också spelar roll för de äldres välbefinnande och där ett samband finns när det gäller ångslan, oro och ångest. På äldreboenden med regelbundna aktiviteter upplever brukare färre besvär av ångslan, oro eller ångest jämfört med på äldreboenden som sällan eller aldrig erbjuder aktiviteter. Även möjlighet till utomhusvistelse påverkar äldres välmående.

Goda måltider och måltidslösningar kan förutom att det förebygger undernäring hos äldre även vara ett verktyg för att skapa sociala sammanhang och bryta ensamhet.

Det måste gå att lita på äldreomsorgen, både för dem som behöver stöd, vård och omsorg och för deras anhöriga men även för personalen, som behöver goda arbetsförhållanden. Vänsterpartiet anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en skrivelse om hur äldreomsorgen har utvecklats efter pandemin samt redogöra för de identifierade behoven. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Anf. 117 DAN HOVSKÄR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Sveriges äldre förtjänar en äldreomsorg i världsklass. Därför föreslår vi kristdemokrater en kraftfull reform för att skapa en trygg och värdig äldreomsorg. Detta kräver att personalen i äldreboenden har goda villkor, att de äldre garanteras en äldreboendeplats, att pensionärernas ekonomi förbättras och att äldres möjligheter till gemenskap stärks.

Vi kristdemokrater vill bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande över sin vardag, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg.

Många äldre vill bo kvar i sitt hem så länge som möjligt. Samtidigt finns det en stor grupp äldre som känner att de behöver en annan boendeform men nekas plats. Det är inte bra.

Valfrihet för äldre är viktigt, som vi har pratat om tidigare i debatten. Det var också därför som vi en gång i tiden införde lagen om valfrihetssystem, LOV – för att stärka äldres rätt till självbestämmande och att välja själv.

Jag är inte förvånad över att nio av tio personer över 85 år vill kunna välja omsorg själva. Det finns ingen anledning att tro att äldre skiljer sig från befolkningen i övrigt. Det är klart att man vill kunna välja boende eller vem som kommer hem till en för att hjälpa till att städa eller laga mat. I regel vill vi kunna bestämma över vår vardag och påverka vår situation, och detta förändras naturligtvis inte bara för att man blir äldre.

Socialstyrelsen har pekat på stora kompetens- och rekryteringsbrister inom områdena geriatrik och gerontologi. Det är därför angeläget att den geriatriska

kunskapen ökar och att vården av äldre stärks. Den måste präglas av högsta kvalitet oavsett var i landet man bor.

Det råder arbetskraftsbrist inom äldreomsorgen samtidigt som gruppen äldre över 80 år förväntas öka. Krafttag krävs för att förbättra villkoren för personalen inom äldreomsorgen och stärka möjligheten att rekrytera mer personal. Det är också bråttom att minska förekomsten av delade turer och avlasta cheferna inom äldreomsorgen. Dessutom behövs fler utbildningsmöjligheter.

Andra brister är språkförbistringen, som kan försämra säkerheten och tillvaron. Därför har Tidöpartierna lagt fram förslag om språkrav för personalen – för att äldre ska kunna förstå och göra sig förstådda. Detta är viktigt för den medicinska säkerheten och för arbetsmiljön.

Det behövs mer medicinsk kompetens inom äldreomsorgen, menar vi kristdemokrater. Kommuner ger en alltmer komplex vård och omsorg. Läkarkompetensen måste säkerställas. Därför blir det intressant att se vad utredningen om att stärka den medicinska kompetensen, som pågår till den 1 november, kommer fram till.

Något som är oerhört viktigt är den stora insats som många anhöriga gör för att ta hand om till exempel en partner. Vi har många anhängigvårdare – var femte svensk är faktiskt anhängigvårdare – och de gör en fantastisk insats. En utredning är nu på gång om att stärka stödet för dem, till exempel med en kontaktperson.

Regeringens mål i enlighet med budgeten är att äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag. Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende. Äldre ska bemötas med respekt och ha tillgång till en god vård och omsorg. Äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg.

Ett utvecklingsområde som regeringen avser att fortsätta med och satsa mer på är hur vi kan stärka bemanningen och kompetensen. Införande av skyddad yrkestitel för undersköterskor är ett bra steg, som kan bidra till detta. Det finns fortsatta utmaningar runt om i landet när det gäller att äldre ska erbjudas en mer jämlik vård.

Demens är en av de stora folksjukdomarna. Hundratusentals svenskar lever med någon form av demens, och tiotusentals får en demensdiagnos varje år. Många anhöriga gör ett mycket viktigt och ibland tungt arbete. De är oumbärliga.

Herr talman! Regeringen satsar nu på demensvården med starkt stöd till Svenskt Demenscentrum, stöd till demensregistren samt stöd till Nationellt kompetenscentrum anhöriga. Projektet ska ge stöd till kommuner och regioner i arbetet med att åstadkomma en sömlös vård och omsorg genom hela sjukdomsförloppet. Det är viktigt att samtidigt uppdatera demensstrategin.

Regeringen fortsätter satsa på att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Pengarna ska bland annat användas till projekt som underlättar för äldre att delta i

sociala och hälsofrämjande aktiviteter, vilket är en mycket viktig och bra satsning som gör skillnad.

Gemenskap för att främja äldres hälsa genom äldresamtal i alla kommuner samt digitala hjälpmedel för att bryta isolering är också viktiga insatser, tycker vi kristdemokrater.

Regeringen stärker också det förebyggande arbetet mot fallolyckor för äldre genom en informationsstrategi gentemot kommuner och regioner.

Mycket är på gång, och som jag sa i inledningen vill vi kristdemokrater bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet och ha tillgång till god vård och omsorg.

Anf. 118 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Dan Hovskär för anförandet.

En av de frågor som ledamoten lyfte fram på slutet var att Kristdemokraterna och regeringsunderlaget vill motverka ofrivillig ensamhet. Det är naturligtvis en väldigt bra ambition. Men den rimmar ju väldigt illa med de drakoniska neddragningar som regeringen samtidigt gör på studieförbunden i Sverige, för om det är några som arbetar med att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre så är det våra studieförbund och vårt civilsamhälle med samfund och kyrkor. Men just dessa organisationer väljer regeringen att skära kraftigt i.

Jag säger drakoniska neddragningar, för de är verkligen det. Kristdemokraterna och resten av regeringen gör ju en neddragning med 500 miljoner kronor på tre års tid för studieförbunden. Det är en tredjedel av de statliga anslagen.

De viktigaste grupperna för studieförbunden och deras verksamhet är boende på landsbygden, funktionsnedsatta och pensionärer, och den absolut största målgruppen är just pensionärer. De erbjuds i dag olika former av studiecirklar som ger samvaro, trivsel och meningsfullhet och som motverkar ensamhet, som ledamoten nyss efterfrågade.

Min fråga är om Kristdemokraterna anser att det är oviktigt med civilsamhällets insatser att anordna studiecirklar och aktiviteter för äldre, med tanke på de neddragningar som regeringen nu gör på studieförbunden.

Anf. 119 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Christofer Bergenblock för frågorna.

Just civilsamhället har en jätte viktig uppgift. Där är också studieförbunden en del. Men det vi nu satsar på är pengar till regioner och kommuner för att jobba med ensamhetsfrågorna. De får rejäla tillskott i dessa delar.

När det handlar om civilsamhället skjuter vi till pengar till olika delar, till exempel idrottsföreningar som ska jobba med olika kontakter för att minska ensamheten, då kanske inte framför allt inom äldreomsorgen. Men det finns även möjlighet för föreningar att göra satsningar för äldre.

Studieförbunden är egentligen inte en fråga för denna debatt. Att regeringen minskar bidragen till studieförbunden har föranletts av att det där förekommer fusk och att väldigt mycket skattepengar går till fel saker. Men vi satsar ju på föreningslivet och civilsamhället genom väldigt många fler delar än bara genom studieförbunden. Just ensamhetssatsningen får tillskott på olika sätt och genom väldigt många kanaler i samhället.

Anf. 120 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Fusk motverkar man inte genom att minska resurserna. Fusk motverkar man genom att öka kontrollen. Det är ju två helt olika saker. Det är väl snarare så att Tidöpartierna har tagit de exempel på fusk som har förekommit som argument för att skära ned, slå sönder och slakta studieförbundens verksamheter, därför att delar av Tidöunderlaget har ett förakt för folkbildning.

Herr talman! Vi kanske glider lite ifrån ämnet äldreomsorgen. Men jag ska återföra oss dit, för precis som jag sa tidigare är den största gruppen för studieförbunden just äldre människor. Man erbjuder kurser inom hälsa för äldre, om digitala miljöer för den som inte har lärt sig att använda en dator, om mobiltelefoner och deras appar för den som är ovan att använda dessa, matlagningskurser för män som under hela sitt liv varit underhållna med mat av en tidigare partner men som blivit ensamma kvar och om hur man ska undvika att bli lurad på nätet. Detta görs inom civilsamhällets organisationer i allmänhet och i studieförbunden i synnerhet.

Nu hör jag på ledamoten att han vill ersätta studieförbundens verksamheter med kommunala verksamheter. Det känns för mig som borgerlig och liberal politiker oerhört märkligt att Kristdemokraterna, som ju också brukar vara ett borgerligt parti, tror att samhället ska lösa dessa uppgifter bättre än vad civilsamhället gör i dag. Man vill flytta över ansvaret från studieförbunden till kommunala tjänstemän.

Min avslutande fråga blir då: Menar Kristdemokraterna att civilsamhällets organisationer ska ersättas med kommunal personal? På vilket sätt blir det bättre?

Anf. 121 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamoten Bergenblock får läsa på betydligt mer om ensamhetssatsningen. Det är ju en stor satsning med stor bredd som regeringen gör nu.

Vi har inte något förakt mot folkbildningen över huvud taget. Men man kommer att få vissa neddragningar, vilket gör att man får se över sina kostnader.

Det som vi nu gör med den nya satsningen är att vi tillför civilsamhället och kommunerna pengar. Olika föreningar, idrottsklubbar, kyrkor, samhällsföreningar och så vidare har möjlighet att söka pengar. Det handlar inte om att strypa några pengar till föreningslivet. Här finns det ju nya möjligheter att jobba med

samhällsbyggnad på olika sätt. De vanliga resurserna kan användas för olika delar där man kan tänka lite nytt.

Vi kristdemokrater jobbar väldigt hårt med att stärka civilsamhället på detta sätt. Jag ser med tillförsikt fram emot den satsning som nu görs.

Anf. 122 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Hovskär för inlägget.

Ledamoten talar om äldres ensamhet. Jag vill tala om att Inspektionen för vård och omsorg i sin rapport i december 2023 skrev att det finns brister i vård i livets slutskede inom äldreomsorgen. En del äldre får dö ensamma. Det saknas information till den personal som är närmast patienten om hur vården ska gå till, det vill säga att det ofta saknas brytpunktssamtal. Och det förekommer att de äldre inte får adekvat medicinering. Det förekommer alltså brister över hela linjen.

I en majoritet av Sveriges kommuner väntas nu nedskärningar 2024. De verksamheter som det befaras att det kommer att sparas mest på är äldreomsorg och skola.

Hur ser ledamoten att kompetensförstärkningar ska kunna göras för att få fler undersköterskor, sjuksköterskor och läkare i äldreomsorgen när en majoritet av kommunerna behöver göra nedskärningar?

Anf. 123 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Tack, Anna Vikström, för frågorna! Låt mig börja med det som du tog upp först. Ensamhetssatsningarna är ju en del i att försöka lyfta av sådant som har setts som brister. Nu hänger det inte helt ihop med Ivos rapport, men det är viktigt att se var vi har problem i samhället. Ensamhet är ett stort samhällsproblem. Det måste vi åtgärda på olika sätt.

Detta med vård i livets slutskede är en jätteallvarlig fråga. Vi måste se hur människor på bästa sätt kan få ett värdigt slut. Det handlar om att få system så att ingen ska behöva dö i ensamhet. Jag tror inte att det finns några egentliga politiska skiljelinjer här, utan det handlar om att hitta system.

Vi kristdemokrater har talat om värdighetsgaranti. Det handlar om att jobba med värden som är viktiga i livets slutskede. Vi har försökt lyfta fram de frågorna också.

När det gäller ekonomi vill jag säga att vi har gått igenom en tuff ekonomisk kris i Sverige. Vi har då inte haft möjlighet att pumpa ut pengar, för inflationen har varit hög och vi måste få ned den. Nu börjar vi se resultat. Men vi har från regeringens sida tillskjutit pengar.

Sedan är det en kommunal fråga att prioritera olika delar. Olika kommuner prioriterar olika. Regeringen har tillfört en stor summa till kommuner och regioner.

Anf. 124 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten, för svaret! Jag tror mig veta att detta är en fråga som ligger Kristdemokraterna varmt om hjärtat, alltså sådant som vård

i livets slutskede och ensamhet, både i allmänhet och mot livets slut.

Det är dock svårt att i dag se hur de prioriteringar som regeringen gör rimmar med ledamotens tidigare uttalanden om att stärka hälso- och sjukvården och äldreomsorgen och om att öka kompetensen i äldreomsorgen. Det ser nämligen inte ut så.

Det är inte aktuellt med mer pengar till äldreomsorgen från Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och regeringen. Regeringen gör faktiskt andra prioriteringar som inte gynnar de äldsta och sjukaste i samhället. De gynnar inte omsorgen och den kommunala hälso- och sjukvården.

Tidöavtalet är mycket sparsamt och kortfattat formulerat när det kommer till äldreomsorgen. Den är uppenbarligen inte prioriterad. Jag kan också nämna att äldreomsorgsministern inte har haft anledning att komma till socialutskottet en enda gång sedan hon tillträdde, även om hon nu ska komma snart, i nästa månad.

Vad säger ledamoten – kommer regeringen att ändra sig och prioritera äldreomsorgen och ge de resurser som krävs?

Anf. 125 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru ålderspresident! Det är viktiga frågor som ledamoten tar upp. Nu kommer ju äldreministern till socialutskottet i nästa månad, vad jag förstår.

Vi gör ju stora satsningar. Som jag framhöll är flera stora delar på gång. Inte minst handlar det om att utveckla demensstrategin och om att förstärka demensvården – att jobba med mer utbildningar, diagnostiseringar och behandlingar. Demensstrategin tar sikte på medicinskt stöd och behandling. Det handlar om värdighet för personer som är ytterst utsatta och kanske inte kan föra sin egen talan.

Vi fortsätter att tillföra pengar genom Äldreomsorgslyftet, 1,7 miljarder. Sedan handlar det om språkkravet – man ska kunna göra sig förstådd. Det är olika delar som lyfts för att stärka äldreomsorgen.

Sedan är det viktigt att jobba med valfrihetsfrågor, precis som jag framhöll i mitt anförande. Man ska kunna känna att man är med och påverkar även som äldre. Där tror jag att vi har än mer att göra framöver.

Många olika satsningar är på gång. Mycket har startats upp. Jag känner tillförsikt inför framtiden. Många satsningar sjösätts nu eller inom den närmaste tiden.

Anf. 126 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru ålderspresident! Vad roligt att få använda den titeln och inte bara herr och fru talman!

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 17 om äldreomsorgsprogram.

Fru ålderspresident! Det finns mycket att säga om svensk äldreomsorg. Varje dag görs det storartade insatser från personal, civilsamhälle och anhöriga för att ge människor den vård och omsorg de behöver när de efter ett långt liv har krafter som börjar avta. Men samtidigt finns det också saker som skaver i den svenska

äldreomsorgen. Det är saker som inte fungerar eller leder till att människor inte får det stöd och den hjälp de behöver.

Efter pandemin kunde vi konstatera att bristerna inom svensk äldreomsorg är påtagliga, inte minst vad gäller kopplingen mellan äldreomsorgen och hälso- och sjukvården. Detta var något som Coronakommissionen slog fast.

För ett år sedan presenterades en rapport från Riksrevisionen, som visade att hanteringen av lex Sarah- och lex Maria-ärenden är bristfällig och att det saknas tydliga kvalitetskriterier för svensk äldreomsorg, vilket gör det svårt även för Ivo att följa upp omsorgen på ett adekvat sätt.

Regeringen har nu suttit vid makten i snart två år. På detta område har det hittills varit fullständig avsaknad av initiativ. Det mest konkreta som vi i riksdagen har fått reda på är att man har skrotat idén om att skapa en äldreomsorgslag, vilket annars har efterfrågats under lång tid både från de politiska partierna och från pensionärsorganisationerna.

Från Centerpartiets sida hade vi velat se en ny äldreomsorgslag i syfte att stärka de äldres rättigheter när det gäller omsorg och vård, och vi kommer att fortsätta att driva på i den frågan.

Fru ålderspresident! Redan förra året lyfte Centerpartiet fram förslaget om att inrätta ett äldrehälsovårdsprogram på samma sätt som det finns hälsovårdsprogram för barn och unga. Nu har även Socialdemokraterna och Miljöpartiet anslutit sig till den idén, och jag ser fram emot att ytterligare partier ansluter sig inför samma debatt nästa år. Kanske har vi en majoritet för förslaget innan mandatperioden är slut.

Vad är då ett äldrehälsovårdsprogram? Det som vi i Centerpartiet ser framför oss är i huvudsak tre olika delar. För det första handlar det om att skapa ett vaccinationsprogram för äldre. Exakt vad som ska ingå i ett sådant vaccinationsprogram blir naturligtvis upp till myndigheten att avgöra, men ett rimligt antagande är att vaccination mot säsongsinfluensa ska ingå och kanske även vaccination mot bältros.

För det andra handlar det om att tillämpa screening längre upp i åren, exempelvis vad gäller mammografi. Men det kan även gälla ett flertal andra diagnoser.

För det tredje handlar det om att erbjuda strukturerade hälsosamtal även till seniorer. Det handlar om att samtala om levnadsvanor. Det kan gälla mat, dryck, rökning och fysisk aktivitet. Genom ett samtal kan man uppmärksamma riskbeteenden och hjälpa den enskilde till aktiva val som bidrar till en hälsosammare livsstil, vilket i sin tur bidrar till att förebygga sjukdomar.

En annan sak som är viktig att uppmärksamma i de sammanhangen är ofrivillig ensamhet. Vi vet att många äldre lider av ensamhet, inte minst om de har blivit ensamma kvar efter att en partner har gått bort. En viktig del i att motverka ensamheten är att stödja civilsamhället, som står för många av de verksamheter som riktar sig till äldre. Därför innebär Tidöpartiernas slakt av stödet till studieförbunden ett väldigt hårt slag

för många äldre som fräntas möjligheter till sammanhang och aktiviteter som de annars skulle ha fått.

Fru ålderspresident! Centerpartiet vill också stärka valfriheten inom svensk äldreomsorg. Jag är den tredje talaren i dag som säger just det. Jag var nyligen på ett seminarium, anordnat av Vårdföretagarna och SPF Seniorerna, tillsammans med flera här i kammaren. Vid seminariet presenterades en rapport som visade att nio av tio seniorer själva vill kunna välja såväl hemtjänstföretag som äldreboende. Precis som man vill kunna välja förskola, skola och vårdcentral under livet vill man kunna styra över sina val även när man blir äldre. Extra intressant var att undersökningen verkligen var gjord bland dem som den berör. De svarande var nämligen 85 år och uppåt. Den äldsta deltagaren var 109 år.

Att människor vill ha valfrihet genom livet är inte det minsta förvånande. Mer förvånande är det att majoriteten av landets kommuner inte kan erbjuda detta i dag. Jag satt själv i socialnämnden i Varberg när lagen om valfrihetssystem, LOV, infördes. Vi föregick den till och med och införde valfrihet inom hemtjänsten innan lagen var på plats. Det blev väldigt uppskattat och är det fortfarande. Den som behöver hemtjänst vill nämligen själv kunna välja vem som ska utföra insatserna – kommunen eller något av de privata företagen.

Från Centerpartiets sida vill vi ge så många som möjligt möjlighet till valfrihet inom hemtjänsten. Vi ser ett behov av att lagstifta om LOV inom detta område.

Jag sa att jag var den tredje, men jag är faktiskt den fjärde som har lyft fram behovet av valfrihet. I debatten har nu Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna lyft fram hur viktigt det är med valfrihet även för de äldre. Då är det upp till bevis. Det gäller att våga lagstifta när det faktiskt behövs för att kommunerna i dag inte lever upp till detta.

Avslutningsvis, fru ålderspresident, menar Centerpartiet att man ska kunna känna tillförsikt inför att bli gammal och trygghet under sin ålderdom. Självklart ska man ha möjlighet att leva ett friskt liv så långt upp i åren som möjligt. När man behöver hjälp från samhället ska man naturligtvis få det – i det egna hemmet, på ett trygghetsboende eller på ett särskilt boende.

Genom en äldreomsorgslag skulle vi kunna ta ett välbehövligt helhetsgrepp för att stärka frågorna kring omsorgen om och vården av de äldre. Genom ett äldrehälsovårdsprogram skulle vi kunna bidra till att fler seniorer är friska längre upp i åren. Genom ökad valfrihet visar vi att man som äldre har rätt till det självbestämmande som resten av befolkningen ser som en självklarhet.

Mer behöver göras för att stärka svensk äldreomsorg – mer än vad den här regeringen förmår.

Anf. 127 MALIN DANIELSSON (L):

Fru ålderspresident! För ett tag sedan träffade jag några personer som verkligen inspirerade mig. De representerade en stor grupp forskare. Tillsammans med sina kollegor på det universitet som de verkar vid

bedriver de forskning i hög klass, såväl nationellt som internationellt. De delar även med sig av sin erfarenhet och sina internationella kontaktnätverk till unga forskare vid samma universitet.

Gemensamt för alla dessa forskare är att de är årsrika. De har passerat riktåldern för pension, som vi numera kallar det i Sverige. Men de väljer att fortsätta att bidra genom sin forskning. Trots att det är de själva som drar in forskningsanslagen för sin forskning måste de kämpa för att få fortsätta forska, då man från universitetets sida – hör och häpna – är njuggt inställd till den här gruppen årsrika forskare.

Under lång tid har fördomar kring äldre präglat vårt samhälle. Men forskning visar faktiskt att 70 är det nya 50. Den som är årsrik i dag lever ett helt annat liv än den som uppnådde pensionsåldern för 50 eller 60 år sedan. Men vår bild av äldre är i mångt och mycket kvar i en förgången tid.

Som tur är ser vi tydliga tecken på att detta är på väg att förändras. Fler arbetar långt efter att de har passerat 70, för att de själva vill det. Det har blivit allt vanligare med företag som erbjuder tjänster som utförs av seniorer. Och förra året lanserade SVT ett uppskattat dejtningsprogram inriktat på årsrika: *Hotell Romantik*, som jag verkligen kan rekommendera.

Fru ålderspresident! Vår syn på äldreomsorg speglas av vår syn på årsrika. Under första delen av 1900-talet låg fokus på fattigvård när det gällde äldreomsorg. När fokus skiftade från vård till omsorg i hemmen på 60-talet bars hemtjänsten upp av hemmafruar som arbetade för en symbolisk summa.

I dag är tack och lov äldreomsorg varken fattigvård eller avhängigt av den sociala goda viljan. I dag ligger fokus på att man ska få leva livet hela livet, på hur vi kan göra de friska åren fler och på hur vi gör självbestämmandet större den dag som vi behöver hjälp.

Frågan är om någon har gjort mer när det gäller att ändra synen på ålder än vad Barbro Westerholm har gjort. Hennes gärningar spände över många områden, men kampen för årsrikas fri- och rättigheter var alltid central. Hon var mån om att använda just ordet årsrik som synonym till gammal eller äldre. Hon skrev i en motion till riksdagen: Det betecknar att det handlar om människor som är rika på antal levda år, kunskap och livserfarenhet. Att öka årsrika människors självbestämmande och valmöjligheter är en central uppgift i Liberalernas politik.

Fru ålderspresident! Ett område där årsrika människor i hög grad har behandlats som ett kollektiv är dock det vi debatterar i dag: äldreomsorgen. Samma lösningar erbjuds till alla, ofta med en förment klapp på huvudet.

Därför är det viktigt att årsrika personer som behöver hjälp i sin vardag själva får bestämma vem det är som ska kliva över tröskeln för att utföra hemtjänsten, att de får bestämma på vilket äldreboende de vill bo på när det finns alternativ att välja mellan och att de har möjlighet att välja rut i stället för hemtjänst när det gäller städning och mat, som de vill ha hjälp med, vilket i

många kommuner dessutom är billigare än att vända sig till hemtjänsten.

En annan fråga som Barbro Westerholm var djupt engagerad i var hbtqi-personers rättigheter – från rätten att ingå äktenskap till att kunna leva öppet som hbtqi-person när man är årsrik. Därför är det väldigt beklämmande att läsa Socialstyrelsens lägesbild 2024.

Kartläggningen visar att endast var femte kommun under de senaste tre åren har gett personalen kunskap om just hbtqi-frågor och äldre. Många i gruppen äldre hbtqi-personer är oroliga för att äldreomsorgens personal inte ska respektera deras sexuella läggning eller könsidentitet.

Det är dags att frågan lyfts upp på den politiska agendan. Det är därför väldigt bra att Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta fram och sprida kunskaps- och höjande material om hbtqi-frågor inom äldreomsorgen.

Fru ålderspresident! Även om de friska åren blir fler ökar behovet av vård för många med stigande ålder. Inte minst för årsrika är det därför viktigt med den fastläkarreform som Liberalerna länge har drivit. Det ger en trygghet och kontinuitet för patienten och säkerställer läkarmedverkan i den kommunala vården och omsorgen i kommunen.

Kommunernas möjlighet att anställa läkare är en annan viktig fråga för att säkerställa en väl fungerande äldreomsorg. I dag ligger ansvaret för läkarinsatser på regionerna och får inte överlåtas till kommunerna. Det finns därmed hinder för kommunerna att anställa läkare i äldreomsorgen.

Mer än en fjärdedel av svensk sjukvård bedrivs dock i kommunal verksamhet, utan att man får anställa medicinskt utbildade specialister. Geriatriker och allmänläkare borde kunna anställas av äldreboendet eller kommunen. Detta utreds just nu, och vi hoppas att det blir verklighet snart.

I Liberalernas Sverige är kampen för en bättre, tryggare och mer anpassad äldreomsorg inte över. Fler behöver få bättre möjligheter att leva livet hela livet, och en hel del av kampen mot åldersdiskriminering som vi för i vårt land har vi tagit vidare efter Barbro Westerholms fantastiska arbete under väldigt många år.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 128 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru ålderspresident! En av de stora utmaningarna som vi har i svensk äldreomsorg är kompetensförsörjningen. Från Centerpartiet ser vi som mål att allt omsorgsarbete ska utföras av undersköterskor framöver. Vi är långt ifrån där i dag, men i framtiden bör det vara på det viset. Vi behöver stärka upp med fler sjuksköterskor inom äldreomsorgen och, som nämndes i anförandet, med geriatrik kompetens.

För tillfället är det dock så att vi måste anställa personer som arbetar som vårdbiträden och som inte har en undersköterskeutbildning. Så ser det ut i många

delar av landet och på många av våra äldreboenden, även om det inte är målbilden.

I samhället Harads i Norrbotten finns de två äldreboendena Edestrand och Älvstrand, där man hade – en del av dem har man kvar – elva anställda som inte har undersköterskeutbildning och som kommer från tredjeländ. När regeringen i höstas beslutade att höja lönegolvet för arbetskraftsinvandring till 27 400 kronor i månaden meddelade enhetschefen för dessa två äldreboenden att hon skulle bli tvungen att säga upp dessa elva anställda. Det fanns inga andra att rekrytera, för det var inte så att det stod en massa arbetslösa och väntade på att få arbete på den här platsen. I tv sa hon att hon sannolikt skulle bli tvungen att stänga en avdelning för att kompensera för bortfallet.

Fru ålderspresident! Min fråga är varför Liberalerna vill hindra människor från tredjeländ att arbeta inom svensk äldreomsorg.

Anf. 129 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Christofer Bergenblock, för frågan!

Vi har en utmaning när det gäller kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen; den bilden delar jag helt klart. Jag är väldigt glad att regeringen fortsätter satsningen på Äldreomsorgslyftet som den socialdemokratiska regeringen startade. En del där man nu har breddat Äldreomsorgslyftet är att i större utsträckning göra det möjligt att inom lyftet läsa in svenska språket och därmed kunna läsa vidare till undersköterska. Det här tror jag är en väldigt viktig reform, just för att det ger personer från tredjeländ en större möjlighet att kunna arbeta inom äldreomsorgen.

Jag tror även att vi har mycket annat att göra. Vi behöver göra det mer attraktivt att söka sig till det här yrket, och vi behöver omvärdera synen på yrket i dag. Jag tror att vi i alldeles för stor utsträckning funderar över minuter och sekunder i stället för att fundera över omsorgen om människor. Jag tror att många inom omsorgsyrkena gärna skulle vilja jobba mer på ett sätt där man får vara nära dem som befinner sig i äldreomsorgen och med den omvårdnadskompetens som man besitter också kunna ge dessa personer den omvårdnaden.

Det finns många kommuner som har testat nya varianter och till exempel tagit bort den digitala tekniken som innebär att man i minuter och sekunder måste registrera hur länge man är hos en person som man ska ge vård och omsorg. I stället har man gjort på det traditionella sättet och helt enkelt gått från skärm till pärm och delat upp uppgifterna på morgonen för att sedan åka ut till brukarna.

Vad blir konsekvensen? Jo, fler upplever en bättre arbetsmiljö, och många som får omsorg upplever att den blir bättre.

Jag tror att det finns väldigt mycket att göra för att höja attraktiviteten i yrket. Det handlar också om att göra det möjligt för personer som kommer till Sverige att vara en del av vår arbetskraft genom att ge dem bättre kunskaper i svenska språket så att de kan utbilda

sig vidare och få de karriärmöjligheter som vi båda ser framför oss, till exempel som undersköterska.

Anf. 130 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru ålderspresident! Jag delar fullt ut ledamotens syn på att vi måste stärka attraktiviteten i att jobba inom svensk äldreomsorg. Jag blir dock lite oroad när det hänvisas till den digitala tekniken, för det stöd man kan få via tekniken är just ett stöd till befintlig personal så att de ska kunna lägga tiden på omvårdnad och det personliga bemötandet. Det handlar inte om att man ska kunna plocka bort personal från omsorgen.

Jag tror inte heller att enhetschefen i Harads blir särskilt glad att höra att de elva personer som hon blir av med på sin arbetsplats ska ersättas med digital teknik, för det kommer naturligtvis inte att låta sig göra.

Fru ålderspresident! Jag blir lite förvånad när ledamoten hänvisar till att Äldreomsorgslyftet skulle ge personer från tredjeländ möjlighet att läsa till undersköterska och därmed komma upp i det här lönegolvet. Lönegolvet i höstas var ju 27 400 kronor i månaden, och det nådde man möjligen upp till som undersköterska men inte som vårdbiträde. Nu har dock regeringen aviserat en ny höjning till 34 200 kronor, och snittlönen för en undersköterska ligger någonstans runt 30 000 kronor i månaden. De kommer alltså inte att kunna få uppehållstillstånd i Sverige även om de har läst till undersköterska.

Liberalernas partiledare Johan Pehrson svarade enhetschefen i TV4 och sa att om man kan flytta från Azerbajdzjan så kan man flytta från Alingsås eller Askersund till jobb som blir lediga. Det är en väldigt märklig politik att man ska tvinga svensk äldreomsorg att säga upp personal för att i stället ersätta dem med människor i andra delar av landet som inte är beredda att flytta – för såvitt känt har ingen erbjudit sig att flytta norrut för att ta de här jobben.

Vad har Liberalerna att säga till enhetschefen i Harads och andra som blir av med sin personal?

Anf. 131 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Christofer Bergenblock, för frågan!

Jag tror att Christofer Bergenblock missförstod mig lite; jag sa inte att vi skulle ersätta personal med digital teknik utan kanske snarare tvärtom lägga lite mindre fokus på administration via digital teknik och lite mer fokus på att faktiskt arbeta med det man har valt yrket för, nämligen att ge god omsorg till individer.

En kommun som drabbades av en datorkrasch för ett antal år sedan fick erfara detta. Hemtjänsten var tvungen att gå från skärm till pärm och fördela uppgifterna på morgonen innan man åkte ut och gav den omsorgen. Efter att systemen kom igång igen valde de att fortsätta på det sättet, och en anledning till detta var att de inte längre behövde de fyra administratörerna som satt och administrerade systemet och bestämde vem

som skulle åka vart och när. Det kunde faktiskt personalen göra själv.

Mer självbestämmande lokalt och bättre arbetsmiljö men också bättre omsorg om individen var vad jag menade när jag pratade om att vi behöver omvärdera det här yrket lite och faktiskt gå tillbaka till det som det var från början: en god omsorg om individen utan att behöva gå in och rapportera i en app hela tiden.

Det är otroligt viktigt att få bidra till samhället genom att arbeta. Det råder en fantastiskt stor arbetslöshet i dag med många individer som inte kommer in på arbetsmarknaden, och barn får inte se sina föräldrar gå till jobbet varje morgon. Här finns en otroligt viktig sak att ta tag i. Jag tror att äldreomsorgen är en bra plats att börja arbeta på för många.

Genom Äldreomsorgslyftet kan även svenska språket lyftas fram, och då får fler möjligheter. Det gäller både dem som kommer från tredjeland och dem som befinner sig i Sverige i dag.

Anf. 132 JAN RIISE (MP):

Fru ålderspresident! Jag tackar ledamöterna för översynen av en lång rad olika frågor som berör en stor grupp i samhället som ofta klumpas ihop under benämningen äldre eller seniorer. Det har påpekats att vi är underrepresenterade i riksdagen eftersom bara 4 procent av ledamöterna är 65 år eller äldre samtidigt som väljargruppen utgör ungefär 28 procent. Jag säger ”vi” eftersom jag råkar vara en av dem. Jag har stort intresse av frågan eftersom jag tänker tillbringa resten av mitt liv i den gruppen. Det är naturligtvis viktigt att jag följer med.

Vi har i Miljöpartiet haft kontakt med vår egen organisation, Gröna Seniorer, och haft intressanta möten. Alla betonade det som kanske är den allra viktigaste äldrepolitiska frågan, nämligen den om att motarbeta det som ofta benämns ålderism. För det är ju ytterst ålderismen som gör det möjligt att behandla äldre utan respekt, utan hänsyn till individuella önskemål och behov, utan att på riktigt göra det möjligt för alla att fortsätta leva sina liv som de själva vill. Vi måste arbeta för ett samhälle där alla kan dela med sig av sin erfarenhet och kunskap, och samhället måste ha sätt att ta vara på dessa erfarenheter. De som vill fortsätta arbeta ska kunna göra det, och de som inte vill ska ha möjlighet att leva gott på sin pension. De mellanmänniska mötena och relationerna ska få plats, och stödinsatser och genomtänkta strukturer ska finnas och erbjudas till dem som behöver innan de akuta behoven uppstår.

Förebyggande arbete kan förhindra ohälsa, skjuta upp omfattande vårdbehov och bana väg för det goda åldrandet och det rika liv med så många friska år som möjligt som vi alla vill ha. Ett av Miljöpartiets förslag som vi tror kommer att göra detta till verklighet för fler är att införa en folkhälsolag, och det har även andra varit inne på. Det ska vara en lag som tydliggör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ska se ut på lokal, regional och statlig nivå. Eftersom äldres hälsa tydligt hänger samman med de livslånga förutsättningarna för hälsa och de förebyggande insatser som görs är

folkhälsoperspektivet extremt viktigt. Äldres hälsa är inte en fråga som endast berör sjukvården eller som äldreomsorgen kan ta ansvar för, utan det är det bredare folkhälsoperspektivet i samhället och de åtgärder som sker där som gör verklig skillnad.

Kunskapsläget är omfattande kring vilka åtgärder som främjar äldres hälsa, men resultaten begränsas av att vi nationellt saknar samordning. Regeringen borde ge lämpliga myndigheter i uppdrag att ta fram ett nationellt äldreomsorgsprogram, på samma sätt som man nyligen beställde ett hälsoprogram för barn och unga upp till 20 år.

I ett sådant äldreomsorgsprogram skulle bland annat ett vaccinationsprogram kunna vara en del liksom frågan om att erbjuda preventiva hälsosamtal och att erbjuda gratis eller subventionerad träning och rehabilitering.

Det finns behov av fysioterapeuter, arbetsterapeuter och även dietister i tillräcklig omfattning för att alla äldre ska kunna leva sina bästa liv. Hit hör också frågan om fysisk aktivitet på recept hemma. Miljöpartiet anser att detta borde ingå i högkostnadsskyddet. Vi menar också att det är viktigt att rätten till en samordnad individuell plan, en så kallad SIP, verkligen blir en rättighet som alla med behov, inklusive äldre, också har tillgång till i praktiken.

Fru ålderspresident! Förutom en folkhälsolag vill Miljöpartiet se en äldreomsorgslag. I december 2020, när Miljöpartiet ingick i regeringen, fick en utredare i uppdrag att föreslå en äldreomsorgslag. Meningen var att problem som uppdragats under tiden med covid skulle åtgärdas, och det förebyggande fokuset skulle vara starkt.

Utredningen överlämnade sina förslag till regeringen i juni 2022. Men i december förra året fick vi tyvärr beskedet att regeringen valt att inte gå vidare med förslaget och att äldreomsorgen fortsättningsvis ska regleras i socialtjänstlagen. Vi beklagar detta. Det gör också föreningen SKPF, som i en debattartikel från februari i år bland annat skriver att de omfattande brister och den ojämlikhet som var upprinnelsen till lagförslaget finns kvar. Var människor bor avgör vilken omsorg de får, och en avgörande orsak till problemen är att regleringen av äldreomsorgen i socialtjänstlagen är luddig. Otydligheten lämnar utrymme för kronisk underfinansiering.

I förslaget till äldreomsorgslag finns skarpa, tydliga krav, till exempel om tillräckligt med personal. Det är högst osäkert om det kommer att räcka att införa detta i socialtjänstlagen, som regeringen har aviserat. Det kräver i så fall att förslaget till ny socialtjänstlag omarbetas. Miljöpartiet menar att det är dags att slå fast att ovärdig omsorg, enorma skillnader och ständig underbemanning är olagligt. En äldreomsorgslag behövs.

Fru ålderspresident! Slutligen vill jag säga något om boenden. Hur vi bor har stor betydelse för vårt välmående. Miljöpartiet anser bland annat att tillgång till en grön utemiljö är viktigt vid alla boendeformer. Därför bör tillgången till grön utemiljö vara en fråga som

finns med i upphandlingar och valfrihetssystem inom äldreomsorgen och vid planeringen av äldreboenden. Här finns stabil forskning som stöder denna uppfattning, och det är också en del av Agenda 2030-målen – om än i den nedre delen av hierarkin av delmål.

Den som vill och behöver flytta från till exempel en villa till ett anpassat boende kan känna att uppgiften är övermäktig. Därför menar jag att det måste finnas möjlighet att flytta till mellanboenden i alla kommuner. Det bör också införas en rätt till flyttstöd i socialtjänstlagen. Slutligen bör möjligheten till egeninläggning på korttidsboende utredas. Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder i dessa frågor.

Jag står självfallet bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 4 om kunskapsbaserad vård och omsorg.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

§ 13 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2023/24:116 Flygplatshavarnas kostnader för säkerhetskontroller

2023/24:134 Extra ändringsbudget för 2024 – Åtgärder i samband med rekonstruktion av SAS AB

Kammaren biföll regeringens förslag att motionstiden för prop. 2023/24:134 skulle förkortas till sex dagar.

EU-dokument

COM(2024) 150 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för europeisk försvarsindustri och en ram med åtgärder för snabb tillgång till och leverans av försvarsprodukter (Edip)

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 10 april

2023/24:686 Infrastrukturen i Kalmar län

av Tomas Kronståhl (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:687 Biodiversitetsavtalet

av Rebecka Le Moine (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 april

2023/24:795 Kvinnojoursdrivna skyddade boenden
av Marcus Wennerström (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:796 Lärdomar från problemen i trafiken på E22

av Azra Muranovic (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 april

2023/24:765 Framtiden för Sveriges digitala luft- rum

av Kadir Kasirga (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:770 Utformningen av klimatpremien för arbetsmaskiner

av Fredrik Olovsson (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:772 Mynaks utvärdering av sanktionsavgifter

av Johanna Haraldsson (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:771 Återkallelse av uppdrag när ledamot blir partilös

av Mattias Eriksson Falk (SD)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:775 Åtgärder för etablering av utrikes födda kvinnor

av Serkan Köse (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:776 Dissidenters mänskliga rättigheter i Iran

av Nima Gholam Ali Pour (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:778 Cannabisreklam på svenska skolor

av Laila Naraghi (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:779 Regeringens medel till arbetet mot rasism

av Pontus Andersson Garpvall (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:782 Nationella ämnesprov på introduktionsprogrammet

av Linus Sköld (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:780 Pushfaktorer för minskad asylinvandring

av Pontus Andersson Garpvall (SD)

till statsrådet Maria Malmer Stenergård (M)

2023/24:781 Polisens kartläggning av gängkriminalitet

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)
2023/24:783 Avgiften för sommarstängd förskola
av *Mattias Eriksson Falk* (SD)
till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 17.38.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till ajourne-
ringen kl. 13.53,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 15.12,
av förste vice talmannen därefter till och med § 12
anf. 123 (delvis) och
av tjänstgörande ålderspresidenten *Margareta Ceder-*
felt därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 5 Anmälan om faktrapromemoria.....	2
§ 6 Ärende för hänvisning till utskott.....	2
§ 7 Militära frågor.....	2
Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU4	2
Anf. 1 GUSTAF GÖTHBERG (M).....	2
Anf. 2 ERIK EZELIUS (S).....	3
Anf. 3 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	4
Anf. 4 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD).....	5
Anf. 5 HANNA GUNNARSSON (V)	5
Anf. 6 MIKAEL LARSSON (C)	6
Anf. 7 EMMA BERGINGER (MP).....	7
Anf. 8 GÖRAN HARGESTAM (SD).....	8
(Beslut fattades under § 11.)	9
§ 8 Samhällets krisberedskap.....	9
Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU7	9
Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	9
Anf. 10 HELÉN PETTERSSON (S).....	10
Anf. 11 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	11
Anf. 12 BJÖRN SÖDER (SD).....	11
Anf. 13 ANNA STARBRINK (L).....	13
Anf. 14 HANNA GUNNARSSON (V)	13
Anf. 15 MIKAEL LARSSON (C)	15
Anf. 16 EMMA BERGINGER (MP).....	16
Anf. 17 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD).....	17
(Beslut fattades under § 11.)	17
Ajournering	17
Återupptaget sammanträde	17
§ 9 Frågestund	17
Anf. 18 ANDRE VICE TALMANNEN	17
<i>Konkurrensen på finansmarknaden</i>	<i>18</i>
Anf. 19 MIKAEL DAMBERG (S).....	18
Anf. 20 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	18
Anf. 21 MIKAEL DAMBERG (S).....	18
Anf. 22 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	18
<i>Den nya konststillhörighetslagen.....</i>	<i>18</i>
Anf. 23 LEONID YURKOVSKIY (SD)	18
Anf. 24 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	18
Anf. 25 LEONID YURKOVSKIY (SD)	19
Anf. 26 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	19
<i>Utredningen om Försvarsmaktens personalförsörjning</i>	<i>19</i>
Anf. 27 HANNA GUNNARSSON (V)	19
Anf. 28 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	19
Anf. 29 HANNA GUNNARSSON (V)	19
Anf. 30 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	19
<i>Fritidskortet</i>	<i>19</i>
Anf. 31 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	19
Anf. 32 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	20
Anf. 33 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	20
Anf. 34 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	20
<i>Finansmarknaden och regeringens klimatpolitik.....</i>	<i>20</i>
Anf. 35 ELIN SÖDERBERG (MP).....	20
Anf. 36 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	20

Anf. 37 ELIN SÖDERBERG (MP)	20
Anf. 38 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	21
<i>Svensk bataljon till Lettland</i>	21
Anf. 39 JÖRGEN BERGLUND (M)	21
Anf. 40 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	21
Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M)	21
Anf. 42 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	21
<i>Ett höjt bolånetak</i>	21
Anf. 43 LARRY SÖDER (KD)	21
Anf. 44 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	21
Anf. 45 LARRY SÖDER (KD)	21
Anf. 46 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	22
<i>Artilleriammunition till Ukraina</i>	22
Anf. 47 FREDRIK MALM (L)	22
Anf. 48 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	22
Anf. 49 FREDRIK MALM (L)	22
Anf. 50 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	22
<i>Högerpopulism och stöd till Ukraina</i>	22
Anf. 51 MATILDA ERNKRANS (S)	22
Anf. 52 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	22
<i>Gränshinder i Norden</i>	23
Anf. 53 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD)	23
Anf. 54 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	23
<i>Barnfamiljers ekonomiska situation</i>	23
Anf. 55 ISABELL MIXTER (V)	23
Anf. 56 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	23
<i>Järnvägen och försvarsberedskapen</i>	23
Anf. 57 ANNA LASSES (C)	23
Anf. 58 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	23
<i>EU och regeringens klimatpolitik</i>	24
Anf. 59 JACOB RISBERG (MP)	24
Anf. 60 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	24
<i>Gångbrottslighet och trygghetshöjande åtgärder</i>	24
Anf. 61 JOHANNA RANTSI (M)	24
Anf. 62 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	24
<i>EU och det småskaliga kustfisket</i>	24
Anf. 63 LIZA-MARIA NORLIN (KD)	24
Anf. 64 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	24
<i>Bankernas åtgärder mot bedrägerier</i>	25
Anf. 65 INGELA NYLUND WATZ (S)	25
Anf. 66 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	25
<i>Reglerna för spel riktade till barn</i>	25
Anf. 67 BJÖRN TIDLAND (SD)	25
Anf. 68 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	25
<i>Föreningsaktiva anställda på myndigheter</i>	25
Anf. 69 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	25
Anf. 70 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	26
<i>Ett fördjupat nordiskt samarbete</i>	26
Anf. 71 LARS PÜSS (M)	26
Anf. 72 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	26
<i>Bankernas ansvar vid bedrägerier</i>	26
Anf. 73 YUSUF AYDIN (KD)	26
Anf. 74 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	26
<i>Avregleringen av sjukvården och apoteken</i>	26
Anf. 75 ADRIAN MAGNUSSON (S)	26
Anf. 76 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	27
<i>Försvarets personalförsörjning</i>	27
Anf. 77 GÖRAN HARGESTAM (SD)	27
Anf. 78 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	27

<i>Personlig utrustning för soldater</i>	27
Anf. 79 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	27
Anf. 80 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	27
<i>Rekreationscenter för veteraner</i>	27
Anf. 81 LENA JOHANSSON (S)	27
Anf. 82 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	28
<i>Stärkt sammanhållning och försvarsvilja</i>	28
Anf. 83 STAFFAN EKLÖF (SD)	28
Anf. 84 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	28
<i>Fritidskortet och anslagen till Försäkringskassan</i>	28
Anf. 85 EWA PIHL KRABBE (S)	28
Anf. 86 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	28
<i>Gårdsförsäljning</i>	29
Anf. 87 ERIC PALMQVIST (SD)	29
Anf. 88 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	29
<i>Sveriges militära integration i Nato</i>	29
Anf. 89 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	29
Anf. 90 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	29
<i>Upphandlingsregler och säkerhetsläget</i>	29
Anf. 91 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	29
Anf. 92 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	30
Ajournering	30
Återupptaget sammanträde	30
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 april	30
TU12 Cykelfrågor	30
TU13 Vägtrafik- och fordonsfrågor	30
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
 sammanträde	31
FöU4 Militära frågor	31
FöU7 Samhällets krisberedskap	32
§ 12 Äldreomsorg	32
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU20	32
Anf. 93 MONA OLIN (SD)	32
Anf. 94 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	33
Anf. 95 MONA OLIN (SD) replik	33
Anf. 96 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	34
Anf. 97 MONA OLIN (SD) replik	34
Anf. 98 NADJA AWAD (V) replik	34
Anf. 99 MONA OLIN (SD) replik	34
Anf. 100 NADJA AWAD (V) replik	35
Anf. 101 MONA OLIN (SD) replik	35
Anf. 102 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	35
Anf. 103 MONA OLIN (SD) replik	35
Anf. 104 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	35
Anf. 105 MONA OLIN (SD) replik	36
Anf. 106 ANNA VIKSTRÖM (S)	36
Anf. 107 MALIN HÖGLUND (M)	37
Anf. 108 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	38
Anf. 109 MALIN HÖGLUND (M) replik	38
Anf. 110 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	38
Anf. 111 MALIN HÖGLUND (M) replik	39
Anf. 112 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	39
Anf. 113 MALIN HÖGLUND (M) replik	39
Anf. 114 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	39
Anf. 115 MALIN HÖGLUND (M) replik	40
Anf. 116 NADJA AWAD (V)	40
Anf. 117 DAN HOVSKÄR (KD)	41
Anf. 118 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	42
Anf. 119 DAN HOVSKÄR (KD) replik	42
Anf. 120 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	42

Anf. 121	DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	42
Anf. 122	ANNA VIKSTRÖM (S) replik.....	43
Anf. 123	DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	43
Anf. 124	ANNA VIKSTRÖM (S) replik.....	43
Anf. 125	DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	43
Anf. 126	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	43
Anf. 127	MALIN DANIELSSON (L)	44
Anf. 128	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	45
Anf. 129	MALIN DANIELSSON (L) replik	46
Anf. 130	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	46
Anf. 131	MALIN DANIELSSON (L) replik	46
Anf. 132	JAN RIISE (MP)	47
	(Beslut skulle fattas den 17 april.)	48
§ 13	Bordläggning och beslut om förkortad motionstid	48
§ 14	Anmälan om interpellationer	48
§ 15	Anmälan om frågor för skriftliga svar	48
§ 16	Anmälan om skriftliga svar på frågor	48
§ 17	Kammaren åtskildes kl. 17.38.	49